

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

T.C. CUMHURBAŐKANLIĐI DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

ÖNCÜ ALİMLER

Bünyamin ALBAYRAK
Ahmet ÜNAL

Genel Yayın No: 2639
Halk Kitapları: 753

Yayın Yönetmeni: **Cafer Tayyar DOYMAZ**
Yayın Koordinatörü: **Önder ÖZKAN**
Grafik & Tasarım: **Ali YÜCEER**
Tashih: **Oğuzhan KIRLI**
Son Okuma: **Dönay Rabia KIRKIL**
Baskı Hazırlık: **Hüsniye ÇOMAK**

Baskı: İhlas Gazetecilik A.Ő.
Adres: Merkez Mahallesi 29 Ekim Caddesi İhlas Plaza
No.11 A/41 34197 Yenibosna / Bahçelievler / İstanbul
Tel: [0212] 454 30 00
Sertifika No: 45589

2. Baskı, Şubat 2025
ISBN: 978-625-435-855-5
2025-34-Y-0003-2639
Sertifika No: 46325

Eser Yayın Kurulu Kararı: 24.07.2024/56

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel: [0 312] 294 43 93 Faks: [0 312] 294 42 57
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
Tel: [0 312] 295 71 53-71 56 Faks: [0 312] 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

ÖNCÜ ÂLİMLER

Bünyamin ALBAYRAK
Ahmet ÜNAL

İçindekiler

- 7 **ÖN SÖZ**
- 9 HADEME-İ HAYRAT: **HASAN AKKUŞ**
- 13 BİR KUR'AN SEVDALISI: **GÖNENLİ MEHMET EFENDİ**
- 17 BİR KUR'AN HADİMİ: **ABDURRAHMAN GÜRSES**
- 21 İMAM-HATİP NESLİNİN ÖNCÜSÜ:
MAHMUT CELALETTİN ÖKTEN
- 25 GÖNÜL İNSANI: **HACİVEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU**
- 29 ÖNCÜ BİR KUR'AN ÂLİMİ: **MEHMET RÜŞTÜ AŞIKKUTLU**
- 33 **MÜFTÜ MUHAMMED HALİS EMEK**
- 37 NESİLLERİN MİMARİ:
MEHMET ZAHİT KOTKU
- 42 İLİM YOLUNDA BİR ÖMÜR: **RIZA ÇÖLLÜOĞLU**
- 46 ROL MODEL BİR ÂLİM: **EKREM DOĞANAY**
- 50 İLİM ÇINARI: **AHMET MUHTAR BÜYÜKÇINAR**
- 54 SULTANÜ'L-VAİZİN: **TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ**
- 58 KUR'AN ÂŞIĞI BİR DİN GÖREVLİSİ: **VAHNASLI YUSUF AYDIN HOCA**
- 63 BİR KIRAAT ÂLİMİ: **İSMAİL HAKKI BAYRI**

- 67 İLİM YOLUNDA BİR ÖMÜR: **ABDULLAH USTAOSMANOĞLU**
- 72 DİYANET'İN YÜZ AKI BİR ÂLİM:
AHMET HAMDİ AKSEKİ
- 77 MİLLÎ MÜCADELE ÂLİMİ:
ABDURRAHMAN KÂMİL YETKİN
- 82 MİLLÎ MÜCADELE'NİN ÖN SAFLARINDA
BİR MÜFTÜ: **AHMET HULUSİ EFENDİ**
- 86 İLMİN GÜLER YÜZÜ: **MEHMET RUHİ TURAN (SARI HOCA)**
- 91 EHL-İ SÜNNET KALESİ: **YUNUS KAYA**
- 96 İLİM ÂŞIĞI MÜFTÜ: **YUSUF KARALİ**
- 101 ÖRNEK BİR DİN GÖREVLİSİ: **HANECİZÂDE HAFIZ YUSUF ZİYA BİLGİN**
- 106 İNANDIĞI GİBİ YAŞAYAN DAVA ADAMI:
ZAVENDİKLİ MUSTAFA YILDIZ HOCA
- 111 KORE'DE BİR DİN GÖNÜLLÜSÜ: **ZÜBEYİR KOÇ**
- 115 İLİM VE İRFAN KANDİLİ: **TİLLOLU HAFIZ TAHA**
- 119 SORUMLULUK SAHİBİ BİR ÂLİM:
ALİ YAKUP CENKÇİLER
- 123 KÜRSÜLERDE BİR ÖMÜR: **TİMURTAŞ UÇAR HOCA**
- 127 HAK BİLDİĞİ YOLDAN AYRILMAYAN BİR ÂLİM:
AHMET VANLIOĞLU
- 131 MERHAMET ABİDESİ BİR ÂLİM:
DÜZCELİ HAFIZ HASAN ŞEN
- 135 İLİM İRFAN KALESİ: **DARENELİ OSMAN HULUSİ EFENDİ**

ÖN SÖZ

Bu kitapta yer alan yazılar, 2020 ve 2021 yıllarında Diyanet TV’de yayımlanan *Öncü Âlimler* programı ile Diyanet Dergisi’nde 2020, 2021 ve 2022 yıllarında *Adanmış Ömürler* başlığı altında yayımlanan biyografilerden oluşmaktadır. Yakın dönemde yaşamış, ömrünü İslami ilimler yolunda vakfetmiş, talebeler yetiştirmiş, Türkiye’de ve dünyanın farklı bölgelerinde yüce dinimiz İslam’ın doğru anlaşılması için gayret göstermiş, birbirinden kıymetli hocalarımızın hayatlarının yer aldığı yazılar, kelimenin tam anlamıyla İslam’a adanmış ömürleri konu alıyor. Onlar yaşarken kandil gibi çevrelerini aydınlattılar. Küçük yaşlardan itibaren ilmi her şeyin üzerinde tuttular. Yokluk ve yoksunluk içinde kaldıklarında bile bu yoldan geri dönmediler. Hepsi ilim için gayret göstermeyi bir meleke hâline getirdi. Rahle-i tedrisatından geçen nesiller, onların emanetine sımsıkı sarıldı. Onların mücadelesinin unutulmamasını sağlamak, ilim aşklarını hayatımıza rehber edinmek ve hayatlarını gelecek nesillere öğretmek hepimizin vazifesi olmalıdır. Bu kitap, her biri İslam’a adanmış ömürlere karşı vefa ve hürmet kabilinden bir niyet ve ihtimam içeriyor.

HADEME-İ HAYRAT: HASAN AKKUŞ

Kâmil insanlar; kendilerinden sonra gelecek nesillere hali-sane bir miras bırakmak için çalışırlar. Hasan Akkuş Hoca'mız da fâni olan bu âlemde, kâmil olan insanlardandı. Yeni kurulan Cumhuriyet'in ilk yatılı Kur'an kursu modelini gerçekleştiren hademe-i hayrattan bir din görevlisiydi.

Hasan Akkuş, 1895 yılında Ankara'nın Kızılcahamam ilçesine bağlı Beşkonak köyünde dünyaya geldi. Annesi Keziban Hanım, babası Osman Efendi'dir. Babası, henüz dört yaşındaki Hasan'ı bir köy heybesine koyarak İstanbul'a gider. Çocukluğu İstanbul'un Sirkeci semtinde geçen Hasan Akkuş, ilk dinî bilgilerini din görevlisi olan babası Osman Efendi'den alır. Hafız Hüsnü Efendi'nin yanında hıfzını tamamlar. Ayasofya Merkez Rüşdiyesi'nden mezun olduktan sonra, ilim hayatını Ayasofya Medresesi'nde devam ettirir. Aynı yıl Çemberlitaş Dizdâriye Camii'ne müezzin-kayım olarak tayin edilir.

1915 yılında silah altına alınan Hasan Hoca, iki aylık eğitimden sonra Yemen Cephesi'ne gönderilir. Bir müddet sonra burada İngilizlere esir düşer. Esaret günlerinde Rabbine, “Ya Rabbi! Eğer beni bu esaretten kurtarıp memleketime dönmeyi lütfedersen son nefesime kadar Kur'an'a hizmetkâr olacağım.” diye niyazda bulunur. Duası kabul olan Hasan Hoca, uzun ve

çileli bir esaret hayatından sonra 1918'de hürriyetine kavuşur. İstanbul'a geri döner ve hayatı boyunca Rabbine verdiği bu sözden bir an olsun geri durmaz. Vakit kaybetmeden Dizdâriye Camii'ndeki görevine yeniden başlar. Sırasıyla Galata Arap Camii imam hatipliği, Nuruosmaniye Camii imam hatipliği ve nihayetinde Nuruosmaniye Camii başı imam hatipliği görevini sürdürür.

Kur'an hadimlerinin hafızlıklarını ikmal ettikten sonra yapılan hafızlık cemiyetlerinden birinde Hasan Hoca, babasının vefat haberini alır. Esaret altındayken Rabbine verdiği sözden ayrılmamak ve çok sevdiği Kur'an talebelerinin yanında yer almak üzere hocamız cenaze işlerini bir öğrencisine havale eder. Hafızlık cemiyetinde yetişmesine vesile olan Kur'an aşığı babası için duygulu bir konuşma yapar. Kendisinin, talebelerinin ve cemiyete katılan cemaatinin göz pınarlarından yaşlar süzölmeye başlar. Cemiyet tamamlanınca orada bulunan herkes cenaze namazına iştirak eder. İşte, Kur'an hadimi bir babanın Kur'an aşığı oğlu! O, Rabbine verdiği sözden bir an olsun geri durmadı. Kur'an talebelerinin hafızlıklarını ikmal ettiği bir günde, bir taraftan öğrencilerinin hafızlık cemiyetini icra etti diğer taraftan da öğrencileriyle beraber babasını ebediyete uğurladı.

Anadolu'nun birçok yerinden eğitim için İstanbul'a gelen Kur'an sevdalısı talebeler, İstanbul'da sığınılacak bir yer ve bir de hoca ararlardı. İşte bu yer, Nuruosmaniye Camii ve bu hoca da Hasan Akkuş'tur. Talebelerinin sayısı artmaya başlayınca önceleri depo olarak kullanılan Nuruosmaniye Camii Külliyesi müteveli odası, Hasan Hoca'ya kiraya verilir. Tamamen yıkılmış, yıpranmış ve bakımsız hâlde bulunan bu yeri hocamız cüzi bir ücret karşılığında yıllık kiralar ve burayı bir ilim ve irfan yuvasına dönüştürür. Böylelikle Hasan Hoca bir taraftan imam hatiplik görevini yürütürken, diğer taraftan Kur'an muallimliğini de devam ettirir. Daha sonraki

dönemlerde ülkemizin dört bir yanına Kur'an hizmetini ulaştırarak olanlar da işte bu ilk talebelerdir.

Büyük küçük demeden, kimseyi hor ve hakir görmeden, cemaati arasında hiçbir ayırım yapmadan cami merkezli bir din hizmeti sunan Hasan Hoca'mız, sadece görev yaptığı camilerde değil aynı zamanda camilerin bulunduğu mahallelerde de insanların gönüllerine İslam'ı nakşeden hademe-i hayrat bir din görevlisidir. Öyle ki bir gün Nuruosmaniye semtinde bir lokantada otururken birkaç sarhoş Hasan Hoca'yı görür ve "Hocam! Güzel sesinle bize bir kaside söyleyen." derler. Mahallenin sarhoşlarını bile önemseyen hocamız, hemen elini kulağına atar ve bir kaside okur. Sarhoşlar gittikten sonra lokantanın sahibi, "Hoca Efendi, bu ne hafifliktir Allah aşkına! Sarhoşlara kaside söylemek sana yakışıyor mu?" diye serzenişte bulunur. Bunun üzerine Hasan Hoca tebessümle, "Efendi! Ne yapalım. Yüce Allah ezelde insanların kaderlerini tayin ederken hafifliği bana, ağırlığı da Ayasofya Camii İmamı Hafız İdris Efendi'ye vermiş." diyerek latife eder.

Kur'an'ı ve Peygamberimizin sünnet-i seniyesini gönlüne nakşeden Hasan Hoca, yüce dinimiz İslam'ı en güzel şekilde yaşamaya ve yaşatmaya gayret etmiş, züht ve takva sahibi bir din görevlisidir. Nitekim hocamız bir defasında vapurla Kadıköy'e geçerken, vapurun içinde ayaklarını ve kollarını sıvar, abdest almaya hazırlanır. Yanında bulunan talebesi, "Hocam! Abdestinizi Kadıköy'e varınca camide alsanız, olmaz mı?" deyince Hasan Hoca, "Oğlum! Ben abdestsiz gezemem." diye cevap verir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Kur'an kurslarının en önde geleni Nuruosmaniye Camii, hocası ise Hasan Akkuş'tur. Hasan Hoca, bu hizmeti öyle bir aşkla yürütmüştür ki Nuruosmaniye Kur'an Kursu'nun kapatılma kararı çıkınca askerdeyken emir subaylığını yaptığı dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Paşa'nın huzuruna çıkmış, Kur'an kurslarının

önemini anlatmış, hem kendi kursunu kapattırmamış hem de Kur'an kurslarının günümüze kadar gelmesine vesile olmuştur. Nuruosmaniye Kur'an Kursu nezdinde yapılan hizmetler, toplumumuzda şu söz ile meşhur olmuştur: "Nuruosmaniye'yi Hasan Akkuş kurdu, Recep Akakuş korudu."

Hasan Akkuş Hoca, 87 yıllık bir ömrü, daima Allahu Teâlâ'nın rızası doğrultusunda yaşamaya gayret gösterdi. Hayatı boyunca mihrapların imamsız, minarelerin müezzinsiz, kürsülerin vaizsiz, minberlerin hatipsiz kalmaması için mücadele etti. Binlerce gencin elinden tuttu. Onlara, İslam'ın nurunu, Kur'an'ın aşkını ve Peygamber Efendimizin (sas) ahlakını aşılama için var gücüyle çalıştı. Gönüllerde hoş bir seda bırakarak 8 Ocak 1972'de fâni dünyadan baki âleme göç eyledi. Bu vesileyle hocamızın şahsında Kur'an hadimlerini rahmet ve minnetle yâd ediyoruz.

BİR KUR'AN SEVDALISI: GÖNENLİ MEHMET EFENDİ

Şeyhu'l-kurra, reisü'l-kurra bir Kur'an sevdalısı. Fakir, garip, düşkün ve kimsesizlerin dostu. İslam'a ve insanlara hizmete adanmış bir ömür. Sabah şafağı ile başlayıp gece karanlığı ile sona eren irşat ve hayri hizmetlerin mihmandarı bir din görevlisi. Öncü bir âlim, Gönenli Mehmet Efendi.

Mehmet Efendi, 1903 yılında Gönen'de dünyaya gelir. Babası Osman Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Mehmet Efendi daha çocuk yaşta hafızlığını tamamlar. Hocası İsmail Hakkı Efendi'nin tavsiyesiyle on üç yaşında talim ve tashih-i huruf dersleri almak üzere İstanbul'a gider. Aynı yıllarda İmam Hatip mektebine kayıt olur. On sekiz yaşına geldiğinde, hocasının isteğiyle doğduğu topraklara imam hatip olarak geri döner. Okuduğu Kur'an ve mevlitler, yaptığı vaazlar ve irat ettiği hutbeler vesilesiyle Gönen ve çevresinde kısa sürede halkın sevgisini kazanır.

Seb'a, aşere ve takrib seviyesinde ilm-i kıraat derslerini tamamlamak üzere ikinci kez İstanbul'a giden Mehmet Efendi, 1925 yılında Fatih Camii'nde yapılan kıraat cemiyetiyle icazetini alır. Ancak Mehmet Efendi İstanbul'da kalamaz. Babasının isteği üzerine Gönen'e yeniden döner, Fatma Hanım'la evlenir ve biri kız olmak üzere üç evladı dünyaya gelir.

Gönenli Mehmet Efendi, 1936 yılında İstanbul'a yeniden döner ve Hacı Bayram-ı Kaftani Camii imam hatipliğine atanır. Bu göreve başlar başlamaz Anadolu'da Kur'an eğitimi almak isteyenleri himayesine alarak İstanbul'a getirir. Talebelerinin ihtiyaçlarını gidermek üzere elinden gelen her şeyi yapar. Bir defasında onların ihtiyaçlarını karşılayamayınca evinde bulunan halıları satar.

1939 yılına gelindiğinde Gönenli Mehmet Efendi, Dülgerzade Camii'ne nakil olur. Bu camide de himayesine aldığı talebelerin barınmalarını sağlaması, o devrin güvenlik güçlerinin dikkatini çeker. Günün birinde bir polis, Mehmet Efendi'nin evine gelir ve "Söyle bakalım! Bu kadar parayı sen nereden buluyorsun?" diyerek onu sorguya çeker. Bunun üzerine Gönenli Mehmet Efendi, "Allah gönderiyor!" cevabını verir. Polis, "Ne demek Allah gönderiyor? Sen onu bırak da sana kimler yardım ediyor? Sen onları söyle!" diyerek çıkışır. Tam bu esnada evin zili çalar. Hocanın evine bir misafir gelir, içeri girer ve kendisine emanet edilen sekiz yüz lirayı Mehmet Efendi'ye takdim eder. Bunun üzerine Gönenli Mehmet Efendi, eve gelen misafire kim olduğunu sorar. Gelen misafirin de polis olduğunu öğrenince sorgulamayı yapan polise dönerek, "Bak evladım! Gördün mü? Cenab-ı Hak, nasıl gönderiyormuş bu yardımları!" diye cevap verir.

1954 yılında Gönenli Mehmet Efendi en uzun süre görev yapacağı Sultan Ahmet Camii imam hatipliğine atanır. Bütün görev yerlerinde olduğu gibi Sultan Ahmet Camii etrafında da ihtiyaç sahiplerini ziyaret etmeye başlar. Bu ziyaretlerin birinde tek başına yaşayan ve gözleri görmeyen yaşlı bir adamı evinde ziyaret eder. Selam vererek adamın yanına girer ve ona, "Efendim! İhtiyaçlarınızı, rızkınızı nereden karşılıyorsunuz?" diye sorar. Bunun üzerine gözleri görmeyen adam biraz da hiddetlenerek, "Bundan size ne? Rızıktan endişe edilir mi! Rızık kim verir?" der ve Mehmet Hoca'yı evinden çıkarır. Gönenli

Mehmet Efendi'nin gözüne o akşam uyku girmez. Ertesi gün adamın evine tekrar gider. Adam, "Kimsin?" diye seslenince Mehmet Efendi, "Dün kovduğun yüz­süz imam!" diye karşılık verir. Bunun üzerine âmâ adam Mehmet Efendi'yi yanına çağırır ve ona şöyle der: "Şimdi sen benim bu hâlimle nasıl geçindiğimi merak ediyorsun. Bak Hoca! Ben her gün kuşluk namazını kıldıktan sonra, 'Ya Rabbi! Kuşluk senindir, güzellik senindir, nimet ve her şey senindir. Eğer rızkım gökte ise yere indir. Yerde ise çıkar. Uzakta ise yaklaştır. Haram ise helal et. Dar ise genişlet ve elime ilet.' diye dua ederim. Bu duayı yaptıktan sonra Rabbim birilerini vesile kılar. Tanımadığım biri gelir, benim o günkü ihtiyacım ne ise onu yanıma bırakır ve gider. Bugün de biri geldi ve sağ dizime vurarak benim kismetimi verdikten sonra, sol dizime vurarak, 'Bunu da Gönenli Mehmet Efendi'ye ver.' dedi. Haydi hoca! Al şu emanetini!"

Hayatı boyunca yardımsever tavrını sürdüren Mehmet Efendi talebelerinin yetişmesi için var gücüyle çalışır. Bir gün talebelerine harçlıklarını dağıtmak ister. Ancak cebinde hiç parası kalmaz. Ellerini semaya kaldırır ve "Allah'ım! Bu Kur'an senin. Bu talebeler senin. Hiç kimseden bir şey istemem, niyazım sadece sanadır!" diye dua eder, camiden çıkar ve yürüyerek Haliç Caddesi'ne kadar gelir. Tam bu esnada muhterem bir zat kendisine, "Al bu paraları, talebelerine götür." der. Bunun üzerine Gönenli şu meşhur cümlesini söyler: "Kur'an hoş tutar, boş tutmaz."

Gönenli Mehmet Efendi, haftalık otuza yakın vaaz ve irşat programı gerçekleştirmiştir. Bu programların bir kısmı ise kadınlara yöneliktir. Hayatının son demlerinde Eyüp Sultan Camii'nde vaaz ve nasihat programlarına devam eden Gönenli Mehmet Efendi'ye yakınları, "Artık, biraz istirahat etseniz ve dinlenseniz!" deyince, onlara şöyle karşılık vermiştir: "Nasıl olur da beni bekleyen cemaatimi bekletirim. Sonra ruhaniyeti

ile yaşadığım Eyüp Sultan Hazretleri'nin yüzüne nasıl bakardım.”

Gönenli Mehmet Efendi, vefat edinceye kadar Kur'an eğitiminden, hayır ve irşat hizmetlerine koştuktan asla geri durmadı. Ardında hoş bir seda bırakarak 2 Ocak 1991'de fâni âlemden baki âleme göç etti. Fatih Camii'nde Abdurrahman Gürses tarafından kıldırılan cenaze namazından sonra Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

Bütün ömrünü din-i mübin-i İslam'a vakfeden ve hayır hizmetlerini terk etmeyen Gönenli Mehmet Efendi'ye ve onun şahsında hakka yürüyen tüm hademe-i hayrata Yüce Rabbim rahmet eylesin.

BİR KUR'AN HADİMİ: ABDURRAHMAN GÜRSES

Muhataplarına iyilik yollarını gösteren, alçak gönüllü bir din görevlisi. Camiyi hayatın merkezine alan bir imam hatip. İnanç, ilim ve ahlak üzerine kurulu bir hayat sürdüren, örnek insan, öncü bir âlim. Reisü'l-kurra, Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses.

Abdurrahman Gürses, 1909 yılında Sakarya'ya bağlı Hendek ilçesinin Soğuksu köyünde doğdu. Babası uzun süre bu köyün imamlığını yapan Hafız Said Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Abdurrahman Gürses, Peygamber Efendimizin "Ya öğreten ya öğrenen ya dinleyen ya da ilmi destekleyen ol, beşincisi olma, helak olursun."¹ hadisini hayatının tamamına aktarmış güzide bir şahsiyet idi. Zira o, hayatının tamamında ya bir talebe ya bir muallim ya ilmi dinleyen ya da ilmi destekleyen bir insan olmuştur.

Abdurrahman Gürses, küçük yaşlarda babasının yanında hafızlığını tamamlar. Daha sonra bir yandan yörenin meşhur üstadı Abdurrauf Hoca'dan talim dersleri alırken diğer yandan da ilçenin Müftüsü Ali Niyazi Hoca'dan sarf, nahiv ve fıkıh dersleri almayı ihmal etmez. Abdurrahman Gürses, ilim

---

1 Darimi, Mukaddime, 26.

yolculuğunu devam ettirmek üzere 1922 yılında İstanbul'a gelir ve Dar'ul-Hilafeti'l-Âliye ve Ayasofya Soğukçeşme Medreselerinde bir müddet tahsil görür. Genç yaşına rağmen güzel ahlakı, naif sesi, hoş eda ve sedasıyla İstanbul'un muhtelif camilerinde okuduğu Kur'an ile gönüllerde taht kurmaya başlar.

1924 yılında Abdurrahman Gürses, tekrar doğduğu topraklara döner. Hendek'te ilimle meşgul olmaya devam eder. Bu sırada Gülizar Hanım'la evlenir. İki oğlan ve bir kız olmak üzere üç evladı dünyaya gelir. 1932-1933 yıllarında askerlik vazifesini yapan Abdurrahman Gürses, 1934 yılında artık bir daha ayrılmayacağı İstanbul'a tekrar gelir ve yeniden talebeliğe başlar. Üsküdar Selimiye Camii imamı Fehmi Efendi'den İstanbul tariki üzere aşere-takrip okur ve 1937'de icazet alır.

1938 yılında ilk resmî görevi olan Fatih Mihrimah Sultan Camii'nde imam hatip olarak göreve başlayan Gürses Hoca, bir ay geçmeden Teşvikiye Camii'ne nakledilir ve bu camide beş yıl görev yapar. Gürses Hoca, camisine yakın bir yerde maaşının yarıdan fazlası bir ücretle ev kiralar. Ama bu hâlinde asla şikâyet etmez. Zira ona göre din hizmeti parayla ölçülmeyecek şerefli bir özelliğe sahiptir. Nitekim Abdurrahman Gürses, bu hizmetin önemini bir konuşmasında şöyle ifade etmiştir: "Din görevlisinin yaptığı iş dışarıdan kolay görünür ancak bu hizmet çok zordur. Bir memur sabahleyin işe gider akşam evine döner. Hâlbuki cami hizmetinde bulunan din görevlisinin gecesi gündüzü yoktur. O, beş vakit camisinde hazır bulunmalıdır. Cemaatinin kim olduğuna bakmadan her birisiyle ayrı ayrı ilgilenmelidir."

1944 yılına gelindiğinde Abdurrahman Gürses, Beyazıt Camii imam hatipliğine atanır ve emekli oluncaya kadar Beyazıt Camii'nde 35 yıl imam hatiplik görevini sürdürür. Abdurrahman Gürses, diğer görev yaptığı yerlerde olduğu gibi bu camide de hizmetlerini ciddiyetle yürütmüştür. O, din hizmeti sunarken cami cemaati arasında herhangi bir ayırım yapmamış

ve bu hususta şunu söylemiştir: “Cemaat, cemaattir ve cemaat-i İslamiye’dir. Hepsinde hayır vardır.”

Abdurrahman Gürses Hoca, hayatı boyunca din görevliliğine leke getirecek hiçbir şeyi asla kabul etmemiştir. Nitekim 1948 yılında hacca gitmek ister ancak maddi gücü buna elvermez. O sırada Beyazıt Camii cemaatinden bir şahıs, “Hafızım, bizimle hacca gelmek ister misin?” diye bir teklifte bulunur. Gürses Hoca bu teklifi kabul eder. Kendisini hacca götürən şahıs, hem yolculuk esnasında hem de mukaddes topraklarda sık sık Gürses Hoca’ya, “Hafızım! Gel hele bir Kur’an oku!” diyerek emrivaki yapar. Bu durum Gürses Hocanın canını sıkar ama Kur’an okumaktan da asla geri durmaz. Nihayetinde hac ibadetini bitirip İstanbul’a dönünce kendisine ait evini satar. Hacca gittiği şahsın yanına varır ve ona, “Hacca gidip gelirken benim adıma ne kadar masrafınız oldu?” diye sorar. Adam bunu söylemek istemese de Hocanın ısrarlarına dayanamayarak masrafını söyler. Bunun üzerine Abdurrahman Gürses, parayı masanın üstüne bırakır ve “Efendi! Ben ne senin ne de bir başkasının hafızıyım. Okuduğum Kur’an-ı Kerim’i sadece Rabbimin rızası için ve geçmişlerimin ruhuna okudum. Al şu paramı! Hadi bana müsaade.” diyerek oradan ayrılır.

Yine bir hac ziyaretinde yanında bulunanlar Abdurrahman Gürses’e: “Hocam! Buranın idaresinden izin alalım, bu mübarek beldede siz de hüccac-ı kirama bir Kur’an tilavet etseniz.” derler. Gürses Hoca, bu teklifi reddeder ve kendisini göstermek için değil hâlini Rabbine arz etmek için burada olduğunu şu özlü sözyle ifade eder: “Biz buraya arz-ı hâl etmeye geldik, arz-ı endam etmeye gelmedik.”

Abdurrahman Gürses’in Beyazıt Camii’nden sonraki ilim durağı İstanbul Haseki Eğitim Merkezi’dir. Bu eğitim yuvasında 22 yıl boyunca İstanbul tariki ile ilm-i kıraat dersleri vermiştir. Abdurrahman Gürses, Eğitim Merkezi dışında da kabiliyetli, ciddi ve ilm-i kıraatı bitirmeye azimli gördüğü herkesin

okumasına gayret göstermiş, hatta ders almaya gelemeyecek olanların evlerine dahi gitmiştir. Abdurrahman Gürses, talebelerinden Ramazan Pakdil'e "Evladım! Sen hangi gün kendi evinde ders okumaya müsaitsin? Okuyacağımız dersin gün ve saatini kararlaştıralım. Bir hafta sen gel, bir hafta da ben geleyim. Derslerini bu evde vereyim." demiştir.

Abdurrahman Gürses Hoca, beşerî münasebetlerinde adap ve erkâna riayet eden tam bir Osmanlı beyefendisiydi. Ömrünün sonuna kadar Kur'an eğitimine asla ara vermedi. Hoş bir seda bırakarak 10 Ağustos 1999'da fâni âlemden baki âleme göç eyledi. Yıllarca görev yaptığı Beyazıt Camii'nde, Diyanet İşleri Eski Başkanlarından Lütfi Doğan Hoca'nın kıldırıldığı cenaze namazının ardından on binlerce insanın hüsn-i şehadetiyile Beyazıt Camii Haziresine defnedildi.

Bütün öncü âlimler gibi Abdurrahman Gürses Hoca'mız da ilim elde etmekten, elde ettiği ilmi çevresine aktarmaktan asla geri durmadı. Bu vesileyle birçok hocamızın üzerinde emeği bulunan Abdurrahman Gürses Hoca'mıza Yüce Rabbimizden rahmet diliyoruz. Cenâb-ı Hak, hocamızın açtığı bu mübarek yolda yürümeyi bizlere lütfeyesin.

İMAM-HATİP NESLİNİN ÖNCÜSÜ: MAHMUT CELALETTİN ÖKTEN

Her zaman ve her şartta yapılabilecek işler olduğunu düşünen iyimser bir insan. Kültürümüzün yeni nesle aktarılmasında başarılı hizmetler gerçekleştiren münevver bir âlim. İmam-hatip okullarının kurucusu Mahmut Celalettin Ökten, nam-ı diğer Celal Hoca.

Mahmut Celalettin Ökten, 1882 yılında Trabzon'da doğar. Babası Salih Zihni Efendi, annesi Güller Hanım'dır. Celal Hoca daha beş yaşındayken babasını kaybeder. Annesi Güller Hanım, hafize bir hanımefendidir. Hafız bir anne, evladının da kendisi gibi hafız olması için her akşam onu yatağına yatırdığında yanı başında oturur, o günkü dersini kulağına okur. Celal Hoca kendi ifadesiyle Mushaf'ı açıp bakmadan, geceleri yataкта annesini dinleyerek altı ayda hafız olur. Nitekim Celal Hoca, Allah vergisi hafızasıyla bir şeyi öğrendiğinde onu hemen kavrar ve asla unutmazdı. Bir keresinde "Unutmak mı? O da ne ola ki? İnsan öğrendiği bir şeyi nasıl unutabilir?" demiştir.

Celal Hoca, genç yaşta Trabzon Çarşı Camii'nde imam hatipliğe başlar. Bir gün görev yaptığı camide bir hafızın gönüllere ve ruhlara nakşedercesine okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinler. Hafız okudukça o, "Ben neden bu Kur'an'ı konuştuğum

dil gibi anlayamıyorum?” diye hayıflanır ve ağzından şu dualar dökülür: “Ya Rabbi! Eğer bana Kur’an-ı Kerim’in dilinden anlamayı nasip edersen ölünceye kadar senin dininin tellalı olacağım.”

Celal Hoca’nın duası kabul olur. 1905 yılında İstanbul’a gider. Önce Dârü’l-Muallimîn-i Âliye’ye, buradan mezun olduktan sonra da Darülfünun Edebiyat Şubesi’ne kaydolar. Burada o devrin önde gelen âlimleri arasında yer alan Babanzade Ahmed Naim, İzmirli İsmail Hakkı ve Mehmed Âkif beylerin yakın ilgi ve sevgilerine mazhar olur.

Celal Hoca, Darülfünunu bitirdikten sonra 1912 yılında İstanbul Erkek Lisesi’nde Arapça öğretmeni olarak vazifeye başlar. İlmî birikimi yanında başarılı öğretim metodu sayesinde kısa sürede “Celal Hoca” olarak şöhret bulur. Celal Hoca, Arapça derslerini ciddiyetle sürdürür. Bir defasında talebesi, “Hocam Arapça derslerinde taviz vermiyorsunuz. Bunun sebebi nedir?” diye sorunca, Celal Hoca şu cevabı verir: “Evladım! Arapça, Allah kelamının lisanıdır. Arapça, adı üstünde Arapçadır. Bir tek harfi değil bir tek noktası bile feda edilemez. Yanlış bir harf, yanlış bir nokta bütün manayı alt üst eder.”

Trabzon’da dinlediği Kur’an-ı Kerim’in büyük tesirinde kalan Celalettin Ökten’in hayatı İstanbul’da dinleyeceği bir başka Kur’an tilaveti ile yeniden şekillenir. Zira bu güzel Kur’an tilavetinin sahibi daha sonra evleneceği Emine Hanımefendi’nin kardeşi Cevdet Efendi’dir. Celal Hoca, Cevdet Efendi’nin okuyuşundan etkilenir ve “Bârekallah! Sureyi şerifeyi ne de güzel okudunuz!” diyerek ona iltifat eder. Cevdet Efendi’nin de kabulüyle kendisine başta Arapça olmak üzere matematik ve Fransızca dersleri verir.

Cevdet Efendi, üzerinde emeği olan Celal Hoca’yı bir gün evlerine davet eder. Celal Hoca eve girince evdeki tertip ve düzenden etkilenerek “Bu evin bir kızı varsa alınır!” der. Ezelde takdir edilen çeşm-i yârı işte bu evdedir. Celal Hoca

müstakbel eşini annesinden ister. Eşinin annesi Sıddıka Hanım, “Ben senin ilmine ve fazlına kızımı verdim gitti!” der. Bu mübarek evlilikten üç çocuk dünyaya gelir. Bu çocukların her biri toplumumuz adına önemli görevler üstlenmişlerdir. Kızı Hümeyra Hanım, “Her eve bir anne, yedi mahalleye de bir doktor lazım.” diyerek doktor olur. Diğer kızı Züheyra Hanım ise kimya eğitimi alır. Oğlu Ömer Sadettin Ökten ise mühendislik eğitimi almış bir öğretim üyesidir. Bilim tarihi, kent kültürü ve kent estetiği, felsefe, kültür ve sanat alanlarına özel ilgisi bulunan günümüzün önemli aydınları arasındadır.

Celal Hoca, öğretmenlik mesleğinden 1947 yılında emekli olur. Ancak emeklilik onun için kenara çekildiği bir vakit değildir. Zira 1948 yılına geldiğinde imam hatip nesillerinin yetişeceği yeni bir dönem başlar. Önce İmam-Hatip kursları açılır ve Celal Hoca bu kursun müdürlüğüne getirilir. Ancak Celalettin Ökten, İmam-Hatip kurslarını asla yeterli görmez. Onun gayretleriyle imam hatip okullarının açılması yönünde karar alınır ve Celal Hoca, 17 Ekim 1951 tarihinde İstanbul İmam-Hatip Okulu'nun ilk müdürü ve Arapça öğretmeni olarak atanır.

Celal Hoca bu okulların açılması için hayır sahiplerini bir araya getirir ve onlara şöyle seslenir: “Efendiler! Ben biliyorum ki sizler çok güzel işler yapıyorsunuz. Nice camiler yaptınız. Rabbim hepinizden razı olsun. Ancak cemaatsiz cami neye yarar. Cemaatin oluşması için de bilgili imamlar lazımdır. Sadece dinî ilimleri bilen değil, aynı zamanda tarih, coğrafya, kimya ve fizik gibi ilimleri de bilmeli ki lise ve üniversite talebelerinin karşısında da imamlık yapabilsin.” Bu konuşmadan sonra necip milletimizin desteğiyle Celal Hoca ve arkadaşları, İstanbul Vefa'da bulunan terk edilmiş harabe bir binayı iki ay gibi kısa sürede ayağa kaldırırlar ve 1951 yılının Ekim ayında eğitim öğretime hazır hâle getirirler. Bu güzide okulların açılışında katkı sağlayanlar için şu söz ifade edilegelmiştir:

“İmam-hatipler, necip milletimizin talebi, Başvekil Adnan Menderes’in izni, Maarif Vekili Tevfik İleri’nin cesareti ve Celal Hoca’nın gayretiyle açılmıştır.”

İstanbul İmam-Hatip okulunun açıldığı ilk yıllarda temizlik görevlisi yoktur. Bir gün okula Nurettin Topçu gelir. Celal Hoca’nın tuvaletleri temizlediğini görünce “Ne yapıyorsun hocam! Koskoca müdür nasıl tuvalet temizler? Bu temizliği talebeler yapsa ya!” der. Bunun üzerine Celal Hoca’nın dilinden şu sözler dökülür: “Hayır! Onların gürbüz bir fidan gibi yetişmeleri bizim mesuliyetimizin icabıdır. Gençler yaptıkları işler ile şahsiyetleri arasında irtibat kurarlar. Yarın ‘Tuvalet temizleyip okudum’ diyerek komplekse düşerler. Çare yok! İş yapacak eleman edininceye kadar temizliği elbette biz yapacağız.”

Milletimizin ve ümmet-i Muhammed’in umudu olmaya devam eden imam hatip okullarını bizlere emanet ederek fâni âlemden baki âleme geç eyleyen hocamıza yüce Rabbimizden rahmet ve mağfiret diliyoruz.

Mahmut Celalettin Ökten, 21 Kasım 1961 tarihinde aramızdan ayrıldı. Yüzlerce talebesi ve binlerce seveninin gözyaşları ve dualarıyla Edirnekapı Sakızağacı Şehitliği’ndeki aile kabristanına defnedildi.

GÖNÜL İNSANI: HACIVEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU

Güler yüzlü ve hoş sohbet, mert ve dürüst, affedici ve birleştirici bir din görevlisi. Hayatı boyunca incitmeden, güzel söz ve tatlı dille insanları uyaran bir gönül insanı. Hoş bir seda bırakarak dünyadan göçmüş öncü bir âlim, Haciveyiszâde Mustafa Kurucu.

Mustafa Kurucu, 1889 yılında Konya'da dünyaya gelir. Babası Zâr Efendi Medresesi müderrisi Hacı Veyis Efendi, annesi ise Fatma Hanım'dır.

Mustafa Kurucu, ilköğrenimini ve hafızlığını babasının yanında tamamlar. Daha sonra Zâr Efendi ve Bekir Sami Paşa Medreselerine devam eder. Bu medreselerde başta babası Hacı Veyis Efendi ve devrin önemli müderrislerinden Şeyh Mehmed Bahâeddin Efendi olmak üzere çeşitli hocalardan ders görüp icazet alır. Yirmi üç yaşında icazet aldığı bu medresede Arapça ve dinî ilimler okutmaya başlar.

Derslerine büyük bir itina ile hazırlanan Mustafa Efendi, medrese muallimliği yaptığı yıllarda konferanslar da verir. İşte böyle bir konferansında bugün dahi bizlere rehber olacak şu konuşmayı yapar. "Ey bu mekânda hazır olanlar! Hazır

olmak, Hızır olmaktır. Hazır olun, Hızır olun! Öğrenim gördüğünüz ilim ocağında kafanızı ve kalbinizi doldurabildiğiniz kadar ilim ve irfanla doldurun. Kafalarınıza ve kalplerinize doldurduğunuz bu ilim ve irfan kandiliyle nice insan iman ve İslam'ı bulacaktır. İşte yarının kandilleri sizlersiniz. Hazır olun ve Hızır olun ki geçtiğiniz her yerde, din ve dünya, iman ve İslam yeşersin.”

Mustafa Efendi, medrese eğitimini tamamladıktan sonra Meryem Hanım'la evlenir. Bu evlilikten iki oğlu ve dört kız çocuğu olur. Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Medine'ye göç etmek ister. Ancak yakın arkadaşlarının tavsiyesiyle Konya'da kalmaya karar verir.

Mustafa Efendi'nin Konya'da kalmasının müspet yansımaları olur. Bu güzellikleri Ali Ulvi Kurucu hatıratında şöyle aktarır: “Hacıveyiszâde Mustafa Efendi, eğer o gün Medine'ye göç etseydi Ravza-i Saadet'te yapacağı ibadetlerle şahsı adına elbette güzel dereceler elde ederdi. Fakat bunların hepsi şahsi nafile ibadetler olurdu. Oysa Konya'da kalınca irşat faaliyetlerini sürdürdü. Din eğitimi alanında imam hatip okullarının açılmasına ve hayata tutunmasına vesile oldu. Bu yaptıklarıyla şahsı adına yapacağı bütün nafile ibadetlerden ziyade nice büyük mertebelere nail oldu.”

Mustafa Efendi 1940'lı yıllarda Piri Mehmet Paşa Camii'nde, 1950 yılından sonra da Aziziye Camii'nde imam hatiplik yapmış, ayrıca çeşitli cami ve hapisanelerde vaiz olarak hizmet vermiştir.

Mustafa Efendi'nin görev yaptığı uzun yıllar boyunca camisinde icra ettiği bir âdeti vardır. Hoca Efendi sabah namazını kıldırdıktan sonra mutlaka cemaatine vaaz ve nasihatte bulunurdu. O, bu konuşmasıyla hem cemaatini dinî konularda bilgilendirir hem de cemaatinin işrak vaktine kadar camide durmasını sağlayarak onların işrak namazını kılmalarına vesile olurdu.

Mustafa Efendi, devrin en önde gelen müderrislerinden ve onlarca kitap kaleme alabilecek bir ilmî birikimi varken ömrünü talebe yetiştirmeye adanmış öncü bir âlimdir. Bir defasında talebelerinden birisi, “Hocam, ilimde, bilimde, irfanda ve izanda bir deryasınız. Ne olur bir kitap yazsanız.” diye sorunca Mustafa Efendi, talebelerini işaret ederek, “Evladım! Benim yüzlerce, hatta binlerce eserimin olduğunu bilmiyor musunuz? Unutmayınız ki bir kalpten bin kitap çıkar. Fakat bin kitapta bir kalp bulunmayabilir.”

Mustafa Efendi, hangi şartlar altında olursa olsun din adamlarının aleyhine söz söylenmesine müsaade etmemiştir. Nitekim bir defasında birkaç kişi Hacıveyiszâde'nin yanına gelerek hocaları şikâyet ederler. Bu duruma üzülen Mustafa Efendi, şikâyete gelenlere şu karşılığı verir: “Aman ha! Hiçbir hoca hakkında kem söz söylemeyin. Onların hepsi kıymetlidir. Onlar bu dinin hadimleridir. Siz ne zannedersiniz, kolay mı yetişiyor bu hoca efendiler? Keşke onlar gibi daha çok evladımız olsa.”

1949 yılına gelindiğinde Mustafa Kurucu'yu heyecanlandıran günler başlamıştır artık. Zira bu yıl İstanbul ve Ankara'da imam hatip kurslarının açıldığı yıldır. 1951 yılında ise yedi ilde imam hatip okulu kurulmuştur. Bu okullardan biri de Konya İmam Hatip Okulu'dur.

Mustafa Efendi imam hatip okullarının birisinin de Konya'da açılması için önyak olur. Esnafı dolaşarak onlara bu hayırlı hizmetin yanında yer almalarını tavsiye eder. Yine böyle bir günde bir esnafın yardım etmeye gönüllü olmadığını görünce ona: “Bugün bize Cenâb-ı Hak bir fırsat verdi. Elimizde artık bir fırsat var. Eğer bizler bu fırsatı değerlendiremez isek yarın ruz-i mahşerde hesabımız çok çetin olur. Biz elimizden geldiği kadar çalışmakla mesulüz.” diye nasihatte bulunur.

Mustafa Efendi, Konya İmam Hatip Okulu'nun açılmasına vesile olduktan sonra bir taraftan Aziziye Camii'nde imam

hatiplik görevini sürdürürken diğer taraftan da bu okulda öğretmenlik yaparak talebe yetiştirmeye devam eder. Bu günlerin birinde Mustafa Efendi, Milli Eğitim Bakanlığına şikâyet edilir. Bu durumdan haberdar olunca yanında bulunanlara: “Rabbime dayanarak söylerim ki beni bu hizmetten ancak ölüm ayırır. Ben bir talebenin yetişmesi uğruna bin münafığın kahrını çekerim.” der ve medrese muallimliğı yaptığı yıllarda talebelerine sıkça okuduğu şu beyti okur:

“Yar için ağyara minnet ettiğim ayb eyleme

Bağban bir gül için bin hâre hizmetkâr olur.”

Haciveyszâde Mustafa Efendi, kendisinin de ifade ettiği üzere herhangi bir kitap bırakmadı. Ama binlerce kitabı kaleme alacak nesiller, yüz binlerce gönlü irşat edecek sevgi ve muhabbet ehli âlimler bırakarak 5 Şubat 1960 tarihinde fâni âlemden baki âleme göç eyledi.

Başta Hz. Mevlana ve Haciveyszâde Mustafa Efendi olmak üzere gönül bahçesinin güzide çiçeklerine selam olsun. Yüce Rabbim kabirlerini cennet bahçesi eylesin.

ÖNCÜ BİR KUR'AN ÂLİMİ: MEHMET RÜŞTÜ AŞIKKUTLU

Her hâliyle örnek bir mümin. Hayatı boyunca öğrenmekten ve öğretmekten geri durmayan bir din görevlisi. Yumuşak huylu, şefkatli, yardımsever, misafirperver, cömert, kararlı ve sabırlı, öncü bir âlim, Mehmet Rüştü Aşikkutlu.

Mehmet Rüştü Aşikkutlu, 1901 yılında Of ilçesinin Cufaruksa (Uğurlu) beldesinde dünyaya gelir. Babası Ahmet Cemaleddin Efendi, annesi Hanife Hanım'dır. İlk tahsilini kasabanın öğretmeni olan babasında tamamlar. Küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafızlığını ikmal eder. Devrin önde gelen üstatlarından yaz kış demeden aralıksız yedi yıl Arapça, tefsir, hadis, usul-i fıkıh, kelim, meânî ve feraiz gibi dersleri okuyarak icazet alır.

Mehmet Rüştü Aşikkutlu, ilim yolculuğunu devam ettirmek üzere 1930 yılında İstanbul'a gider. Önce Serezli Ahmed Şükrü Efendi'de kıraat-i aşere okumaya başlar. Hocasının vefatından sonra Kesikbacak İsmail Efendi diye bilinen Serezli İsmail Hakkı Bayrı'da aşere okumaya devam eder. Kısa bir sürede aşereyi ve takribi bitirir ve Fatih Camii'nde yapılan icazet merasimi ile icazetini alır.

Mehmet Rüştü Aşikkutlu, 1932 yılında memleketine geri döner. Kur'an-ı Kerim öğreticiliği için Diyanet İşleri Başkanlığı

nezdinde girişimlerde bulunur. 1936 yılında Türkiye’de fahri Kur’an kursu öğreticiliği yapmak üzere resmî izin almayı başaran ilk kişiler arasında yerini alır.

Aşıkkutlu Hoca, Of ilçesinden Türkiye’yi aydınlatan bir kandil olmuştur. Zira o, 70 metrekare alana sahip medresesinde yetiştirdiği talebeleriyle Kur’an’ın meşalesini ülkemizin dört bir köşesine taşımıştır. Medresesine gelen her bir talebeyi evladı gibi görmüş, onların yetişmesi için var gücüyle gayret göstermiştir.

Aşıkkutlu Hoca, yurdun muhtelif bölgelerinden gelen öğrencilerini bir baba şefkatiyle bağrına basar, önce barınma ve geçim ihtiyaçlarını sağlardı. Eğer münasip bir barınma yeri temin edemezse o vakit kendi evinde misafir ederdi. O devirde henüz yatılı kurs veya pansiyon sisteminin bulunmadığı köyünde, Kur’an ve ilim hizmetine gönül veren köylülerin yardımıyla bazen kullanılmayan boş evlere, bazen evlerin kullanılmayan müstakil odalarına, bazen de durumu müsait olan ailelerin yanlarına talebelerini yerleştirir ve her birinin geçimine yardımcı olurdu.

Aşıkkutlu Hoca, bütün bu ilgi ve desteğe rağmen başarıyı gösteremeyen öğrencilerine asla sert davranmazdı. Onlara nasihat eder, yapmaları gerekenleri bir bir anlatırdı. Yine de olumlu sonuç alamazsa velisine bir mektup yazarak talebesini bir müddet memleketine gönderirdi. Bütün bunlardan da sonuç alamazsa öğrencisini karşısına alır ve “Ailen sana daha fazla masraf etmesin; memleketine git, ailenin işlerinde onlara yardım et.” diyerek memleketine geri gönderirdi.

1941 yılına gelindiğinde Aşıkkutlu Hoca, dönemin Diyanet İşleri Reis Vekili Ahmed Hamdi Akseki imzasıyla “aday vaiz” olarak Of Merkez Vaizliğine tayin edilir. Resmî olarak vaizlik, fahri olarak da imam hatiplik ve Kur’an kursu öğreticiliği olmak üzere aynı anda üç ayrı görevi sürdüren Aşıkkutlu Hoca, görev yaptığı bu süre içinde başta hafızlık ve kıraat

olmak üzere, Arapça, tefsir, hadis, akâid, usul, fıkıh ve ferâiz gibi dersler okutmaya devam eder.

Aşıkkutlu Hoca, Kur'an-ı Kerim'in doğru okunmasına önem verdiği kadar onun doğru anlaşılmasına da önem vermiştir. Nitekim bir hac yolculuğunda Mekke'de talebeleri Kâmil Şenocak ve Mustafa Kılıç ile birlikte kıraat ilmine ait bir kitabı almak üzere bir kitapçıya girerler. Kitapçı istenilen kitabı müşterilerine doğru uzatırken "Siz Türklere hayret ederim. Gelen giden kıraat kitabı soruyor. Kur'an'ın tilavetiyle uğraştığınız kadar niçin tefsirle meşgul olmazsınız?" der. Bunun üzerine Aşıkkutlu Hoca, "Efendi! Biz kıraat da okuruz tefsir de okuruz." diye karşılık verir. Kitapçı, "Haydi! Size bir sahife açayım da orayı tefsir edin. Eğer tefsir ederseniz istediğiniz kitap elli riyaldir. Ben onu size otuz riyale vereceğim." der. Aşıkkutlu Hoca, sadece tefsir etmekle kalmaz, o ayetlerde yer alan birkaç mesele hakkında da geniş izahatlarda bulunur. Kitapçı "Efendim! Siz büyük bir âlimmişsiniz. Söz olsun talebeleriniz de tefsir yaparlarsa bu kitabı on riyale üçünüze de vereceğim." der. Kitapçının bu sözü üzerine önce Kâmil Efendi sonra da Mustafa Efendi hocalarının kaldığı yerden tefsir etmeye devam ederler. Adam hayretler içinde onlara bakar ve söz verdiği gibi kitapları onar riyalden onlara verir.

1968 yılının bahar günleridir. Bu bahar Uğurlu beldesine başka güzelliklerle gelecektir. Aşıkkutlu Hoca, dönemin önde gelen kıraat âlimlerinden olan Ali Haydar Efendi'nin tavsiyesiyle Diyanet İşleri Başkanlığı yetkililerince İstanbul'da açılmak istenen Kur'an-ı Kerim İhtisas Kursuna öğretici olarak davet edilir. Ancak Aşıkkutlu Hoca, o günlerde annesiyle ilgilenmektedir. Bu sebeple Uğurlu'dan ayrılamayacağı mazeretini yetkililere bildirir ve "Diyanet İşleri Başkanlığımız uygun görürse seçilecek hafız görevlilerin iâşe ve ibatesi tarafımca karşılanmak üzere Uğurlu beldesinde okutabilirim." diye teklifte bulunur. Bu teklif kabul görür ve Diyanet İşleri Başkanlığınca

ilk defa 24.06.1968-24.10.1968 tarihleri arasında 33 hafız görevlinin katılımıyla Kur'an-ı Kerim İhtisas Kursu, Trabzon Of ilçesi Uğurlu beldesinde icra edilir.

Aşıkkutlu Hoca, resmî olarak ilk defa açılan ihtisas kursunun başarıyla nihayetlenmesi için gece gündüz demeden çalışır. Kursa katılanların bilgi seviyelerine göre, kimine aşere; aşereyi daha önceden okumuş olanlara takrib ve tayyibe, kimilerine ise aşere, takrib ve tayyibeyi birlikte okutmuştur. Dört ay gibi kısa bir sürede talebelerini yetiştiren Aşıkkutlu Hoca'nın talebelerine dönemin Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfi Doğan'ın da iştirak ettiği törende ihtisas belgeleri verilmiştir.

Aşıkkutlu Hoca, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1974-1975 yılları arasında Ankara'da, 1976-1979 yılları arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde açılan aşere-takrib-tayyibe İhtisas Kursunda hocalık yapar. 1976 yılında ise emekliye ayrılır.

Mehmet Rüştü Aşıkkutlu, yaş haddinden emekliye ayrılır ancak o, son nefesine kadar görevini sürdürür. 1976 yılında İstanbul'da Haseki Eğitim Merkezi fiilen açılır. Eğitim merkezinde 1979 yılına kadar üç yıl Mısır tariki üzerine kıraat ilmi okutur. İlk dönem mezunlarını veren eğitim merkezine ikinci dönem kursiyerlerin seçimi yapılır. Tam dersler başlamak üzereyken Hoca rahatsızlanır. İyileşeceği umuduyla derslerin başlangıcı tehir edilir. Ancak hastalığı iyileşmez. 1 Ağustos 1980 tarihinde hastalığının tedavisi için İstanbul'a gitmek üzere Trabzon'dan uçağa binen Aşıkkutlu Hoca, uçaktayken ruhu nu Rabbine teslim eder. 31 Ağustos 1980'de Türkiye'nin dört bir yanından gelen on binlerce seveninin katılımıyla doğduğu Uğurlu Köyü Merkez Câmii haziresine defnedilir.

Okumak ve okutmak üzere bir hayatı benimseyen Mehmet Rüştü Aşıkkutlu Hoca'mıza ve onun nezdinde tüm öncü âlimlere Yüce Rabbim rahmet eylesin. Makamları âli, mekânları cennet olsun.

MÜFTÜ MUHAMMED HALİS EMEK

Milletleri ayakta tutan, geçmişten getirdiği tarih şuuru ve manevi değerlerdir. Bu iki değeri ayakta tutan ise ilim ve irfan geleneğini nesilden nesile aktaran öncü âlimlerdir. İşte bu öncü âlimlerden birisi de Müftü Muhammed Halis Emek Hoca'dır. Aslen Erzurum ili Tortum ilçesi Serdarlı beldesinden olan Muhammed Halis Emek, babasının imam hatiplik görevi sebebiyle bulunduğu Erzurum Çat ilçesi Çögender köyünde 1918 yılında dünyaya gelir. Babası Yusuf Saim Efendi, annesi Muteber Hanım'dır.

Muhammed Halis Emek, sekiz yaşında hafızlığa başlar ve sekiz ayda hafızlığını ikmal eder. İlkokulu da doğduğu ve babasının imam hatiplik yaptığı Çögender köyünde tamamlar. Daha sonra babasından Muhammediye, Ahmediye, Babadağı, Mevkûfât gibi o devrin meşhur kitaplarını okur. Ayrıca genç yaşına rağmen aklâm-ı sitte diye bilinen rika, sülûs, nesih, tevki, reyhani ve muhakkak yazı çeşitlerini öğrenir.

Muhammed Halis Emek'in bitmek bilmeyen bir ilim aşkı vardır. Bu aşk Halis Hoca'yı medreselerde ilim tahsil etmeye yönlendirir. Halis Hoca, ilk olarak Sefkârlı Müderris Abdurrahman Efendi'den sarf ilminin sıra kitapları ile nahiv ilminin Molla Câmî'ye kadar olan sıra kitaplarını okur. Molla Câmî

isimli eseri ise devrin önemli ilim ve irfan ehli zatlarından biri olan Babadereli Seyyid Ahmet Has Efendi'de kısa sürede tamamlar.

Muhammed Halis Emek'in ilmin irfanla kemale ereceğine olan inancı, Erzurum'un manevi mimarları arasında yer alan ve Efe Hazretleri olarak bilinen Muhammed Lütfi Efendi ile yollarının kesişmesine vesile olur. Efe Hazretleri Halis Efendi'yi evinde ağırlar. Ona şerbet ikram eder ve manevi rehberlik yapmak üzere onu yanına alır.

Halis Efendi, Gaziantep ve Urfa'da üç buçuk yıl süreyle askerlik yaptıktan sonra 1945 yılında terhis olur. Erzurum'a döner dönmez medresede ilim elde etmeye devam eder. O, klasik medrese usulündeki tahsilini, üç yıl gibi kısa bir sürede tamamlayarak icazet alır. Bu süreçte kendi gayretiyle Farsçayı da öğrenir.

Halis Efendi, icazetini aldıktan sonra sırasıyla Çat'ın Kızılhasan, Yavi ve Çögender köylerinde imam hatiplik yapar. Görev yaptığı köylerde ise klasik medrese usulünde talebe okutmaktan bir an olsun geri durmaz. Onun görev anlayışını şu meşhur sözü özetlemiştir: “Esas olan cami cemaatidir. Cemaatten maksat ise Müslümanların yeryüzündeki varlığını çoğaltmak ve göstermektir. Bu esastır. Onun için camide kılınan namazın sevabı evde kılınan ile bir olmaz.”

1957 yılına gelindiğinde Halis Hoca, dönemin Erzurum Müftüsü Muhammed Sadık Solakzade Efendi'nin huzurunda, müftülük sınavına girer. Üstün başarı gösterir ve yıllarca imam hatip olarak görev yaptığı Çat ilçesine müftü olarak atanır. İlmî ve idari özellikleri sebebiyle bir süre sonra Diyanet İşleri Başkanlığınca kendisine il müftülüğü teklif edilir. Ancak Çat'ta ikamet eden annesinin hizmete muhtaç olması mazeretini beyan ederek Çat müftülüğü görevine devam eder.

Halis Efendi, müftülük görevini sürdürürken uğradığı bir iftira sebebiyle cezaevine girer. Cezaevinde de bir an olsun okutmaktan geri durmaz. Sekiz aylık hapis hayatı süresince mahkûmlara dinî bilgiler öğretir, onlara sohbet ve nasihat eder.

Cezaevinde bulunduğu günlerde hakkında yürütülen soruşturma tamamlanır ve beratına karar verilir. Müftülük görevinden tenzil ettirilerek merkeze bağlı Güzelova (Tufanç) köyüne imam hatip olarak atanır. Halis Efendi, başına gelen her musibetten dersler çıkararak kâmil bir insandır. Başına gelen sıkıntılardan dolayı kimseye darılmamış, kimseden incinmemiştir. Hiçbir zaman hayata küsmemiş kendisine verilen görevleri hakkıyla yerine getirmiştir. Nitekim beş yıl görev yaptığı bu köyde onlarca talebe yetiştirir. Halis Efendi ve kendisinden sonra imam hatip olarak görev yapan Abdulgafur Efendi'nin gayretleri o kadar bereketlenir ki günümüzde Güzelova (Tufanç) köyü, kız ve erkek Kur'an kursuyla Erzurum ilimizin hafızlık merkezleri arasındaki yerini alır.

Halis Efendi, beş yıllık imam hatiplik görevinden sonra Erzurum merkez vaizliğine görevlendirilir. Dönemin Erzurum Müftüsü Osman Bektaş Hoca, ilmî birikiminden dolayı Halis Efendi'ye vaizlikten ayrı olarak müftülüğe gelen fetvaları cevaplandırmak üzere fetvahanede ikinci bir görev daha verir. 1968 yılında ise Trabzon'un Of ilçesinin Uğurlu köyünde Mehmet Rüştü Aşıkutlu Hoca'dan aşere okuması için gönderilir. Eğitimini tamamladıktan sonra dönemin Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfi Doğan'ın iştirak ettiği törende aşere icazetini alır. Erzurum'a döndükten sonra iki grup hâlinde talebe okutur ve onlara icazet verir.

Halis Efendi, 1982 yılında emekliye ayrılır. Ancak ilim öğretmeye olan aşkı asla tükenmez. Erzurum Muratpaşa Camii ve yanı başında bulunan Ahmediye Medresesi'nde, Yukarı Mumcu Camii'nde ve kendi evinde aralıksız talebe okutmaya devam eder. Esasen öncü âlimlerin en belirgin özelliği ilme

olan iştiyaklardır. Bu özelliklerini, kendilerini tanıyan herkes şahitlik etmiştir. Bunlardan birisi de Kırgızistan'dan ziyaretine gelen bir kişidir. Halis Hoca bu ziyarette ona şu nasihati yapar: "Aziz milletimiz tarih boyunca İslamiyet'e samimiyetle sarılıp hamasî duygularını dinin potasında eritmiştir. Bu sebeple Allah bu milleti ilelebet muzaffer kılacaktır. Selçuklu ve Osmanlı gibi büyük saltanatların verilmesi de bundandır. Diğer Müslüman milletler dinî duyguları ırkı duygularının içinde erittiklerinden bize verilen saltanat onlara verilmemiştir. Bugün de merkez yine biziz. Onun için sizler Allah'ın dinine sarılın kendinizi de unutmayın. İnşallah yine kurtuluş olacaktır." Bu sohbeti dinleyen şahıs oradakilere dönerek şu ibretlik sözö söyler: "Bizler Ahıska'dan sürölmeden önce içimizde Halis Hoca gibi akılı başında ve tecrübeli bir aksakallımız olsaydı belki bu kadar derbeder olmazdık."

Halis Efendi, bütün öncü âlimler gibi ilimle meşgul olmaktan asla vazgeçmedi. Onun ders halkasına katılan, rahle-i tedrisatından geçen nice talebesi, hâlihazırda Diyanet İşleri Başkanlığımızın farklı kademelerinde ve ilahiyat fakültelerinde hizmet vermeye devam etmektedir.

Muhammed Halis Emek, 21 Ocak 2011 Cuma günü selalar verilirken Hakk'ın rahmetine kavuştu. Lalapaşa Camii'nde kılınan öğle namazını müteakip Erzurum Asri Mezarlığına defnedildi. Yüce Rabbim, başta Halis Efendi olmak üzere, insanlığa rehberlik eden tüm öncü âlimlere rahmet eylesin! Onların açtığı mübarek yoldan yürüyebilmeyi cümlemize nasip eylesin!

NESİLLERİN MİMARİ: MEHMET ZAHİT KOTKU

İnsan eğitimini esas almış bir din görevlisi. Peygamber Efendimizin (sas) hayatını yaşamaya ve yaşatmaya gayret gösteren kâmil bir insan. Ülkemizin ekonomik, kültürel ve sosyal yönden kalkınmasına öncülük etmiş bir dava adamı. Kurduğu eğitim ve yardımlaşma vakıflarıyla binlerce insanın yetişmesine vesile olmuş öncü bir âlim, Mehmet Zahit Kotku.

1880 yılında Dağıstan'dan Anadolu'ya göç etmiş ve Bursa'ya yerleşmiş bir ailenin çocuğu olan Mehmet Zahit Kotku, 1897 yılında Bursa Pınarbaşı'nda doğar. Babası İbrahim Efendi, annesi Sabire Hanım'dır.

Mehmet Zahit, ilk tahsilini Oruç Bey Mahalle Mektebi'nde yapar. Maksem Mahallesi'ndeki ortaokulunu tamamladıktan sonra Bursa Sanat Mektebi'ne kaydolar. Burada eğitimini sürdürürken I. Dünya Savaşı başlar ve 18 yaşındayken orduya alınır. Yıllarca Suriye Cephesi'nde savaşı. Aylarca hastalıkla boğuşur. Osmanlı Devleti'nin Suriye'den çekilmesinin ardından zor ve ıstıraplı bir yolculukla İstanbul'a döner ve Temmuz 1919'dan itibaren askerlik şubesinde yazıcılık yaparak askerlik görevini tamamlar.

Mehmet Zahit, İstanbul'a geldiğinde bir taraftan yazıcı olarak askerlik vazifesini sürdürürken diğer taraftan da gönül dünyasını zenginleştirecek bir mürşid-i kâmil arar. İstanbul'un çeşitli yerlerinde yapılan vaaz ve nasihatlere katılır. Bir cuma günü yolu Ayasofya Camii'ne düşer. Orada vaaz dinler, cuma namazını kılar. Namazdan sonra kendi kendine karar verir: Daha önceden adını sıkça duyduğu Ömer Ziyaeddin Dağıstanî ile tanışmak üzere Gümüşhaneli Tekkesi'ne gider.

Ömer Ziyaeddin Efendi, Mehmet Zahit'i kabul eder ve Hakk'a yürüyünceye kadar yanından hiç ayırmaz. Bir gün arkadaşlarıyla yemekten Mehmet Zahit'in zayıf ve incecik vücudu tekkenin yemeklerini yapan aşçı Hafız Emin'in dikkatini çeker. Mehmet Zahit'in önüne etleri fazla koymaya başlar. Mehmet Zahit, önünde etlerin fazla olduğunu görünce yüzü kızarır, siniyi şöyle bir çevirir ve önündekilerin başkalarının önüne gitmesini sağlar. Bunu gören aşçı Hafız Emin, genç Mehmet'e dönerek, "Yahu Mehmet Efendi! Bak, et yiye-sin, biraz kilo alsın diye senin tarafına etleri ben özel olarak koyuyorum. Neden yemiyorsun?" der. Bunun üzerine genç Mehmet Zahit başını önüne eğerek ve aşçıya şöyle cevap verir: "Herkes hakkını alsın! Ben adaletsiz olamam. Benim rızkım Allah'a aittir. Hafız Emin Efendi'ye değil."

Mehmet Zahit, hocasının vefatından sonra Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi'nin yanında gönül dünyasını zenginleştirmeye ve ilim öğrenmeye devam eder. Râmûzü'l-ehâdis, Hizb-i Âzam ve Delâilü'l-hayrât icazetnameleri alır. Ayrıca Beyazıt, Fatih ve Ayasofya Camii medreselerine de devam eder.

Öncü âlimlerin bir özelliği de yorulma nedir bilmemeleridir. 27 yaşında gönül dünyasını zenginleştirmiş, ilmî birikim elde etmiş Mehmet Zahit'i hocası bir gün, "Gel bakalım Hafız Mehmet!" diye çağırır. Hocasının kendisine hafız diye seslenişinden etkilenir ve kendi kendine "Hocam benim hafız olmamı

işaret etti.” diyerek hafızlığa başlar. Elde ettiği ilmi birikimini hafızlıkla taçlandırır.

Mehmet Zahit Kotku, 1929 yılına gelindiğinde vefat eden babasının yerine imam hatiplik görevini sürdürmek üzere Bursa İzvat köyüne gider. Buradaki görevinin ardından Bursa merkezde bulunan Üftade Camii imam hatipliği görevini sürdürür. Günlerden bir gün caminin müstemilatında abdest alırken çekingen ve aceleci bir edayla yanına bir genç yaklaşır. Mehmet Zahit Kotku'nun abdestinin bitmesini beklemeden ona, “Hocam! Evliya-i kiram, asfiya-i izam, mürşid-i kâmil den bahsediyorlar. Ben de böyle bir zat arıyorum. Beni sana gönderdiler. Sorularımın cevabı sizdedir dediler. Hocam! Ben bunları nasıl tanıyacağım, nereden bulacağım?” diye sorar. Mehmet Zahit Kotku abdestini tamamlar, başucunda bekleyen gence bakar, “Evladım! O sorduğun kişilerin en önemli özelliği Sevgili Peygamberimizin sünnetine gönülden bağlanıp ona muhalif hiçbir davranış sergilememeleridir.” diye cevap verir.

Mehmet Zahit Kotku, 1952 yılında yirmi üç yıl aradan sonra İstanbul'a tekrar döner. İstanbul Fatih'te Ümmü Gülsüm Mescidi'nde imam hatip olarak görev alır. Ümmü Gülsüm Camii'nde altı yıl görev yaptıktan sonra 1958 yılında İskenderpaşa Camii'ne imam hatip olarak atanır ve emekliye ayrılıncaya kadar bu camide görevine devam eder. Hocamızın gelişle İskenderpaşa Camii âdeta görünmeyen bir üniversite hâline dönüşür.

Mehmet Zahit Kotku, cami merkezli din hizmeti sunan öncü bir âlimdir. O, gençlerin, özellikle de üniversite öğrencilerinin manevi hayatlarının zenginleşmesi için çaba göstermiş, onlarla yakından ilgilenmiştir. Nitekim hocamızın ilgilendiği yüzlerce genç, ülkemizin ilim, fikir, bilim ve devlet yönetimine katkı sağlamış ve mühim görevler ifa etmişlerdir.

Hocamızın görev yaptığı Ümmü Gülsüm ve İskenderpaşa camilerinde hiç aksatmadığı bir âdeti vardı. Her iki camide de

görev yaparken sabah namazından sonra esma-i hüsnâ okur, Allah'ı güzel isimleriyle zikrederdi. Pazar günleri ikindi namazını müteakip ise Ahmet Ziyâüddîn Gümüşhânevî hazretlerinin kaleme aldığı Râmüzü'l-ehâdis isimli hadis-i şerif kitabını okuyup açıklardı. Bu sohbetleri dinlemek üzere sadece İstanbul'dan değil, diğer illerden hatta yurt dışından gelenler olurdu.

Mehmet Zahit Kotku, toplumun derdiyle dertlenen ve milletin manevi rehberliğini önemseyen öncü bir âlimdir. O, insanlara manevi rehberlik etmiştir. Bir sohbeti esnasında söylediği şu sözler onun davet anlayışını en güzel şekilde özetlemektedir: “Evlatlarım! Bizim derdimiz cemaatimizin sayısını çoğaltmak değildir. Bizim derdimiz cemiyete adam yetiştirmektir. Şeyhlik de boş müritlik de; zenginlik de boş makam mevki de. Bütün mesele Allah'ın sevdiği ve O'nun razı olduğu bir kul olabilmekte.”

Mehmet Zahit Kotku, ihtiyaç sahiplerini daima gözetir, onlara destek olmayı kendisine bir görev olarak kabul ederdi. Nitekim bir kış gününde Mehmet Zahit Kotku Hoca'ya bir havale gelir. Hocayı tanıyan posta memuru, “Hocam zahmet buyurmasın, ben havaleyi alıp evine götürüyüm.” diyerek yola çıkar. Hava soğuktur. Postacının zihninde ise kendi evi vardır. Zira evinde kömür bitmiş, kömür alacak parası da kalmamıştır. Ailesi soğukta evde oturmaktadır. Mehmet Zahit Kotku'nun yanına varıp gelen postacı ücreti ona uzatır. Mehmet Zahit Kotku, kendisine dönerek mütebessim bir çehre ile “Evladım! Gel bu parayı seninle ikiye bölelim ve paylaşalım!” der ve gelen paranın yarısını postacıya verir. Postacı bu durumdan çok hoşnut kalır ve yaşadığı bu hadiseyi çevresindekilere şöyle anlatır: “Hocamın bana verdiği para ne bir kuruş fazla ne bir kuruş eksikti. İhtiyacım olan kömür parası kadardı.”

Mehmet Zahit Kotku, 13 Kasım 1980 tarihinde, perşembe günü, okunan Yasinler, getirilen tekbirler ve tehliller, yapılan

dualar eşliğinde ruhunu Rabbine teslim eder. Ertesi gün cumadır; binlerce seveninin iştirakıyla Süleymaniye Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Kanuni Sultan Süleyman Türbesi haziresine defnedilir.

Bu vesileyle başta Mehmet Zahit Kotku Hoca'mıza, onun nezdinde din-i mübin-i İslam'ı nesilden nesile, gönülden gönüle aktarıp da Hakk'a yürüyen din görevlilerimize ve irfan yolunun yolcularına Cenâb-ı Hakk'tan rahmet diliyoruz.

İLİM YOLUNDA BİR ÖMÜR: RIZA ÇÖLLÜOĞLU

Kur'an sevdalısı bir hafız. Hoş sohbetiyle yüce dinimiz İslam'ı anlatan ve yaşantısıyla insanlara rehberlik eden bir vaiz. Kurduğu vakıf vesilesiyle Kur'an kursları, okullar ve yurtlar açıp gençlerin elinden tutan bir dava adamı. Çalışmaktan, öğrenmekten ve öğretmekten asla vazgeçmeyen öncü bir âlim, Rıza Çöllüoğlu, nam-ı diğer Çöllü Hoca.

Rıza Çöllüoğlu, 1928 yılında Ankara'nın Kızılcahamam ilçesi Berçinyayalar köyünün Korkmazlar mahallesinde dünyaya gelir. Babası Hüseyin Efendi, annesi Zeliha Hanım'dır.

Rıza Çöllüoğlu, insanlığa rehberlik edecek öncü bir âlim olma yolculuğuna küçük yaşta başlar. Altı yaşında iken Kur'an-ı Kerim öğrenir. Babasının desteği ile hafızlığını ikmal eder. Genç yaşına rağmen köyünde imam hatip olur. O, artık Rıza Hoca'dır. Kendisine "Çöllü Hoca" denilir. Bir süre bu görevi sürdürür. Günün birinde kendisine "Oğlum! İstanbul'a git. Orada ilim öğren. Zira burada kalırsan hiçbir şey elde edemezsin." diyen bir zatın tavsiyesine uyararak 1946 yılında İstanbul'un yolunu tutar.

Rıza Hoca, İstanbul'a varır varmaz her bir Kur'an talebesinin elinden tutan Hasan Akkuş Hoca'nın da kendi elinden

tutacağı inancıyla Nuruosmaniye Camii'nin yolunu tutar. Hasan Akkuş'un huzuruna varır. Hasan Akkuş kendisine "Sen kimsin, niçin geldin buraya?" diye sorar. Rıza Çöllüoğlu, "Hocam! Ben okumaya geldim. Kendim tek başıma size geldim. Kızılcahamamlıyım. Adım Rıza'dır." diye cevap verir. Hasan Akkuş yerinin kısıtlı olduğunu söyleyerek bu isteği geri çevirir. Rıza Hoca, "Gerekirse Trakya'nın köylerinde imamlık yaparım. Geçimimi sağlarım. İstanbul'da da okurum. Ama köye asla dönmem!" diyerek kendi kendine karar verir. Otelde kalmaya devam eder. Her gün Nuruosmaniye Camii'ne bir umutla gider gelir. İşte bu günlerin birinde Hasan Akkuş Hoca, genç Rıza'nın istekli olduğunu görünce onu talebeliğe kabul eder. Böylelikle Hasan Akkuş Hoca'dan kıraat dersleri almaya başlar.

Rıza Hoca, İstanbul'da ilim adına bulduğu her fırsatı değerlendirir. Devrin ileri gelen tüm hocalarından ders okumaya gayret eder. Kendisinin gayreti ve Cenâb-ı Hakk'ın izniyle İstanbul'un en önde gelen camilerinden biri olan Beyazıt Camii'ne müezzin-kayyım olarak atanır. Bu camide bir yandan Arapça dersleri alır, bir yandan da öğrendiği dersleri okutur. Beyazıt Camii'nde iki yıl görev yaptıktan sonra Fatih Camii müezzinliğine nakledilir. Fatih Camii'nde başımam ve Mus-hafları İnceleme Kurul Başkanı Hafız Ömer Aköz'den izhar ve kafiye okur. Bununla da yetinmez, Kerküklü Abdullah Kazancı Hoca'dan da fıkıh dersleri alır.

Rıza Hoca, Fatih Camii'nde görevini sürdürürken bu caminin müdavimlerinden biri olan Halil Efendi'nin kızına talip olur. Halil Efendi durumu kendi annesine açar ve "Anneciğim! Kızıma Fatih Camii müezzini talip oldu. Ne dersin?" diye sorunca annesi Halil Efendi'ye, "Kimdir, kimlerdendir, neyi var, neyi yok, iyice araştır." diye cevap verir. Bunun üzerine Halil Efendi annesine, "Anne! Benim kızımı Fatih Camii müezzini ister de ben nasıl vermem! Daha neyini araştırayım?" der ve

kızını Rıza Hoca ile evlendirir. Bu hayırlı evlilikten dört oğlu bir kızı olur.

Rıza Hoca 1949 yılında Ankara'ya geri döner. Kağnıcıoğlu Camii'nde imam hatiplik görevini sürdürür. 1950 yılına gelindiğinde Rıza Hoca askerlik görevine çağrılır. Askere gitmeden önce zamanın Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki'yi ziyaret eder. Akseki, "Evladım! Nereye gideceksen git. Ancak önce bir Kur'an oku da dinleyelim. Öyle git!" der. Bunun üzerine Rıza Hoca, bir aşr-ı şerif okur. Aksekili Hoca okunan Kur'an'dan etkilenir, ağlamaya başlar ve şöyle der: "Evladım! Sen bu ilim tahsilinde samimi isen Allah sana askerde de ders okumayı lütfeder." Rıza Hoca, vatani görevinin bir kısmını Kütahya'da, geri kalanını ise Ankara'da yapar. Ankara'ya geldiğinde komutanı kendisinden Kur'an okumasını ister. Rıza Hoca, Kur'an-ı Kerim okur, komutanı da içli içli ağlar ve kendisini askeriyede imam olarak görevlendirir. Ayrıca ilimden kopmaması için yakında bulunan Diyanet İşleri Başkanlığına giderek orada ders okumasına izin verir.

Rıza Hoca, askerliğini bitirince 1954 yılına kadar Bahçelievler'de Kur'an kursu öğreticiliği ve imam hatipliği aynı anda yürütür. 1954 yılında ise Diyanet İşleri Başkanlığının açmış olduğu vaizlik imtihanını kazanarak Ankara'ya vaiz olarak atanır. Aynı anda Ankara Yenimahalle Çavuşoğlu Camii'nde de imam hatip olarak görev yapar.

Rıza Hoca, 22 yıl vaizlik hizmetini sürdürdükten sonra 1976 yılında emekli olmak ister. Emeklilik dilekçesi dönemin Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç'a ulaşır. Tayyar Bey, Rıza Hoca'nın emeklilik dilekçesini geri alması için yanına çağırır. Rıza Hoca, Tayyar Altıkulaç'a şu sözü verir: "Hocam! Rabbimin inayetiyle yirmi sekiz yıl resmî görev yaptım. Size söz veriyorum. İnşallah bir o kadar da gayriresmî görev yapacağım." Rıza Hoca, verdiği bu söze hayatı boyunca sadık kalır. Emeklilikten sonra otuz dört yıl aralıksız vaaz vermeye

devam eder. Salı günü Çıkrıkçılar yokuşu Kavaflar Camii'nde, Çarşamba günü Siteler Merkez Camii'nde, Perşembe günleri Hacı Bayram Veli Camii'nde, Cuma günü ise Siteler Malazgirt Camii'nde vaaz irşat programlarını icra eder.

Rıza Hoca, 85 yıllık bir hayatı hep Rabbinin rızası doğrultusunda geçirmenin gayretinde oldu. İyi bir hafızdı. Kendini ilme adanmış öncü bir âlimdi. Çok iyi bir hatipti. Hazırlık yapmadan asla vaaza çıkmaz, kürsüye çıktığında kendisini dinletmesini bilirdi.

Ankara'da hem din eğitimi hem de din hizmetleri alanında bir "Çöllü Hoca" mührünü görürüz. Nitekim Rıza Hoca arkadaşlarıyla beraber gece gündüz demeden çalışmış bir taraftan Ankara'da camiler ve Kur'an kursları inşa etmiş, diğer taraftan kurduğu vakıf vesilesiyle ilk, orta ve lise olmak üzere özel okulların açılmasına vesile olmuştur. Bir konuşmasında yaptığı hizmetlerin önemini şöyle ifade etmiştir: "Bina yaptırmak önemli değil. Önemli olan onu işletmektir. Vatana, millete, İslam'a faydalı bireyler yetiştirmektir."

Rıza Çöllüoğlu Hoca, dinî ve hayrî hizmetlerle yoğrulan bir hayatı sürdürürken 12 Eylül 2013 Perşembe günü fânî olan bu dünyadan ayrılarak baki âleme göç eyledi. 13 Eylül Cuma günü Ankara Demetevler Sami Efendi Külliyesi'nde kılınan cenaze namazından sonra Karşıyaka Mezarlığı'na defnedildi.

ROL MODEL BİR ÂLİM: EKREM DOĞANAY

Cenâb-ı Hakk'ın "Oku!" emrine sıkı sıkıya bağlanmış öncü bir âlim. Ömrünü yüce dinimiz İslam'ı öğrenmeye ve öğretmeye adanmış bir dava adamı. Camiyi hayatının merkezine almış bir din görevlisi. Talebelerini evlatlarından ayırt etmeden onların yetişmesi için var gücüyle çalışan bir gönül insanı, Ekrem Doğanay Hoca.

Ekrem Doğanay, 1938 yılında Gerede'nin Mercekiraz köyünde dünyaya gelir. Babası İhsan Efendi, annesi Zehra Hanım'dır. Ekrem Doğanay, daha çocuk yaşta Kur'an öğrenmeye başlar. İlme olan iştiyakı ve kıvrak zekâsı köyün imamının dikkatini çeker ve babasına, "Bu zeki talebeyi köyde tutma! Çalıştırmak için de sakın ha yanına alma! Onu Gerede'ye gönder. Orada hafızlık yapsın, ilim öğrensin." diye nasihatte bulunur. Babası, hocasının bu tavsiyesini dinler ve daha sekiz yaşındaki Ekrem'i Gerede'ye getirir. Ekrem Doğanay, burada hafızlığını tamamladıktan sonra Arapça tahsiline başlar. Bölgenin önemli âlimlerinden Şeref Hoca'nın rahle-i tedrisinde bulunur. On beş arkadaşıyla çıktığı bu ilim yolculuğundan arkadaşları birer birer ayrılır. Artık tek başına derslere gider gelir. "Diğer arkadaşlarının hepsi ayrıldı, ben de bırakayım." düşüncesini hocasıyla paylaşır. Bunun üzerine Şeref Hoca,

kendisine şöyle bir nasihatte bulunur: “Evladım, sakın yapma. Senin zekân, hafızan çok iyi. Sen anlattığım her şeyi anlıyor ve hemen kavırıyorsun. Evladım, sakın ilmi bırakma, devam et!” Ekrem Doğanay, hocasının bu içten tavsiyesine icabet eder ve ilim yolculuğunu tamamlamanın gayreti içinde olur. Ekrem Hoca'nın, ilmî birikimine katkı sağlayan diğer iki hocası ise zamanın Gerede müftüsü Kemaleddin Üstün Hoca ve Hacı Ömer Cevahiroğlu'dur.

Ekrem Doğanay'ın Allah vergisi çok keskin bir zekâsı vardır. O, okuduğunu, dinlediğini ve öğrendiğini asla unutmamıştır. İlk imamlık tecrübesine 1955 yılında Gerede'nin Havullu köyünde başlar. Böylelikle hayatı boyunca bırakmayacağı din görevliliğine ilk adımını atmış olur. Bu yıllarda Meliha Hanım'la evlenir, ikisi kız ve bir erkek olmak üzere üç çocuğu dünyaya gelir. Havullu'dan sonra Samat köyünde din görevliliğini sürdürür. Her iki köyde de imam hatiplik görevinin dışında vaaz ve irşat faaliyetlerinde bulunmuştur. Köy halkının problemleriyle hemhâl olmuş, onların çözümü için canla başla gayret göstermiştir. Yine kendisinden yaşça küçük arkadaşlarını yanına almış ve bilgilerini onlara aktarma çabasında olmuştur.

1963 yılına gelindiğinde Ekrem Doğanay, Yeniçağa Yukarı Camii (Sultan Reşad Camii) imam hatipliğine getirilir. Böylelikle Diyanet İşleri Başkanlığında resmî görevine başlamış olur. 1986 yılından emekli olacağı güne kadar 23 yıl kesintisiz hizmet edeceği yer artık burasıdır.

Ekrem Doğanay, Yeniçağa'da imam hatiplik görevinin yanında vaaz ve irşat programları icra etmeye devam eder. Ev ev, kahvehane kahvehane dolaşır. Her ortamda sohbet eder. Talebe okutmayı da asla ihmal etmez. Ekrem Doğanay'ın gelişi ile Yeniçağa, manevi bir kimlik kazanır. Bu güzel ilçemiz artık ilmin yurdu, hafızların beşiği olmuştur.

Ekrem Doğanay, Yeniçağa'da devrin ihtiyaçlarını karşılayacak yatılı bir Kur'an kursunun yapılması için çalışmalara başlar. Konuyu bir yandan görev arkadaşlarına diğer yandan da Yeniağalılara anlatır. İhtiyacı karşılayacak bu kurs için bir yer aranır. Ve nihayetinde yer bulunur. Cüzi bir fiyatla arsa alınır. Ancak bu hayrı yapan kişinin bir isteği vardır. Ekrem Doğanay'a "Hocam! Bu kursun karşısında bir yerim daha var. Söz hiçbir ücret almayacağım. Orayı size vereyim. Siz de oraya bir ev yapın. Sizin eviniz bu kursun karşısında olsun." der. Bunun zerine Ekrem Doğanay, "Eğer sizin isteğinizi kabul edersem, ahali, 'Hocanın maksadı Kur'an kursu yaptırmak değil, kendine ev yapmaktır.' derler de bu hayırlı hizmete engel olurlar." diyerek bu teklifi kabul edemeyeceğini ifade eder.

Kur'an kursu kısa bir sürede yapılır ve hizmete açılır. Bu kurs, talebelerin sadece hafızlık yaptığı bir yer değildir. İmam hatip talebeleri, ilahiyat öğrencileri hatta yurt dışından gelen öğrencileri barındıran, onlara başta Arapça olmak üzere diğer temel İslami ilimlerin öğretildiği bir kurs hâline gelmiştir. Ekrem Doğanay, bir defasında bu hizmetlerin önemini şu cümleyle ifade etmiştir: "35 yıl konuştum. Ama gördüm ki esas olan talebe yetiştirmekmiş."

1986 yılında emekliye ayrılan Ekrem Doğanay, emekliliği asla durmak ve dinlenmek olarak görmez; vatanımız, milleti-miz ve mmet-i Muhammed için koşuşturmaya devam eder. Özellikle gençlere yönelik sohbet ve konferanslar icra etmek için var gücüyle çalışır.

Ekrem Doğanay, emeklilik günlerinde yazmaktan da geri durmaz. Onlarca kitap kaleme alır. Onun kitapları devrin ihtiyaçlarını karşılayacak konular üzerinedir. Sade ve anlaşılır bir dil kullanan Ekrem Doğanay, kitaplardan kendisine gelen telif ücretlerinin bir kısmını harçlık ve yol parası olmayan ancak ilim elde etmek isteyen talebelerine vermiştir.

Ekrem Doğanay, çok kuvvetli bir Kur'an hafızıydı. Namazlarını hatimle kılardı. Notlarını Arapça ve Osmanlıca tutacak kadar bir ilmî birikime sahip idi. Binlerce hadis-i Şerifi ezberle bilen bir muhaddis, Bolu Eğitim Merkezi'nde hizmet içi kurslarda fıkıh dersi okutan bir mufakkih, Anadolu'yu dolaŐıp İslam'ın evrensel mesajlarını anlatan bir dava adamıdır. Başta gençler olmak üzere etrafında bulunan tüm insanlara örnek bir Müslüman ve rol model bir din görevlisi oldu. Onun yetiştirdiği ve yönlendirdiği nice genç, yurt içi ve yurt dışında okudu. Hlihazırda yüzlerce talebesi Diyanet ve ilahiyat fakülteleri başta olmak üzere çeşitli devlet birimlerinde hizmet etmeye devam etmektedirler.

Ekrem Doğanay, 22 Ekim 2002'de bir sonbahar günü fâni âlemden baki âleme g eyledi. Binlerce seveni tarafından kıllınan cenaze namazının ardından Yeniçağa Mezarlığı'na defnedildi. Bu vesileyle Ekrem Doğanay Hoca'mızı, onun Şahsında tüm hademe-i hayratı minnetle, Őkranla ve hayırla yd ediyoruz. Yüce Rabbim cümlesine rahmet eylesin.

İLİM ÇINARI: AHMET MUHTAR BÜYÜKÇINAR

Kendini okumaya ve okutmaya adanmış bir dava adamı. İlim ve irfanla dolu bir ömür geçirmiş, hiç kimseyi incitmemiş, kimseden de incinmemiş bir gönül insanı, Ahmet Muhtar Büyükçınar.

Ahmet Muhtar Büyükçınar, 1920 yılında Gaziantep'te dünyaya gelir. Babası Mehmet Nuri, annesi Münevver Hanım'dır.

Münevver Hanım, Ahmet'ini dünyaya getirdikten kısa bir süre sonra hastalanır. Ölüm döşeğinde biricik yavrusunuannesine emanet ederek şu vasiyette bulunur: "Anneciğim! Yavruma sahip çık ve Kur'an-ı Kerim'i ona öğret. Bu dediklerimi yaparsan ruhum şad olur."

Ahmet Muhtar'ın anneannesi kızının vasiyetini yerine getirmek üzere kendini torununu okutmaya adanır. "Yavrumu okutamadan ölürsem, kızım Münevver'e ne cevap vereceğim." diyerek öksüz Ahmet'ini alarak Şeyh Camii'ne götürür. Ahmet Muhtar ilim yolculuğuna ilk olarak bu camide başlar. Burada sülüs, nesih ve rik'a yazılarını da öğrenir.

Ahmet Muhtar, geçimini kendi başına temin etmek üzere ilim yolculuğuna bir müddet ara verir ve gencecik yaşına rağmen şehir şehir ilçe ilçe dolaşır. Nihayetinde Tarsus'a gelir.

Burada hastalanır. Ellerini semaya açar, “Ya Rabbi! Artık beni gurbetlerde gezdirme! Yönümü memleketime çevir! Peygamberimin dili olan Arapçayı bana öğret!” diye Rabbine niyazda bulunur.

On yedisine kadar diyar diyar dolaşan Ahmet Muhtar’a, Gaziantep’e tekrar dönmek nasip olur. Önce Şeyh Camii’ne gider, orada bir aylık Kur’an eğitimi alır. Daha sonra Nasır Camii’ne, Hafız Tevfik Efendi’nin yanına varır. Tevfik Efendi, Ahmet Muhtar’ı karşısına alır ve “Evladım! Sana ders vermeyi ben kabul ediyorum. Ancak üç şartım var. Eğer sen bunları kabul eder ve hayatın boyunca bu şartları yerine getireceğine söz verirsen her türlü sıkıntıya göğüs gererek seni okutacağım.” der ve şartlarını genç Ahmet’e şöyle bildirir: “Birincisi, ben hiçbir ücret almadan sadece Allah rızası için seni okutacağım. Sen de bana söz ver. Okumak isteyen hiç kimseden ücret almayacaksın. İkincisi, okuduklarını sadece öğrenmek için değil, uygulamak ve yaşamak için okuyacaksın. Üçüncüsü, ömrünün sonuna kadar namahremden sakınacaksın.” Ahmet Muhtar hocasının bu üç şartını da kabul eder ve burada kendini yetiştirmeye gayret eder.

Ahmet Muhtar’ın nihai hedefi Mısır’dır. Bunun için önce Halep’e gider. Halep’te Zeynelabidin Hoca, onun oğlu Muhammed Hoca, yeğeni Ahmet Hoca ve devrin sayılı âlimlerinden biri olan Selim Hoca’dan aynı anda dersler almaya başlar. O, ilim öğrenirken kimseye de yük olmaz. Burada da bir dokuma tezgâhı kurar ve geçimini Halep’te de temin eder.

Ahmet Muhtar, ilim yolculuğunda dur durak bilmez. Şimdi yolculuk sırası Şam’dadır. Burada, Mısır el-Ezher Üniversitesi’ne gidebilmek için Mısır Konsoloslughuna vize başvurusu yapar. Günler geçmesine rağmen bir cevap alamayan Ahmet Muhtar’ın dayanacak gücü kalmamıştır. Bir gün Konsolosluk görevlilerine, “Yeter artık! Ben ilim elde etmek istiyorum. Ya izin verin ya da ben bir yolunu bulup gideceğim.” diye çıkarır.

Bu cümleleri işiten konsolos, Ahmet Muhtar'ı yanına çağırır ve ona önce Kur'an, sonra tefsir, derken İslami ilimler hakkında sorular sorar. Ahmet Muhtar'ın her bir soruya ayrı ayrı derinlemesine cevap verdiğini gören konsolos, kendisine vize verir. Meşakkatli bir yolculuğun ardından Mısır'a varan Ahmet Muhtar, el-Ezher Üniversitesi'ni imtihanlarında başarılı olur ve ilmin kapısı kendisine ardına kadar açılır. Mısır'da Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, Zahid Kevseri, Ali Kevser Efendi ve Muhammed İhsan Efendi'den dersler alır.

Ahmet Muhtar, yaz tatili için Türkiye'ye geldiği günlerden birinde İstanbul'a gider. Arkadaşı ve talebesi Ömer Biçer'in kız kardeşine talip olur. Babası, "Evladım! Ben hocaları severim. Sen benim oğluma yıllarca hocalık yaptın. Kızıma en iyi şekilde bakacağından zerre kadar şüphem yok. Allah ikinizin de hakkınızda hayırlı kılsın!" der. Ahmet Muhtar, Dürdane Hanım'la mutlu bir yuva kurar, eşinin de rızasıyla ilmini devam ettirmek üzere birlikte Mısır'a dönerler.

1962 yılının Temmuz ayıdır. On iki yıllık eğitim hayatından sonra Ahmet Muhtar, eşiyile birlikte bir daha ayrılmamak üzere Türkiye'ye geri döner ve daha fazla insanı ilimle buluşturmak gayesiyle İstanbul'a yerleşir. Orada bir ev kiralar. Bir yandan yıllar önce verdiği "Hiçbir ücret almadan talebe okutacağım." sözüne riayet ederek ders okutmaya başlayan Ahmet Muhtar, diğer yandan da ailesinin geçimini sağlamak üzere geçmişte yaptığı sanatlardan biri olan baklavacılığa başlar.

1977 yılına gelindiğinde Ahmet Muhtar Büyükçınar'ın hayatında yeni bir sayfa açılır. Bu açılan güzide sayfa İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'dir. Ahmet Muhtar, talebelerini evlatları olarak görmüş, onlara karşı daima sevgi dilini kullanmıştır. Dersin birinde talebeleri dersle ilgisi olmayan mantıksız sorular sormaya başlar. Ahmet Muhtar, onların gayr-i ciddi bu hâllerine rağmen dersine devam eder. Sonunda bir talebesi ayağa kalkar ve "Hocam! İmtihani kazandınız." der. O, "Evlatlarım!

Hayırdır ne imtihanını kazandık? İmtihani hocalar yapmaz mı?” der. Bunun üzerine öğrencileri, “Hocam, ‘Kırk beş sene talebe okuttum. Hiçbir talebeme kızmadım, onların gönlünü kırmadım.’ derdiniz, biz de ‘Bakalım, hocamıza yerli yersiz sorular sorarsak yine de kızmayacak mı?’ dedik. Gördük ki siz hakikaten kimseyi incitecek bir mizaçta değilsiniz.”

Ahmet Muhtar, hayatının sonuna kadar bir medrese gibi gördüğü evinde de ders okutmayı ihmal etmemiştir. Talebelerini gruplara ayırmıştır. Bir grup din görevlisine Arapça, tefsir ve hadis dersleri verir. Bir başka grupta kadınlara yönelik Arapça, temel dinî bilgiler ve meslek dersleri okutur. Diğer bir grupta ise komşularının haklarını gözeterek mahallesinde bulunan genç kızlara ve kadınlara yönelik Kur’an-ı Kerim öğretimi ve din dersleri eğitimi gerçekleştirir.

1925 yılında beş yaşındayken ilim elde etmeye başlayan Ahmet Muhtar Büyükçınar, hayatın türlü meşgalesine rağmen okumaktan ve okutmaktan asla vazgeçmez. Hayatının sonlarına doğru kitaplar kaleme alarak, bu dünyada sadaka-i cariyeye olarak kendisinden istifade edilen bir ilim bırakır. Günümüz problemleri karşısında mutluluğu bir türlü yakalayamayan insanlara, Kur’an ve hadislerin ışığında mutlu bir hayat yaşamının yollarını göstermeyi hedefleyen “Mutluluk Yolları Hayat Kitabı”, hatıratlarını yazdığı “Hayatım İbret Aynası”, ayrıca “Bütün Yönleriyle İslam İlmihâli” adlı kitaplarını kaleme alır. Yine “Gassanlı Hind”, “Hadislerle Hz. Peygamber ve Ashabının Yaşadığı Müslümanlık”, “Muvatta”, “Sünenü’n-Nesâî”, “Hadislerle İslam (et-Tergîb ve’t-terhîb)” kitaplarını tercüme ederek Türkçemize kazandırır.

Ahmet Muhtar Büyükçınar, uzun süren bir hastalık devresinin ardından 6 Nisan 2013’te Yalova Devlet Hastanesi’nde vefat etti, ertesi gün Esenköy mezarlığına defnedildi. Yüce Rab-bim, başta hocamız Ahmet Muhtar Büyükçınar olmak üzere, ilim ve gönül ehli olan tüm hademe-i hayrata rahmet eylesin.

SULTANÜ'L-VAİZİN: TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

Güzel sözlü, zarafet ve nezaket sahibi bir din görevlisi. Vaaz ve sohbetlerinde dinleyicilerine ilmi ve irfanı en güzel üslupla sunan, vaaz vermedeki mahareti sebebiyle “Sultanü'l-vaizin” olarak tanınan, vaiz ve hatipler için rol model olan öncü bir âlim, Tahir Büyükkörükçü.

Tahir Büyükkörükçü, 1925 yılında Konya’da dünyaya geldi. Babası, Körükçüler’den Marangoz Mehmed Efendi, annesi ise Dülgerzadeler’den Aliye Hanım’dır. Evin en büyüğü ve tek erkeği olan Tahir, ailesinin geçimine katkı sağlamak amacıyla Endazenin Mustafa Efendi adıyla tanınan ve ilmî yönü de olan bir kunduracının yanında çalışmaya başlar. Mustafa Efendi, ahilik anlayışının uygulaması olarak bir yandan küçük Tahir’e kunduracılık mesleğini diğer yandan da Kur’an-ı Kerim’i öğretir. Bir gün küçük Tahir’e bir sahifelik dua metni verir ve “Evladım! Bunu ezberle!” der. Küçük Tahir, dua metnini birkaç kez okur ve hocasına geri verir. Hocası, “Evladım! Ben onu sana ezberle diye verdim.” deyince küçük Tahir, “Hocam! Ben verdiğiniz kâğıttaki dua metnini ezberledim. İsterseniz size ezbere okuyayım.” der ve başlar dua metnini okumaya. Mustafa Efendi, bu kabiliyetinden ötürü onu daha fazla sever ve onunla yakından ilgilenmeye başlar.

Tahir Hoca, ortaokul yıllarında bir gün Kapı Camii'ne vaaz dinlemeye gider. Vaaz veren İsa Ruhi Bolay Hoca Efendi'dir. Vaazdan çok etkilenir, ellerini semaya açar ve "Ya Rabbi! Lütfeyle, ben de bu vaaz veren hoca gibi bir hoca olayım!" diye Rabbine niyazda bulunur.

Küçük Tahir'in yaptığı dua kabul olur. İsa Ruhi Bolay Hoca Efendi'nin rahle-i tedrisatında İslami ilimleri öğrenmeye başlar. Ayrıca Hacıveyiszade Mustafa Efendi'den hadis ve ahlak, Müsevvid Bülbül Mehmed Efendi'den ferâiz, Hacı Hâki Efendi'den Farsça, Hacı Haydar Efendi'den kıraat dersleri alır. Devrin önemli gönül insanları arasında yer alan Mahmud Sami Ramazanoğlu'ndan da irfan dünyasını zenginleştirir. Son Osmanlı icazet hattatlarından Fevzi Efendi'nin yazdığı icazetnamesini, devrin önde gelen hocalarından müfessir Mehmet Vehbi Efendi'nin duası ile alır.

Günlerden bir gün İsa Efendi, Kapı Camii'nde vaaz vermeye başlamadan önce talebesi Tahir'i görür ve "Evladım! Kapı Camii'nde benim yerime sen konuşacaksın. Seni o kürsüde görmek benim en büyük muradımdır." der. Tahir Hoca kürsüye çıkar ve verdiği sohbet cemaat üzerinde öylesine büyük bir tesir bırakır ki sohbeti dilden dile bütün Konya'ya dolaşır.

Bir defasında caminin birinde vaaz verirken dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki onu dinler. Ankara'ya döndüğünde "Konya'da istidatlı bir genç vaiz var. Onu Ankara'ya çağırırım, imtihan edelim, kendine bir vesika verelim de ülkemize hizmet etsin." der. Nitekim öyle de olur. 1950 yılında imtihana giren Tahir Hoca, aynı yıl resmen göreve başlar. Tahir Hoca'nın göreve başladığı yıllar, ülkemizde imam hatip liseleri bir bir açılmaya başlar. Hacıveyiszâde Mustafa Efendi'nin girişimleriyle Konya'da da bir imam hatip okulu açılır. Tahir Hoca da açılan imam hatip lisesinde Arapça derslerine girer. Dersine girdiği öğrencilerine ise daima şu nasihati verir: "Gençler! Pardösünüzü satın ve kitap alın, zira pardösünün

yenisini bulabilirsiniz ama önemli bir kitabı kaçırırsanız bir daha onu bulamayabilirsiniz.”

1960'lı yıllarda ülkemiz zor zamanlardan geçer. Bu yıllarda Tahir Hoca hakkında birçok tahkikat yürütülür ve neticede Konya'dan Burdur'a tayin edilir. Burada da Tahir Hoca, vaazları ve sohbetleriyle halkın gönlünde taht kurar. Tahir Hoca'nın hayatında Burdur'un ayrı bir önemi daha vardır. Zira Burdur, üstat Necip Fazıl'la tanışmasına vesile olmuştur. Konferans için Burdur'a gelen üstat, halkın övgülerle kendisinden bahsettikleri Tahir Hoca'yı yakından tanımak ister. Akşam kaldığı evde banttan onun bir vaazını dinler. Ertesi gün konferanstan sonra Tahir Hoca ile tanışır. Daha sonra hakkında şöyle bir yazı kaleme alır: “Şöhretini uzaktan duyduğum fakat şahsiyle, eserini ve tesirini Burdur'da gördüğüm Tahir Büyükkörükçü, öteden beri vasıflarını hayalimde yaşattığım üstün din adamının halis örneği... Öyle ki insan, döküm işiyle elde edilebilen bir varlık olsaydı, Tahir Hoca'yı kumda açılmış bir kalıp gibi, model diye gösterebilirdim. Bütün din adamları, madenlerinizi o kalıpta dondurup Tahir Hoca şeklinde meydana çıkın. Madde bakımından mümkün olmayan bu döküm işi, unutmayalım ki ruh yönünden kabildir ve ruhların birbiri içinde erimesi, Allah'ın imkân âlemine bahşettiği bir keyfiyettir. O hâlde ruhlar, madenlerini yine Tahir Hoca'nın kalıbında dondurup şekillensin. Hususiyile din telkinine memur insanlar...”

1965 yılına gelindiğinde Tahir Hoca, Diyanet İşleri Başkanlığının uygun görmesiyle Konya'ya il müftüsü olarak atanır. Altı yıl devam eden müftülük yıllarının ardından 1971 yılında vaizliğe tekrar döner ve nihayetinde 1973 yılında resmî görevini tamamlayarak emekli olur. Ancak emeklilik, Tahir Hoca için bir köşeye çekildiği yıllar değildir. O, ömrünün sonuna kadar kürsülerden bir an olsun ayrılmamıştır. Sadece Konya'da değil, ülkemizin dört bir köşesinde, hatta yurtdışında irşat programları gerçekleştirir, konferanslar verir. Zira onun için konuşmak, vaaz ve sohbet etmek büyük bir sevdadır.

Tahir Hoca, her birimize örnek olacak güzide bir hayat yaşadı. Hayatında ölçüsü hep İslam oldu. Resûlullah'ın ahlakını hayatına aktarmayı manevi feyzin ana kaynağı olarak gördü. Müminlerin duasına her zaman değer verdi. "Bir emriniz var mı efendim?" diyenlere, "Bir tek ricam var, beni duanızda unutmayınız, hocanız olarak sadece bu kadar bir yüküm var size." der ve şu nasihatte bulunurdu: "Aman dua alın, aman dua alın, aman dua alın!" Zor şartlarda, sıkıntılı günlerde hep "Bizim Allah'ımız var. Görüyor, duyuyor, biliyor ve her şeye kâdir." diyerek etrafını teselli ederdi. Gençleri hafızlığa teşvik eder, küçük çocuklara, "Hafız olun, âlim olun, veli olun, büyük adam olun." diye tavsiyede bulunurdu. Bir defasında, "Doksan dokuz çocuğum olsa hepsini imam hatipte okuturdum!" demiş ve sözünü şöyle tamamlamıştır: "Her evden en az bir hafız yetiştirin ve en az bir evladınızı ilahiyat tahsiline verin."

Tahir Hoca, eser telif etmede de mahir bir hademe-i hayrattır. Kaleme aldığı "İslam'da Edep", "Mevlana ve Mesnevi Gözüyle Peygamber Efendimiz", "Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi", "Müslüman Peygamberini Tanımalısın", "Mübarek Ramazan ve Oruç" adlı kitapları günümüzde de istifade edilen kitaplar arasında yer almaktadır.

Tahir Hoca, hizmet aşkı ile dolu bir ömür geçirdi. Kürsülere sultan oldu, gönüllere taht kurdu. Maddi hiçbir karşılık beklemeden, dünyevi bir makama talip olmadan, insanların elinde olana asla meyletmeden sadece Allah rızası için koştu, koşturdu, çalıştı, çabaladı. Böylesine mümtaz bir ömür geçiren Tahir Büyükkörükçü, 5 Mart 2011'de aramızdan ayrıldı. Bir gün sonra ülkemizin dört bir yanından gelen binlerce seveninin gözyaşları ve hüsn-ü şahitliğiyle Kapı Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Üçler Kabristanı'na defnedildi. Yüce Rabbim Tahir Hoca'mıza ve onun nezdinde tüm öncü âlimlere rahmet eylesin. Makamları ali, mekânları cennet olsun.

KUR'AN ÂŞIĞI BİR DİN GÖREVLİSİ: VAHNASLI YUSUF AYDIN HOCA

Anadolu'nun ücra bir köşesinde en zor şartlarda Kur'an öğretiminden vazgeçmeyen Kur'an aşığı bir din görevlisi. İki bine yakın hafız yetiştiren, onların hayatlarına yön veren kâmil bir mümin. İslam'ın yüce hakikatlerini hayatına ve okuttuğu öğrencilerine aktarmaya çalışan öncü bir âlim, Vahnaslı Yusuf Aydın Hoca.

Yusuf Aydın, 1930 yılında Erzurum'un İspir ilçesi Soğuksu eski adıyla Vahnas köyünde doğar. Babası Tayfur Efendi, annesi Emine Hanım'dır. Yusuf Aydın'ın babası Tayfur Efendi ailenin tek çocuğudur. Babası erken yaşta rahmet-i Rahman'a kavuşmuştur. Yetim olarak büyüyen Tayfur Efendi, Osmanlı'nın zor zamanlarında askere gider. Annesi Hatice Hanım'a köylüleri, "Bizim çocuklarımız çok. Onlardan birisi savaşa gidip geri dönmese dahi belki diğerleri döner. Ama senin bir çocuğun var. Sen bu oğlunu askere gönderme. Savaşa gider geri gelmezse senin kimsen kalmaz." derler. Bunun üzerine gönlünde vatan aşkı ve bayrak sevgisini barındıran Hatice Hanım sarsılmaz imanı ve Rabbine olan tevekkülüyle köylülere şöyle cevap verir: "Allah, birleri bin eder. Belki çok olanlardan o kadar hayır göremezsiniz. Nice azlar vardır ki bereketlenir.

Biz Allah'a dayanır ve ona güveniriz." Evet, Tayfur Efendi, annesinin dediği gibi yedi yıl cephede savaşır ve salimen köyüne geri döner ve Emine Hanım'la evlenir. Bu evlilikten iki erkek, beş kız olmak üzere yedi çocuğu dünyaya gelir. Bu çocuklardan biri de Yusuf'tur.

Tayfur Efendi bir gün kendi köyünde bulunan camide bölgenin önemli hocalarından Büyük Hafız lakaplı Ali Gültekin Hoca'yı dinler. Okunan bu Kur'an'ın etkisiyle evine döner. Gece teheccüt namazı için kalkar, namazını kılar, ellerini semaya açar ve şöyle niyazda bulunur: "Ya Rabbi! Hiç değilse evlatlarımdan birinin bugün dinlediğim hoca efendi gibi hafız-ı kelim olmasını nasip eyle!" İşte, Yusuf Aydın Hoca, babasının içten yapmış olduğu bu duanın karşılığıdır.

1942 yılında bölgenin önemli simalarından biri olan Ali Gültekin Hoca'da hafızlığını tamamlayan Yusuf Aydın, Kur'an-ı Kerim'i daha iyi okumak ve İslami ilimler öğrenmek üzere babasıyla İstanbul'a gider. İstanbul'a küçük Yusuf'uyla gelen Tayfur Efendi, oğlunu devrin en önemli üstatları arasında yer alan Kesikbacak İsmail Efendi'nin yanına verir. Genç Yusuf, Kesikbacak İsmail Efendi'nin yanında üç yıl kıraat dersi alır. Önce talim ve tashih-i huruf eğitimi, sonra da aşere ve takrib okuyarak ilm-i kıraatten icazetini alır.

Yusuf Aydın'da bitmez tükenmez bir ilim aşkı vardır. İstanbul'dan köyüne döndükten sonra kısa bir süre Vaşkin Köyü'nde imam hatiplik yapar. Ancak bu ilim aşkı 1956 yılında onu Of'un Çalek köyündeki Hacı Dursun Efendi'nin medresesinde talebe olmaya yönlendirir. Dursun Efendi'nin yanına varınca, "Hocam! Yeriniz olsun olmasın, ben dışarıda da yatarım. Ancak burada kalacağım ve okuyacağım. Yeter ki siz beni kabul edin ve beni okutun." diyerek kararlılığını aktarır. Dursun Efendi, talebesinin bu kararlılığından etkilenir ve onu medresesine kabul eder.

Dursun Efendi, güzide öğrencisi Yusuf'u bir an olsun yanından ayırmaz. Köylere vaaza giderken "Yusuf'um" dediği talebesini yanında götürür, kendisi vaaz verirken genç talebesine de hutbe okutur. Yusuf Hoca yedi yıl süren eğitimin ardından İspir'de yapılan törenle icazetini alır. Dursun Efendi icazet merasiminde kısa bir konuşma yapar. Orada bulunanlara "Bundan sonra beni ziyarete gelmeyin. Talebem Yusuf'um burada. Onu ziyaret ediniz." der ve ilim ve takva sahibi talebesi Yusuf Hoca'ya dönerek şunları söyler: "Bütün umudum sensin. İnşallah sen, İslam'a büyük hizmetler edeceksin."

Yusuf Hoca, medrese eğitimini tamamladıktan sonra doğduğu topraklara geri döner ve 1963 yılında ilim tahsili için ara verdiği imam hatiplik görevine tekrar başlar. İmam hatiplik görevinin dışında büyük küçük demeden herkese Kur'an'ı öğretir. Hem yaptığı göreviyle hem de verdiği vaaz ve nasihatlerle köylülerin gönlünde taht kurar.

Hayat böyle geçip giderken Tayfur Efendi oğlu Yusuf'a haber göndererek artık kendi köyüne gelmesini ve hizmetlerini burada sürdürmesini ister. Yusuf Hoca babasının isteğini kırmaz ve 1969 yılında doğduğu köy olan Soğuksu'ya döner. Bu köy artık hocamızın hizmetlerini her geçen gün artırarak devam ettireceği yer olur.

Yusuf Hoca, köyünde imam hatipliğe başlar başlamaz köylülerden bir Kur'an kursu yapmalarını ister. Köylüler, yoğun bir çalışmanın ardından 40 kişinin yatılı olarak kalabileceği Kur'an kursunu faaliyete geçirirler. Böylelikle Vahnas (Soğuksu) köyü artık bir eğitim yuvasına dönüşür.

Yusuf Hoca'nın hizmetleri civar köy, ilçe ve illerde duyulmaya başlayınca insanlar, çocuklarını birer birer onun yanına getirmeye başlar. Talebelerin sayısı yetmiş aşınca artık kurs, bu yoğunluğu kaldırmaz. Köylüler kendi aralarında karar alırlar. Köye gelen ve kursta yer bulamayan her öğrenciye kendi evlerini açarlar ve talebelerini bağirlarına basarlar. Öyle ki bu

talebeler, misafir olarak kaldıkları evde yiyorlar, yatıyorlar ve çamaşırları yıkıyordu. Zira bu durum köylüler tarafından bir rahmet ve bereket kaynağı olarak görülüyordu.

Yusuf Hoca, Kur'an kursunun eğitim-öğretime ara vermeden devam etmesi için canla başla çalışır. Bu kursa ülkemizden hatta yurt dışından nice yardım gelir. Günlerden bir gün kursun en temel gıda maddeleri olan un, yağ ve şeker biter. Elde nakit para da yoktur. Yusuf Hoca, kursun ihtiyaçlarını karşılamak üzere Erzurum'da bir esnaf arkadaşını ziyaret eder. Esnaf içinde bulunduğu sıkıntılardan dolayı yardım yapamayacağını aktarır. Yusuf Hoca üzgün bir şekilde oradan ayrılacakken içeriye irsaliyesi elinde bir kamyon şoförü girer ve "İspir'in Vahnas köyünü, Yusuf Aydın Hoca'yı arıyorum. Tanıyanınız var mı?" diye sorar. Bunun üzerine o esnaf, "Aradığın hoca efendi işte şurada oturandır. Aradığın köy de hocamızın görev yaptığı köydür." der. Bunun üzerine kamyon şoförü, "Allah'ıma şükürler olsun ki sizi buldum hocam. Kamyonda bir kasa dolusu un var. Hayır sahipleri bu unları size ulaştırmamı istediler." diyerek emanetleri Yusuf Hoca'ya teslim eder. Anadolu'muzda yaygın olarak kullanılan "Kul sıkışmayınca Hızır yetişmezmiş." sözü sanki o gün yeniden tecelli eder.

Yusuf Hoca'nın iki bine yakın hafızı vardır. Bu hafızlar ülkemizin dört bir yanında görev almışlar, vatanımıza, milletimize ve ümmet-i Muhammed'e hizmet sunan birer gönül insanı hâline gelmişlerdir.

Yusuf Hoca belki bir köyde yaşadı ve nihayetinde kendi köyünde de baki âleme göç eyledi. Ancak yürüttüğü hizmetler, yetiştirdiği talebeler vesilesiyle başta bulunduğu coğrafyada sonra da ülkemizde her bir din görevlisinin kendisini örnek alacağı bir hayat yaşadı ve müminler nezdinde hoş bir seda bıraktı.

Yusuf Aydın Hoca, 4 Şubat 1999'da vefat etti. Binlerce seveni ve yüzlerce hafızının katılımıyla kılınan cenaze namazının

ardından kendi köyünde ömrünün sonuna kadar hizmet ettiği Kur'an kursunun bahçesine defnedildi. Bu vesile ile başta Yusuf Aydın Hoca'mız olmak üzere ilim erbabı tüm âlimlere ve gönül ehli tüm ariflere Yüce Rabbimden rahmet diliyorum. Cenâb-ı Hak, onların açmış olduğu bu yolda yürüyebilmeyi onların miraslarını gelecek nesillere aktarabilmeyi cümlemize nasip eylesin.

BİR KIRAAT ÂLİMİ: İSMAİL HAKKI BAYRI

Hem ilmi hem de şahsiyetiyle çevresine örnek olan bir din görevlisi. Öğrencilerini ve etrafındaki yardıma muhtaç kimseleri gözetip kollayan yardımsever bir insan. Başına gelen sıkıntılardan dolayı ilim aşkını asla kaybetmeyen dirayetli bir mümin. Binlerce talebe yetiştiren, ilm-i kıraati büyük titizlikle talebelerine öğreten Şeyhu'l-Kurra öncü bir âlim, İsmail Hakkı Bayrı, nam-ı diğer Kesikbacak İsmail Efendi.

İsmail Hakkı, 1905 yılında Batı Trakya'nın Serez şehrinde doğar. Babası Serezli Arif Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. İsmail Hakkı, ilköğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek Üsküdar Toptaşı Askerî Rüşdiyesi'ne kaydolur. Keskin zekâsı ve azmiyle hızlı ve başarılı bir şekilde eğitim merhalelerini bir bir tamamlama iştiyakında olan İsmail Hakkı, bir üst sınıfa geçtiği karne günü eve dönerken tramvaydan düşerek iki bacağına da kaybeder. Bu talihsiz olay İsmail Hakkı'nın hayatını değiştiren bir dönüm noktasıdır.

İsmail Hakkı'nın bu tramvay kazasından sonra önüne pepyeni bir hayat açılır. Bu güzide hayat, Kur'an-ı Kerim'in en güzel şekilde okunması ve okutulması görevidir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: "Umulur ki hoşunuza

gitmeyen bir şeyde sizin için hayır vardır.”² Evet, sanki Cenâb-ı Hakk’ın bu ayet-i kerimesi İsmail Hakkı’nın hayatına tecelli etmiştir. Geçirdiği tramvay kazası hayra dönüşmüş, bir ehl-i Kur’an’ı ilim halkasına dâhil etmiştir.

İsmail Hakkı’nın desteğe en muhtaç olduğu bu dönemde kendisine yardım eden kişi dayısı Şeyhu’l-Kurra Hafız Ahmet Şükrü Efendi’dir. O, yeğenin maddi ve manevi tüm ihtiyaçlarıyla ilgilenir, önce tedavisini yaptırır sonra da hafızlığını ikmal etmesini sağlar. Hafızlığını tamamlayan İsmail Hakkı, talim, tashih-i huruf derslerini de yine dayısı Ahmet Şükrü Efendi’den alır. Kıraat ilminin bir sonraki merhalesi olan kıraat-ı seb’a, kıraat-ı aşere ve tayyibe ilimlerini bir diğer kıraat âlimi Varnalı Zâde Ahmet Hamdi Efendi’den okur.

Kıraat ilmiyle meşgul olan İsmail Hakkı, dayısının destek ve yönlendirmesiyle de Arapça, fıkıh, hadis, tefsir, akaid gibi diğer İslami ilimleri öğrenmek için Ömer Nasuhi Bilmen, Bekir Hâki Yener gibi İstanbul’un meşhur hocalarının cami derslerine katılarak onlardan istifade eder. İsmail Efendi, bir yandan aldığı bu ciddi ilmî birikimi usulünce, kendine mahsus kural ve kaideler içinde bir sonraki nesile aktarmak için çaba gösterirken diğer yandan geçimini temin etmek üzere Kumrulu Mescit karşısında bir bakkal dükkânı açar. Bu dükkân sadece onun geçimini temin ettiği bir yer değildir. Aynı zamanda bu yer, onun fahri olarak öğrencilerini okuttuğu bir medrese gibidir.

1940 yılında mahalle camisi olan Kumrulu Mescit’te fahri Kur’an öğreticiliği için İstanbul Müftülüğüne müracaat eden İsmail Hakkı, Diyanet İşleri Başkanlığının onayıyla iki sene kadar bu görevi icra eder. Bu günlerde İsmail Hakkı, Sıdika Hanım ile evlenir. Bu evlilik, bir sevgi, saygı ve sadakat örneğidir. Sıdika Hanım, Kur’an aşığı ve Kur’an’ın okunmasına ve okutulmasına çok değer veren bir insandır. Günün birinde İsmail

2 Bakara, 2/216.

Efendi'nin okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinler. Bu okuyuştan çok etkilenir. Okuyan kişinin kim olduğunu araştırır. Bu hocanın İsmail Efendi olduğunu öğrenince ona evlilik teklifi göndermek ister. Bu husus duyulunca yakınları Sıdika Hanım'a, "Bu Hoca'nın iki bacağı da kesiktir." derler. Bunun üzerine Sıdika Hanım, "Varsın iki ayağı olmasın. Ben hayatım boyunca böyle bir Kur'an ehline hizmet etmeye talibim." diyerek evlilik teklifinin kendisine iletilmesini ister. Böylelikle huzur ve mutluluğun bir ömür boyu süreceği bu evlilik gerçekleşir. Bu güzide evlilikten iki kız ve iki erkek çocukları dünyaya gelir.

1942 yılına gelindiğinde Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Müftülüğünden Afyon iline bir Kur'an muallimi göndermesini ister. İstanbul Müftülüğü bu görevi İsmail Hakkı Efendi'ye teklif eder. Kur'an-ı Kerim'i öğretmeye âşık bir insan olan İsmail Efendi bu teklifi hemen kabul eder ve 1942 yılında ilk resmî görevine, Afyon Merkez Kur'an Kursu'nda Kur'an-ı Kerim hocası olarak başlar. Bu yolculukta kendisine iki talebesi de eşlik eder. Bu talebeler, daha sonra ilm-i kiraatte nice talebe yetiştirecek Düzceli Hafız Hasan Efendi ile Of ulemasından Hafız Mehmet Aşıkkutlu'dur.

1950 yılında Kesikbacak İsmail Efendi Afyon'daki görevini tamamlayarak İstanbul Fatih Dülgerzâde Camii Kur'an Kursu'na tayin olur. İstanbul'a gelir gelmez talebe yetiştirmeye devam eden İsmail Hakkı Hoca, Kur'an-ı Kerim'in lafzını dilden dile aktardığı gibi mana ve mefhumunu da kalpten kalbe aktarmanın gayretinde olur.

İsmail Hakkı Hoca, hayatı boyunca son temsilcisi olduğu Osmanlı ulema ve Şeyhu'l-Kurra kafilesinin mümeyyiz vasıflarını üzerinde barındıran bir hademe-i hayrattır. Onun en belirgin özelliklerinden biri de yardımseverliğidir. Maaşını aldığı gün kendi geçimini sağlayacak kadarını ayırmış, kalan kısmını talebelerine ve ihtiyaç sahiplerine vermiştir. Hocasını başının tacı olarak gören, evden camiye, camiden kursa sırtında

taşıyan talebesi Miktad Temiztürk, İsmail Efendi'nin bu özelliğini şöyle anlatır: "Hocam, gerek mizacı, gerek şeker hastalığının etkisiyle anlık sert tepkiler verirdi. Ancak talebelerine kızsada dahi daha sonra onlara döner ve kendilerinden helallik alırdı. Ayın ortasında benden borç para isterdi. Bir defasında, 'Hocam, yoksa maaşınız mı yetmiyor?' diye sorduğumda bana şöyle cevap vermişti: 'Evladım! Maaşımı kendim ve talebelerim için ikiye bölüyorum. Kendime ayırdığım bölüm bana ve aileme yetiyor. Ancak talebelerim ihtiyaçlarını karşılamam için bana geldiklerinde, ben onları nasıl geri çeviririm? Onların ihtiyaçlarını karşılamak için borç alıyorum.'"

İsmail Hakkı Hoca, Peygamber Efendimizin (sas) "Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir."³ hadis-i şerifini düstur edindi. 1971 yılında emekli oluncaya kadar gecesini gündüzüne katarak hayatını Kur'an-ı Kerim'in öğretilmesine vakfetti. Günümüzde ilm-i kıraatin okutulmasında öncülük eden nice âlim yetiştirdi. Bunlardan birkaçı Mehmet Rüştü Aşıkkutlu, Mustafa Demirkan, Kazım Bayram, Mikdat Temiztürk, Mehmet Gürgür, Yusuf Aydın ve Hafız Hasan Efendi'dir.

İsmail Hakkı Bayrı, nam-ı diğer Kesikbacak İsmail Efendi, 11 Kasım 1972 tarihinde vefat etti. Binlerce talebesi ve seveninin katılımlarıyla Fatih Camii'nde Gönenli Mehmet Efendi'nin kıldırıldığı cenaze namazının ardından Edirnekapı Şehitliğine defnedildi.

Bu vesileyle daima öğrencilerini ve etrafındaki yardıma muhtaç olan kimseleri gözetip kollayan, hem ilmiyle hem de şahsiyetiyle örnek olan Kesikbacak İsmail Efendi'ye ve onun şahsında fâni âleme göç eyleyen tüm hademe-i hayrata Yüce Rabbimiz rahmet eylesin.

---

3 Tirmizi, Fedâilü'l-Kur'an, 15.

İLİM YOLUNDA BİR ÖMÜR: ABDULLAH USTAOSMANOĞLU

Ülkemizde binlerce hafızın yetişmesine ve bir o kadar kişinin Kur'an öğrenmesine vesile olan bir din görevlisi, hayatının sonuna kadar talebe okutmaktan vazgeçmeyen idealist bir mümin, yetiştirdiği her bir talebesinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaktan bir an olsun geri durmayan bir hademe-i hayrat, hizmetleriyle her kesimden insanın muhabbetini kazanmış öncü bir âlim: Abdullah Ustaosmanoğlu.

Abdullah Ustaosmanoğlu, 1936 yılında Trabzon'un Of ilçesinin Tavşanlı köyünde dünyaya gelir. Babası Hüseyin Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır. Abdullah Ustaosmanoğlu, alnında büyük bir şeref tacı olarak taşıdığı Kur'an hizmetinin ilk basamağı olan hafızlık eğitimini kendi köyünde amcasının oğlu İsmailağa Camii emekli imam hatibi Mahmut Efendi ve Hafız İsmail Özer Hoca'nın rahle-i tedrisinde almaya başlar. Hızının yarısını burada, geri kalan kısmını ise Of'un Kuruç köyünde İstanbul emekli vaizi İlyas Vanlıoğlu Hoca'da tamamlar.

Kısa bir dönem, Of'un Uğurlu köyünde Şeyhül-Kurra Hafız Mehmet Rüştü Aşıkutlu Hoca Efendi'den talim dersi alan Abdullah Ustaosmanoğlu, daha sonra bir ilim yuvası hâline gelmiş olan Çalek köyüne giderek Osmanlı medreselerinden mezun, aynı zamanda dersiam olan Hacı Dursun Efendi'de

yaklaşık iki yıl eğitim görür. 1957 yılının Haziran ayında 18 arkadaşıyla birlikte Hacı Dursun Efendi'den icazet alır. Bu yıllarda ise edep, hayâ ve iffetiyle köyünde temayüz etmiş olan Fatma Hanım ile evlenir. Abdullah Hoca ve arkadaşları eğitimlerini sürdürürken haftada bir gün annesi Ayşe Hanım ve eşi Fatma Hanım büyük bir vefa örneği göstererek kendi köyleri Tavşanlı'dan Çelek köyüne ilim ocağı sönmessin diye talebeler için sırtlarında sepet ile mısır ekmeği ve odun götürürler.

Abdullah Ustaosmanoğlu, yaz mevsimini imkân buldukça İstanbul'da geçirir ve Sultan Selim Camii imam hatibi Reisü'l-Kurrâ Hamdi Efendi ve Gönenli Mehmet Efendi'den talem, tecvit ve tashih-i huruf dersleri alarak bu fırsatı değerlendirir. Aynı zamanda İsmailağa Camii imam hatibi Mahmut Efendi'den de İslami ilimlerden fıkıh, tefsir, hadis-i şerif vb. dersleri alarak ilim yolculuğunda kendini yetiştirir. Abdullah Hoca'nın ilim hayatını özetleyen ve talebelerine sıkça tekrarladığı şu sözü ilim elde etmek isteyen her bir talebeye hâlâ ışık tutmaktadır: "İnsan kendi kendini yetiştirir. Okullar, hocalar ancak ona yol gösterir, rehberlik eder ve yardımcı olur."

1957 yılına gelindiğinde Abdullah Ustaosmanoğlu, İstanbul'da girmiş olduğu sınavda Şehzadebaşı Camii imam hatipliğini kazanır. Ancak hocasının isteğiyle Küçükköy Merkez Camii'nde fahri olarak görev yapar. Fakat Abdullah Hoca'nın gönlünde bitmek tükenmek bilmeyen talebe yetiştirme arzusu vardır. Bu arzusunu altı yıl sonra gerçekleştirir. 1963 yılı başlarında temeli henüz yeni atılmış olan Bayrampaşa Yeşil Camii'nde fahri olarak imam hatiplik görevine başlar. 1965 yılında ise aynı görev yerine kadrolu imam hatip olarak atanması gerçekleştirilir.

Abdullah Ustaosmanoğlu, Bayrampaşa Yeşil Camii'ne imam hatip olarak atanır atanmaz bir Kur'an kursunun açılması için var gücüyle çalışır. Hocalarından aldığı dua, feyz ve bereket ile yıllarca hayalini kurduğu ömrünün projesi Bayrampaşa Yeşil

Camii Kur'an Kursu'nun hizmete başlamasına öncülük eder. Başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere il ve ilçe müftülerinden, ilim adamlarından ve devlet erkânından büyük takdir görür ve önemli destekler alır.

Abdullah Hoca, Gazi Magosa'da KKTC Din İşleri Başkanlığına bağlı bir cami, erkek ve kız Kur'an kursu, Kazakistan'da Almaata Merkez Camii başta olmak üzere beş ayrı caminin daha yapılmasına öncülük eder.

Yurt dışında yapımına vesile olduğu camilerin heyecanı ve başarısı ile Abdullah Hoca, 1996 yılında İstanbul'un Arnavutköy ilçesinde yetmiş dönüm arazi üzerine Taşoluk Yeşil Camii ve Kur'an kursunun temelini atar. Bu hizmeti başlatırken yakınında bulunanlar kendisine "Hocam! Cami ve külliye inşaatı başlattınız ama burası, kuş uçmaz kervan geçmez bir yer. Siz gelin bu işten vazgeçin." derler. Abdullah Hoca bu söz üzerine yanındakilere şu cevabı verir: "Bu cami ve külliye yapmak benim değil amcazadem aynı zamanda hocam olan Mahmut Efendi'nin teklifidir. Kendisi ile Karadeniz sahiline doğru bir yolculuk yapmıştık. İstanbul'a dönüşte akşam namazı için caminin bulunduğu bu arazide durmuştuk. Bana 'Abdullah Hoca! Burası çok güzel aynı zamanda çok havadar bir yer. Buraya güzel bir cami yakışır.' diyerek cebinden çıkardığı bir miktar parayı zarf içinde bana uzattı ve sözünü şöyle bitirdi: 'İlk parayı da ben veriyorum. Haydi, bismillah, planını yap ve camiye başla.' İşte o tavsiye ve o parayla bu külliye inşaatı başladı ve elhamdülillah bugünlere kavuştu."

Abdullah Hoca, 42 yıllık imam hatip ve Kur'an kursu öğreticiliğinden sonra 2001 yılında yaş haddinden resmî olarak emekliye ayrılır. Ancak o, emekliye ayrıldıktan sonra da Kur'an'a hizmet etmekten bir an olsun geri durmaz. Onun din hizmetine bakışını özetleyen "Bir Müslüman'ın, hele hele bir hoca efendinin emeklisi yoktur ancak rahmetlisi vardır." ve "Hocanın görevi, saate bağlı olamaz." sözlerini hayatının

her safhasına uygular. Zira onun hayatında iki anahtar kelime vardır: İlki “İlâ-yı Kelimetullah”, ikincisi ise “çalışmak”tır.

Abdullah Hoca, şartlar ne olursa olsun, daima sabreder ve talebelerine de daima şu iki tavsiyeyi söyler: “Evlatlarım! Birincisi, her ne olursa olsun asla devlete karşı gelmeyin. İkincisi ise milletimize hizmetten asla geri durmayın. Bizim işimiz kavga değil hizmettir. İçinde bulunduğumuz müesseseler milletimizin yardımlarıyla yapıldı ve ayakta durmaktadır. Bizler bu müesseseler vesilesiyle okuduk ve okutmaya devam ediyoruz. Nerede bir fırsat bulursanız, bu aziz millete hizmet edin; müftü, vaiz, Kur’an kursu öğreticisi, imam hatip, müezzin kayyım olun. Kur’an öğretin, vaaz verin, sohbet edin; başta aziz milletimiz olmak üzere tanıdığınız tanımadığınız herkese manevi rehberlik yapmaktan bir an olsun geri durmayın. İşte böyle yaparsanız devletimiz ve milletimizin üzerinizdeki hakkını ödemiş olursunuz.”

Abdullah Ustaosmanoğlu’nun 1999 yılından beri yürüttüğü çok hayırlı bir projesi de yetim, öksüz ve fakir çocukları özel olarak tespit etmesi, eğitim öğretimleri için onlara destek olmasıdır. Hayatının son anına kadar yürüttüğü bu hizmetler vesilesiyle üç bine yakın yetimin istekleri karşılanmıştır. Hocamızdan miras kalan bu hizmetler onun vefatından sonra da aksatılmadan sürdürülmekte, hâlihazırda 800 kadar çocuğa destek verilmeye devam edilmektedir.

Abdullah Ustaosmanoğlu’nun bir derdi vardı. Onun derdi topluma faydalı insanlar yetiştirmektir. Bu husustaki şiarı şu cümlede saklıdır: “Derdimiz, cemaate adam yetiştirmek değil. Cemiyete yani topluma insan yetiştirmektir.”

Abdullah Ustaosmanoğlu, 16 Mart 2020 Pazartesi gecesi vefat etti. Binlerce talebesi ve seveninin katılımlarıyla Fatih Camii’nde hem mahdumu hem de talebesi olan Bahattin Hoca’nın kıldırıldığı cenaze namazının ardından Edirnekapı Sakızağacı Şehitliğinde toprağa verildi. Bu vesileyle başta Abdullah

Ustaosmanoğlu Hoca'mız olmak üzere bu güzide hizmetlerin yürütülmesine gayret gösteren tüm hademe-i hayrata Yüce Rabbim rahmet eylesin.

DIYANET'İN YÜZ AKI BİR ÂLİM: AHMET HAMDİ AKSEKİ

Saltanat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine şahitlik eden öncü bir âlim. Ömrünü İslam'a adanmış bir fikir ve dava adamı. Kaleme aldığı konular ne kadar çetin ve derin olursa olsun kapalı bir taraf bırakmadan yazabilen, kalemine hâkim, üslubu açık ve sade bir yazar. Son derece mütevazı ve güler yüzlü bir din görevlisi, üçüncü Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki.

Ahmet Hamdi, Antalya'nın Akseki ilçesinin eski adıyla Sülles olarak bilinen Güzelsu nahiyesinde 1886'da dünyaya gelir. Babası ilim irfan sahibi, aynı zamanda köyünün imam hatibi olan Mahmut Efendi, annesi ise Hatice Hanım'dır. Ahmet Hamdi, ilk tahsilini babası Mahmut Efendi'de tamamlar. Küçük yaşta İslami ilimler ile tanışma imkânına sahip olur.

Mahalle mektebi ile medrese tahsilini doğup büyüdüğü, çocukluk günlerinin sessiz şahidi Güzelsu'da tamamlayan Ahmet Hamdi'nin önünde iki seçenek vardır: Ya köyünde kalıp aldığı ilimle yetinecek yahut zorluklara göğüs gerip ilim yolculuğuna devam edecektir. Ahmet Hamdi Akseki, ilim yolculuğunu tercih ettiği o günleri şöyle anlatır: "On dört yaşıma gelmiştim. Babam beni Ödemiş'e götürecekti. Tahsilime orada devam edecektim. Babam okumamı çok istiyordu. Fakat

beni okutacak parası yoktu. Yazın en sıcak zamanlarında üç ay pamuk çapası yaparak kazanılan parayla okuma niyetini kurdum. Köylülerle birlikte yola çıktık, yürüyerek on üç günde Bayındır'a vardık. Bayındır ovasında en sıcak mevsimlerde çapa kazdık. Dörder sarı lira aldık. Babamla beraber Ödemiş'e geçtik. Ödemiş'in dışındaki kabristanlığın yanında benden ayrılırken elini öptüm. O da benim gözlerimden öptü ve ağlamaya başladı. Hem ağladı hem de ellerini kaldırıp Rabbime şöyle niyazda bulundu: 'Ya Rabbi! İnşallah oğlumun evveli ve de ahiri de bu olur. Bir daha bu ağır amele işini görmez ve buna muhtaç olmaz.'"

Ahmet Hamdi, zorlukların kendisine refakat ettiği Ödemiş günlerinin ardından babası ve aynı zamanda ilk öğretmeni olan Mahmut Efendi'nin de isteği doğrultusunda iki arkadaşı ile İstanbul'a gelir ve zorlu bir mücadeleye girişir. Kendisinin kaleme aldığı hâl tercümesinde İstanbul'a geldikten sonra karşılaştığı sıkıntıları şöyle dile getirir: "Fatih'e yakın Esir Pazarı denilen bir yerde han odası bulduk. Üç kişi ayda kırk kuruşa odayı kiraladık. Yemeğimizi kendimiz yapıyor, bulaşığımızı ve çamaşırımızı kendimiz yıkıyorduk. En çok korktuğum Fatih'ten su getirmektir. Gaz tenekesine su doldurup altmış merdiveni çıkmak beni âdeta ağlatıyordu. Ya o tahtakuruları... Gece olunca tavandan âdeta dökülürlerdi. Biz de yorgan çarşafını torba gibi diktik, içine girip ağzını bağladık. Dersimizi diktiğimiz bu çarşafın içinde çalışıyorduk. Tahtakuruları çarşafın dışında gezerlerdi. Ama biz bunlara aldırmazdık."

Evet! Ana babasının ilim elde etsin ümidiyle büyük umutlarla gurbete gönderdiği bu genç sanki kendi kendisine "Bu şehirden ilim öğrenmeden kesinlikle dönmeyeceğim!" diye söz vermişti. Ve Ahmet Hamdi, bu sözüne sadık kalarak ilim yolundan asla geri dönmedi.

1905 yılına gelindiğinde Ahmet Hamdi Akseki, Fatih dersiamlarından Bayındırlı Mehmed Şükrü Efendi'nin derslerine devam eder ve 1914'te icazet alır.

Ahmet Hamdi Akseki, Millî Mücadele yıllarında birkaç arkadaşı ile birlikte Taceddin Dergâhında ikamet etmiş, Anadolu harekâtını desteklemiş, halkı birlik ve beraberliğe teşvik etmiş, millî şuuru canlandırmak için canla başla çalışmıştır. Millî Mücadele'ye gönül veren Akseki, bütün imkânsızlık ve yoksunluklara rağmen nerdeyse durma noktasına gelmiş din tedrisatı ve din hizmetleri alanında önemli çalışmalar başlatmıştır. Sadece din alanında değil iktisadi, siyasi ve ilmî bakımdan geri kalmış İslam toplumlarının her alanda gelişme ve ilerlemeleri için hayatı boyunca gayret göstermiştir. Bu gaye için Kur'an'ı ve hadisi esas alarak İslami ilimlerin canlandırılmasını ve gelişmelerin ışığında İslami müesseselerin yeniden düzenlenmesini gerekli görmüştür.

Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra, 3 Mart 1924 tarihinde Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılıp yerine "Diyanet İşleri Riyaseti" kurulur. Diyanet İşleri Reisliğinin kuruluşunun akabinde Ankara Müftüsü Rifat Efendi ilk Diyanet İşleri Reisi olur. Rifat Efendi, Diyanet Reisliği çatısı altında güçlü bir kadro oluşturma düşüncesiyle Akseki'ye, Heyet-i Müşavere Azalığı vazifesini teklif eder. Ahmet Hamdi, Müşavere heyetinin en genç üyesi olarak teklifi kabul eder. İlmine, ferasetine ve kalemine güvenilen Ahmet Akseki, gazete ve mecmua sütunlarındaki yazılardan müftülöklere gönderilen tamimlere ve reisliğe sorulan soruların cevaplarına kadar çoğunu bizzat kendisi yazar.

Ahmet Hamdi Akseki Hoca, Erkânı Harbiye-i Umumiyye Reisi Fevzi Çakmak'ın Diyanet İşlerine yazdığı resmî yazıya binaen "Askere Din Dersleri" adlı eseri kaleme almış ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından tüm askerî kıtalara bu kitap dağıtılmıştır. Ayrıca Akseki, Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hak Dini

Kur'an Dili tefsiri ile Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi'nin yayıma hazırlanması için gayret göstermiştir. Ayrıca o, itikat, ibadet ve ahlak bahislerini ihtiva eden ve ülkemizde en çok okunan dinî kitaplardan biri olan İslam Dini adlı eseri yazmıştır. Kur'an-ı Kerim'in Türkçe tercümesiyle namaz kılınması yönündeki temayüllere karşı gelen Akseki, bu uygulamanın dinî ve ilmî hiçbir dayanağı bulunmadığını "Namaz ve Kur'an" eserinde ortaya koymuştur. Akseki, cezaevlerindeki mahkûmların buldukları ortamdan ibret almalarını ve kötü hâllerini düzeltmelerini arzu ederek "Cezaevlerinde Verilecek Vaazlar" isimli çalışmayı kaleme almıştır.

Ahmet Hamdi Akseki, başkan yardımcılığı görevini yürütürken Diyanet İşleri Reisi Şerefettin Yaltkaya'nın vefat etmesi üzerine 29 Nisan 1947 tarihinde üçüncü Diyanet İşleri Reisi olarak reislik makamına atanır. Akseki, ülkedeki din hizmetleri ve din eğitimi açısından önemli icraatların gerçekleştirilmesine öncülük eder. Evkaf Umum Müdürlüğüne devredilen Hade-me-i Hayrat kadrolarının, yeniden Diyanet İşleri Başkanlığına bağlanması, din hizmetleri konusunda ikiliğe son verilmesi, dinî ilimler ile müspet bilimlerin birlikte okutulması, çağın ilimleriyle donatılmış imamlar, hatipler, vaizler ve müftüler yetişmesi, dinî yayın faaliyetleri ile Batı dünyasında İslam aleyhindeki yayınlara cevaplar verilmesi, Akseki Hoca'nın öncelikli hedefleri arasındadır.

Ahmet Hamdi Akseki'nin reislik görevine başladığı yıllar, din hizmetleri ve din eğitimi alanında önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, imam hatip okullarına temel teşkil edecek Millî Eğitim Bakanlığına bağlı imam hatip kurslarının açılması, 1947'de uzun bir aradan sonra Türkiye'den 7000 kişilik bir grubun hacca gitmesi, Kıbrıs'ta Başkanlığa bağlı bir müftülüğün kurulması, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Basın Yayın Umum Müdürlüğüne gerekli hazırlıklar

yapılarak 1950 yılında ilk defa radyoda Kur'an-ı Kerim'in okunması, bu önemli gelişmelerden birkaç tanesidir.

Ahmet Hamdi Akseki, kuruluşundan beri içinde yer aldığı ve ülkemiz için büyük hizmetlere vesile olacağını bildiği Diyanet İşleri Başkanlığını tabir yerindeyse gözü gibi koruyan ve canından aziz bilen bir âlimdi. O, Resûlullah'ın (sas) makamında bulunan, din-i mübin-i İslam'ı temsil eden ve bu sebeple de toplum nezdinde özgül ağırlığı bulunan din görevlilerinin özlük haklarının da iyileşmesi için canla başla mücadele etmiştir.

Üçüncü Diyanet İşleri Başkanı, din eğitimi ve din hizmetlerinde önemli katkıları olan, yetmiş yakın eser kaleme alan Ahmet Hamdi Akseki, 9 Ocak 1951 tarihinde vazifesi başında vefat etti ve Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.

Bu vesileyle başta Ahmet Hamdi Akseki olmak üzere, yüce dinimiz İslam'ın nesilden nesile aktarılmasına gayret gösteren tüm hocalarımıza Cenâb-ı Hak'tan rahmet diliyoruz.

MİLLÎ MÜCADELE ÂLİMİ: ABDURRAHMAN KÂMİL YETKİN

Millî Mücadele'nin başarıyla tamamlanmasında önemli bir role sahip olan ve bu mücadeleye ruh katan öncü bir âlim, verdiği vaazlarla ülkemizin düşman işgalinden kurtulmasına zemin hazırlayan bir vaiz, ölüm kendisine ulaşınca kadar görevini layığı ile yapan bir müftü. Din ü devlet, mülk ü millet, rızaenlillah çalışan bir din görevlisi, Abdurrahman Kâmil Yetkin.

Anadolumuzun düşman işgalinden kurtarılmasında din görevlilerimiz önemli bir yere sahiptir. Kuvayı Milliye düşmanla göğüs göğse çarpışırken Kuvayı Maneviye yani müftüler, vaizler, imamlar ve müezzinler milletimizin moral ve motivasyonunu yüksek tutarak manevi destek sağlamışlardır. Millî Mücadele'nin başarıyla tamamlanması noktasında destek veren bu âlimlerimizden birisi de Abdurrahman Kâmil Efendi'dir.

Abdurrahman Kâmil Efendi, 1850 yılında Amasya'da dünyaya gelir. Ataları iki asır önce Kırım'dan gelmiş ve Çorum'a yerleşmişlerdir. Babası devrin önemli âlimlerinden ilmiye mensubu, kadılık görevini sürdüren Mecidizade Ahmet Rifat Efendi, annesi ise Fatma Hanım'dır.

Abdurrahman Kâmil Efendi ilk ve ortaokulu tamamladıktan sonra 1871 yılında Amasya Mehmet Paşa Medresesi'ne kaydolur. 1881 yılında yükseköğrenimini tamamlar ve memuriyetine mezun olduğu Mehmet Paşa Medresesi'nde öğretici olarak başlar. Böylelikle yıllarca süren eğitim mücadelesi ilk meyvelerini vermeye başlar. Abdurrahman Kâmil Efendi, yirmi bir yıl sürecek olan müderrisliğinde yetmişin üzerinde talebeye icazet verir.

Yirmi bir yıllık müderrisliğin sonunda Abdurrahman Kâmil Efendi 1902 yılında Amasya Müftüsü Mehmed Efendi'nin ölümü üzerine Amasya müftülüğü görevine getirilir.

Abdurrahman Kâmil Efendi, Amasya'ya müftü olduktan sonra da hız kesmeden çalışmalarına devam eder. Bir taraftan müftülük görevini sürdürürken diğer taraftan ülkemizin menfaatine yönelik oluşturulan birçok komisyonda görev alır. Görev aldığı komisyonlardan birisi de Hicaz Demiryolu Yardım Komisyonu'dur. Bu komisyonda o kadar büyük hizmetler yürütmüştür ki devlet hizmetlerinde güzel işler görenlere iftihar ve imtiyaz için verilen dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ile ödüllendirilmiştir.

1 Eylül 1915 tarihine gelindiğinde Abdurrahman Kâmil Efendi yaş haddinden emekliye sevk edilir ve kendisinden sonra Millî Mücadele'de önemli bir yere sahip olan Hacı Tevfik Efendi Amasya Müftüsü olur.

Bu yıllarda ülkemiz, I. Dünya Savaşı'na girmiştir. Böyle zorlu bir zamanda bir köşeye çekilip beklemek hiçbir vatan evladının aklından geçmediği gibi Abdurrahman Kâmil Efendi'nin de gündeminde yoktur. Artık o bir gönüllü vaizdir. Sultan Beyazıt Camii'nde halka vaaz vermektedir.

Hacı Tevfik Efendi, Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadele ruhunu tüm Anadolu'ya yaymak için Amasya'ya gelişlerinde heyeti karşılayanlar ve bağrına basanlar arasındadır. Karşılama

esnasında kendini takdim eder ve şu cümleler dilinden dökülür: “Paşam! Bütün Amasya emrinizdedir. Gazanız mübarek olsun!”

Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'yı teşriflerinde ön planda olan biri daha vardır. O kişi, Amasya müftülüğü görevinden emekliye ayrılan Abdurrahman Kâmil Efendi'dir. Mustafa Kemal Paşa ve heyette yer alanlar Saraydüzü Kışlasında bir araya gelirler. Abdurrahman Kâmil Efendi, burada dikkatli bir şekilde Paşa'yı dinler. Ortam, çok heyecanlı ve samimi konuşmalarla bereketlenir. Gece geç saatlere kadar süren bu toplantıda Abdurrahman Kâmil Efendi, cuma vaazına hazırlık yapması gerektiğini ifade ederek Paşa'dan izin alır. Mustafa Kemal, uğurlamak üzere ayağa kalkar ve Hoca'nın yanına gelir “Hocam! Yanınıza bir adam katayım mı? Ortalık karanlık.” deyince Kâmil Efendi “Gözlerimin ışığı beni götürür.” diye cevap verir. Mustafa Kemal Paşa biraz düşünceli bir şekilde Kâmil Efendi'ye tekrar dönerek “Bu işte muvaffak olmak da var olamamak da. İnşallah muvaffak olacağız. Eğer olamazsak bizi asarlar, kelle gider. Ne dersin?” diye sorunca Abdurrahman Kâmil Efendi şu cevabı verir: “Sen ki genç yaşta başını vatan ve millet uğruna feda etmişsin, benim bu ihtiyar kelleyi de koy feda olsun.”

Millî Mücadele ruhunun ne olduğunun halka anlatılması icap etmektedir. Bunun için de en güzel yol cuma namazında halka verilecek vaazdır. Bu meseleyi en güzel ve anlaşılır üslupla dile getirecek kişi ise Abdurrahman Kâmil Efendi'dir.

Heyette bulunan herkes o gün cuma vaazını dinlemek üzere Sultan Beyazıt Camii'ne gider. Mustafa Kemal Paşa, Abdurrahman Kâmil Efendi'yi görünce “Hazırlandın mı?” diye sorar. Kâmil Efendi, “Tamamdır, tamamdır.” diye karşılık verir. Kâmil Efendi kürsüye çıkar ve halka hitap eder. Onun cuma günü yaptığı vaazın etkileri çok büyüktür. Millî Mücadele'nin şeklini belirleyen ve Anadolu halkının özünü teşkil eden bu

vaazdan sonra Amasya halkı hemen harekete geçer. Mustafa Kemal Paşa'nın istek ve önerisiyle bir gün sonra Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulur. Millî Mücadele fikrinin doğuşuna öncülük eden Abdurrahman Kâmil Efendi, Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin de en aktif üyesi olur. Nitekim bu cemiyetin ilk üyesi müftü ikinci üyesi ise vaizdir.

Abdurrahman Kâmil Efendi, maddi yönden bu cemiyeti destelemek adına varını yoğunu ortaya koyar. Hatta cenaze masrafları ve kefen parası olarak biriktirdiği altınlarını tıpkı ilk Diyanet İşleri Başkanı dönemin Ankara Müftüsü Rifat Börekçi Hoca gibi Mustafa Kemal Paşa'ya bizzat takdim eder.

1921 yılında Amasya Müftüsü Hacı Tevfik Efendi'nin vefatı üzerine Abdurrahman Kâmil Efendi tekrar müftülüğe getirilir. Mustafa Kemal Paşa Abdurrahman Kâmil Efendi'yi asla unutmaz. Millî Mücadele'nin sonucunda düşman yurttan atılmıştır. Amasya'ya ilk defa ziyaret gerçekleştirilir. Mustafa Kemal Paşa ve eşi Latife Hanım onuruna Amasya Belediyesi'nde yemek verilir. Paşa'nın emriyle bu yemeğe Abdurrahman Kâmil Efendi de davet edilir. Paşa orada bulunan heyete şöyle seslenir: "Muhterem Efendiler! Bundan beş sene evvel buraya geldiğim zaman bu şehir halkı da bütün millet gibi vaziyet-i hakikiyeyi anlamışlardı. Ben burada birçok zevatla beraber Kâmil Efendi Hazretleriyle de görüştüm. Bir camii şerifte hakikati halka izah ettiler. İşte onun bu vaaz ve nasihatinden sonra herkes çalışmaya başladı. Bu münasebetle Müftü Kâmil Efendi hazretlerini takdirle yâd ediyorum."

Abdurrahman Kâmil Efendi "Ya istiklal ya ölüm!" parolası etrafında birleşen öncü âlimlerimizden sadece birisidir. O, henüz ortada bir cemiyet veya kuruluş yokken Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurmuş, para yokken varını yoğunu hatta günümüz tabiriyle kefen parasını dahi bu cemiyetin faaliyetlerine harcamaktan çekinmemiştir. Verdiği vaazlarla halkımızın Millî Mücadele'ye olan iştiyakını artırmıştır.

Soyadı kanunu ile Yetkin soyadını alan Abdurrahman Kâmil Yetkin Amasya'da müftülük görevini sürdürürken 31 Aralık 1941 tarihinde doksan bir yaşında vefat etti ve Amasya Tekirdede Kabristanı'na defnedildi.

Bu vesileyle başta Abdurrahman Kâmil Efendi olmak üzere Millî Mücadele ruhunu yaşayan ve yaşatan tüm âlimlerimize, ülkemizin işgalinden kurtulmasına vesile olan aziz şehitlerimize ve kahraman gazilerimize Yüce Rabbimizden rahmet diliyoruz.

MİLLÎ MÜCADELE'NİN ÖN SAFLARINDA BİR MÜFTÜ: AHMET HULUSİ EFENDİ

Hayatını ilme ve Millî Mücadele'nin başarısına adanmış öncü bir âlim. “Düşmana karşı koymak farz-ı ayndır yani dinimizin emrettiği ve kadın erkek demeden her bir mükellefin yerine getirmesi gereken bir vazifedir.” fetvasını veren bir müftü, Ahmet Hulusi Efendi.

Anadolu'muzun bağrında yetişmiş âlim ve ariflerimiz, her ne zaman ülkemiz işgal girişimiyle karşı karşıya kalmış ise işte o zaman cephenin en ön safında yer almışlardır. Bu âlimlerimizden birisi de Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'dir. Ahmet Hulusi Efendi, 1861 yılında Denizli'de dünyaya gelir. Babası bölgenin sayılı âlim ve müderrislerinden Denizli Müftüsü Osman Nuri Efendi'dir. Ahmet Hulusi Efendi ilköğrenimini Denizli'de Tekelizade Bekir Efendi'de tamamlamıştır. Daha sonra babasının müderrisliğini yaptığı medresede babasından Arapça ve fıkıh, abisi Mehmet Tahir Efendi'den mantık, edebiyat ve fen bilgisi, Abdullah Efendi'den ise hadis dersleri almıştır. Ahmet Hulusi Efendi, medreseden icazet aldıktan sonra 1885 yılında fahri olarak müftü müsevvitliği yani müftü yardımcılığı göreviyle memuriyet hayatına başlar. 1910 yılına gelindiğinde ise aynı kadroya asaleten atanır. Bu arada mezun

olduğu medresede müderrislik vazifesini icra eder. Ayrıca Aydın Vilayeti İl İdare Meclis Üyeliği görevini ve Mekke-i Mükerreme'ye akan ve Ayn-ı Zebin olarak bilinen su yolunun tamiri için kurulan komisyonun da başkanlığını yürütür.

1918 yılında Ahmet Hulusi Efendi, abisi Mehmet Tahir Efendi'nin vefatı üzerine Denizli müftülüğüne seçilir. O günlerde Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğramış, Osmanlı coğrafyası üzerinde İtilaf Devletleri hesap yapmaya ve vatanımızı kendi aralarında parça parça bölüştürmenin uğraşı içine girmişlerdir. Nihayetinde 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanistan İzmir'i işgal eder. Bu acı haber Denizli'ye ulaşır. Artık Ahmet Hulusi Efendi için yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem Anadolu'nun ruhunu da ifade eden Millî Mücadele'dir.

Âlimlerimiz, Millî Mücadele'nin başında gelen kahramanlardır. Nitekim İzmir'in işgal edildiği günlerde İzmir Valisi İzzet Bey'in işgal girişimine karşı çıkılmaması emri üzerine İzmir Müftüsü Rahmetullah Efendi, milletimizin her bir ferдинin gönlünde var olan hissiyatı şöyle haykırmıştır: "Vali Bey! Bu sakalım kanımla kızarabilir ama bu alına Yunan alçağını sükûnetle selamlamış olmanın karasını sürmem ve ben bu günahla huzur-ı ilahiye asla çıkmak istemem." Ahmet Hulusi Efendi de Rahmetullah Efendi gibi düşünmektedir. Zaman, korku ve endişe vakti değildir; toparlanma ve harekâta geçme zamanıdır. Ahmet Hulusi Efendi hemen işe koyulur. Denizli'de belediye binasının bulunduğu Bayramyeri'nde bir miting düzenleme kararı alınır. Miting günü gelince Ahmet Hulusi Efendi, yanında din görevlileri, eşraf, öğretmenler ve subaylar olan grupla müftülük binasının önüne gider. Müftülüğün yakınında bulunan Ulu Cami'deki Sancak-ı Şerif'i asılı olduğu yerden tekbirler ve salavat-ı şerifeler eşliğinde indirir. Grubun önüne geçer. Hep birlikte miting alanına doğru ilerlerler. Ahmet Hulusi Efendi miting alanına geldiğinde kürsüye çıkar ve gür sesiyle halka şöyle hitap eder: "Muhterem Denizlililer!

Bugün sabahın erken saatlerinde İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bu tecavüze karşı hareketsiz kalmak din ve devlete ihanettir. Vatana karşı işlenecek cürümlerin affı Allah ve tarih önünde imkânsız büyük bir günahdır. Cihat, tam manasıyla teşekkül etmiş dinî bir farz olarak karşımızdadır. Fetva veriyorum! Silah ve cephane azlığı veya yokluğu hiçbir zaman mücadeleye mâni teşkil etmez. Elimizde hiçbir silahımız olmasa dahi üçer taş alarak düşman üzerine atmak suretiyle mutlaka fiilî mukabelede bulununuz. İstiklal aşkı, vatan sevgisi, haysiyet şuurumuz ile kalbimizdeki imanla mücadelemizin sonunda zaferi kazanacağız. Bu uğurda canını verenler şehit, kalanlar gazidir. Bu mutlak olarak cihad-ı mukaddestir. Korkmayın! Üzüntüye kapılmayın! Sancağımızın altında toplanınız ve mücadeleye hazırlanınız. Müftünüz olarak cihad-ı mukaddes fetvasını ilan ve tebliğ ediyorum.”

29 Mayıs 1919'a gelindiğinde Denizli'de varlığını sürdüren Milli Mücadele ruhu artık kurumsal bir yapıya dönüşür. Siyasi ve askerî örgütlenmenin temelini atacak bir teşkilat kurulur. Bu teşkilatın adı Denizli Müdafaa-i Hukuk Redd-i İlhak Cemiyeti, başkanı ise Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'dir. Ahmet Hulusi Efendi'nin Denizli'den başlayarak Anadolu'ya yayılan bu gayretinin son bulması için İngilizler Denizli'ye bir heyet gönderir. Heyet başkanı olan şahıs Ahmet Hulusi Efendi'ye, “Yunanlılar, İzmir'e İtilaf Devletlerinin emriyle çıkmıştır. Sizin yaptığınız bu harekât sadece Yunanlılara karşı değil tüm devletlere yapılmış demektir. Dolayısıyla bundan vazgeçiniz. Yoksa sizin için iyi olmaz.” der. Bunun üzerine Ahmet Hulusi Efendi, “Bizim dinimiz ‘Cihat ediniz!’ diye emir buyurur. Biz cihada mecburuz. Bu cihat kime karşı ve nerede olursa olsun mutlakdır. Biz esir olmayız. Düşmanla çarpışacağız.” diye karşılık verir. Bunun üzerine heyet başkanı biraz şaşırarak biraz da şımarıkça bir edayla “Bizimle de mi?” der. Bunun üzerine Ahmet Hulusi Efendi şu sözleriyle şanlı milletimizin tercümanını olur: “Bizim için hiçbir devletin farkı yoktur. Hangi devlet

olursa olsun! Miralay cenapları hatırlar ki tarih bizim küçük bir aşiretten büyük imparatorluklar kurduğumuzu yazar. Biz harplerle azalsak da o harika günleri yeniden yaşayacağız.”

Yunanistan'ın işgalinden sonra birçok il ve ilçeden Denizli'ye göçler başlar. Şehir nüfusu her geçen gün artmaktadır. Ahmet Hulusi Efendi, Denizli'ye gelen misafirlerin iskân ve iâşe edilmesi noktasında komisyon üyelerine gönderdiği bir talimatla arkadaşlarının bu hususa ehemmiyet göstermelerini şöyle istemiştir: “Efendiler! Din ve ırkımızın yegâne düşmanı olan Yunanlıların zulüm ve taarruzlarında hayat ve namuslarını kurtarmak için her türlü sefalet ve mahrumiyetlere katlanarak terk-i diyar eden muhacir kardeşlerimizin hâlleri cidden merhamete muhtaçtır. Bu kardeşlerimizin hayatlarını kurtarmak, elemelerini azaltmak ve ihtiyaçlarıyla alakadar olmak biz Denizli ahalsininin üzerinde dinî bir vecibedir.” Ahmet Hulusi Efendi, Millî Mücadele günleri başladığında 57 yaşında idi. 70 yaşında Hakk'a yürüyene kadar hep bu mücadelenin öncüsü oldu. Afyonkarahisar'da 23. Fırka Kumandanı Albay Ömer Lütfi Bey'in ifade ettiği üzere, “Başında sarık, kafasında vatan muhabbeti ve istiklal haysiyeti, ileri yaşı ve mesleğine rağmen, cümlemize numune olan bu mübarek din adamını minnet ve hürmetle teşyi ettim.”

Soyadı Kanunu ile Müftüler soyadını alan Ahmet Hulusi Efendi, 22 Kasım 1931 tarihinde ahirete irtihal eyledi. Kılınan cenaze namazının ardından İlbadi Kabristanlığına defnedildi. Bu vesileyle başta Ahmet Hulusi Efendi olmak üzere Millî Mücadele'ye katılmış tüm öncü âlimlerimize, bu yolda canla başla gayret eden isimsiz kahramanlarımız; müezzin kayyım, imam hatip, vaiz ve müftülerimize, i'layı kelimetullah uğrunda canından geçen aziz şehitlerimize ve kahraman gazilerimize Cenâb-ı Hak rahmet eylesin.

İLMİN GÜLER YÜZÜ: MEHMET RUHİ TURAN (SARI HOCA)

Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk dönemine şahitlik eden öncü bir âlim. Son nefesine kadar talebe yetiştiren, okumak ve okutmaktan, öğrenmek ve öğretmekten bir an olsun geri durmayan bir din görevlisi. İlmi ve edebî hitabıyla kitleleri kendisine hayran bırakan bir vaiz. Gönül kırmayan, kimseyi incitmeyen, güzel huylu, güler yüzlü kâmil bir insan; Mehmet Ruhi Turan, nam-ı diğer Sarı Hoca.

Mehmet Ruhi Turan, 1900 yılında Bursa'da dünyaya gelir. Babası Derviş Selim Bey, annesi Habibe Hanım'dır. Ailesi Osmanlı'nın bir eyaleti olan Saraybosna'dan Bursa'nın İnegöl ilçesine göç etmiştir. Derviş Selim Bey, saat tamirciliğiyle geçimini sürdürmektedir. Bununla birlikte ilme âşık bir insandır. Evlatlarının ilim yolundan bir an olsun ayrılmamalarını, din adamı olmalarını can u gönülden arzular. Mehmet Ruhi Turan, babasının bu eğitim arzusunu bir defasında şöyle ifade eder: “Ben babamın vakfıyım. Babam beni din hizmetine, ilim yoluna vakfetmiştir. Ben de babamın vakfiyesi olarak ilim yolunda malımı son kuruşuna, ömrümü son nefesime kadar feda edeceğim.”

Mehmet Ruhi, önce iptidaiye kaydolur. Okulla birlikte dinî bilgileri de öğrenir. Arapça eğitiminin başlangıç kitaplarını

okur. İlköğretimden sonra abisinin gittiği medresede eğitimini sürdürür. Babasının arzusunu gerçekleştirmek üzere medresede Hafız Ali Efendi'den bir yılda hafızlığını ikmal eder. Zira o bilmektedir ki hafızlık, ilim yolcularının ilk ve en önemli duruşudur. 1914 yılında bütün dünyayı saracak olan I. Cihan Harbi başlar. Osmanlı Devleti bu büyük savaşa katılmak zorunda kalır. Medresedeki müderrisler ve yaşça büyük öğrenciler cepheye koşarlar. Medreselerde eğitim öğretime ara verilir ve ilim elde edilecek müderris kalmaz ancak Sarı Hoca'nın azmi asla kırılmaz. Tahsilini kendi başına tamamlama kararı alır. Gece gündüz demeden medresede okutulan bütün kitapları kendi başına okur. Bilemediği bir yer olursa halkın arasında bulunan hocalara sorarak öğrenmeye gayret eder. Bugünlerde kendisine rehberlik eden iki önemli hoca bulunmaktadır: İnegöl'de ikamet eden Ahmet Hoca ile Orhaneli'nde bulunan Hacı Yusuf adıyla meşhur olmuş Kara Mehmet Hoca.

Mehmet Ruhi Turan, askerlik dönüşünde din görevliliğine adım atar ve Bursa Büyükorhan Merkez Camii'nde 1939 yılına kadar imam hatip olarak görevini sürdürür. O, görev yaptığı bu camide gündüzlerini gençlere ayırır. Onlara Kur'an eğitiminin yanı sıra ilmihâl bilgisi verir. Her birinin derdiyle ilgilenir, problemlerinin çözümü için elinden geleni yapar. Akşamları ise yaşlılarla ilgilenir. Kimsenin gönlünü kırmadan, incinmeden ve incitmeden Kur'an-ı Kerim ve dinî bilgileri öğrenmelerine vesile olur. Hocamız, erkeklere vaaz için vakit ayırdığı kadar kadınlara yönelik belli aralıklarla vaaz programı da uygular. Mehmet Ruhi Hoca'ya göre herkesin bilmekle yükümlü olduğu ilmihâl bilgilerinin kadınlar tarafından da öğrenilmesi gerekmektedir. Zira kadınlar, gelecek kuşakları yetiştiren toplumun mürebbiyeleridir. Onun düşüncesine göre kadın ya da erkek hangi yaşta olursa olsun eğitim öğretim görmelidir.

Mehmet Ruhi Turan, 1939 yılında Bursa'dan ayrılarak Balıkesir Dursunbey ilçesi Mollaoğlu Camii'nde din görevliliğine

başlar. Artık onun önünde yepyeni bir hizmet kapısı açılmıştır. Balıkesir, hafızları ve hocaları ile maruftur; bu güzide ilimizde nice öncü âlim yetişmiştir. Ancak bunlardan dört tanesi vardır ki hoca denildiğinde Balıkesir’de bu kişiler akla gelir. Bunlar; İmam Birgivi, Hasan Basri Çantay, Gönenli Mehmet Efendi ve Mehmet Ruhi Turan’dır. Bu dört öncü âlimin hizmetleri sadece Balıkesir’le sınırlı kalmamış, ülkemizin geneline yayılmıştır. Mehmet Ruhi Turan, Dursunbey’de Mollaoğlu Camii’nde fahri olarak imam hatiplik görevini sürdürürken diğer taraftan talebe okutur. O, talebelerinin yaşına asla bakmaz. İslam dininin yüce hakikatlerini yediden yetmişe öğretmek için gecesini gündüzüne katar, talebelerinin ilçede ve köyde olmasına da aldırış etmez. Köy köy, ev ev dolaşır. Eğitim verdiği yerler, bazen camiler, bazen köy odaları, bazen de evler olur. Omuzuna heybesini atar, eline çantasını alır, kuş uçmaz kerwan geçmez yerlere dahi varır. Kim okumak isterse onun yan başında oluverir. Binbir zahmete katlanır, nice mahrumiyetler yaşar ancak asla ilimden ve talebe okutmaktan geri durmaz. Bir gün talebelerine ilim aşkının nasıl olması gerektiğini şöyle anlatmıştır: “Evlatlarım! İlim yolunda hedefe ulaşabilmek için önce aşk sonra meşk olacak. Aşk arzu, istek, merak, tek cümle ile ilim yolunun delisi olmaktır. Meşk ise çalışma, gayret, çokça egzersiz yapmaktır. İşte bu olduktan sonra ilim yolundaki bütün engeller ortadan kalkar.” Mehmet Ruhi Hoca’mızda bitmek tükenmek bilmeyen aşk ve meşk yani ilmin delisi olmak ile çokça egzersiz yapmak vardır. O, on yedi yaşına kadar eğitimini kendi başına devam ettirir. Bu kadar azimle çaba gösteren bir insanın başarısız olması elbette mümkün değildir. Rabbimiz, “Her insan için çalıştığının karşılığı mutlaka verilir.” buyurmaktadır. Gayret kullardan başarı Allah’tandır.

Mehmet Ruhi Turan, 1956 yılında Kütahya’da Bölcek köyüne yerleşir. Bu köyde halktan aldığı ücret karşılığında dört yıl boyunca bir yandan imam hatiplik görevine devam eder, diğer yandan da talebelerine eğitim verir. Mehmet adında bir

talebesi vardır. Bölcek köyüne yakın köylerden Kur'an-ı Kerim ve İslami ilimleri öğrenmeye gelmiştir. Mehmet Ruhi Hoca çok uğraşmasına rağmen talebesinin ilim yolunda ilerlemesini bir türlü gerçekleştiremez. Diğer talebeleri ise bir hayli yol almıştır. Talebeler kendi aralarında, "Hocamız bununla boşuna uğraşiyor. Onun yüzünden bizler de zaman kaybediyoruz." diye konuşurlar. İçlerinden biri, hocanın uygun bir zamanında yanına varır ve "Hocam! Bu arkadaşımızdan hoca olmaz. Onu gönderseniz de hem sizin hem de bizim zamanımızı heder etmese." diye düşüncelerini hocasıyla paylaşır. Bunun üzerine Mehmet Ruhi Turan, hem talebe yetiştirmedeki niyetini ortaya koyan hem de talebe yetiştirmek isteyen her bir din görevlisine rehberlik edecek şu önemli nasihati verir: "Evladım! Buraya gelenlerin kimisi hoca olur kimisi maneviyat alır kimisi de musibet ve günahlardan kurtulur. Belki Allahu Teâlâ bu kulu- nu bazı belalardan korumak için bize göndermiştir. Ben sizin söylediğinizi ona söyleyemem, Allah'tan korkarım. Eğer bu vebalin altına girecekseniz gidin arkadaşınıza 'Senden hoca olmaz, çek git, bizi meşgul etme.' deyin." Bu nasihat karşısında talebeleri yanlış yaptıklarının farkına varırlar. Zira her birisi şahittir ki Mehmet Ruhi Turan'ın ilim sofrasına gelen herkes için mutlaka bir yer vardır ve bu sofradan nasiplenmeden hiç kimse ayrılmamıştır.

Mehmet Ruhi Turan, 1960 yılında Dursunbey'e geri döner ve hayatının sonuna kadar burada yaşar. Talebeleriyle meşgul olmaya, okumaya ve okutmaya, ilmî birikimini kaleme almaya devam eder. Yıllar sonra bu çalışmalarının semeresini gören Mehmet Ruhi Hoca'nın hem döneminde yaşanan sıkıntıları hem de son zamanlarda gelinen noktayı en iyi şekilde özetleyen şu cümleler dilinden dökülür: "Biz düşündük ki cenazelerimizi kaldıracak imam yetiştirelim. Yüce Allah (cc) ne kadar kerem sahibidir. Bize müftüler, vaizler, Kur'an kursu öğreticileri, imam hatipler ve müezzin kayyımlar yetiştirmek lütfetti."

Bu vesileyle başta Mehmet Ruhi Turan Hoca olmak üzere, yüce dinimiz İslam'ı yaşayan ve yaşatmaya gayret eden, İslami ilimleri okuyan ve okutan, sadaka-i cariye misali insanlığın dünya ve ahiretini aydınlatmak için ilmî birikimlerini kaleme alan tüm hocalarımızdan Cenâb-ı Hak razı olsun. Rabbim ahirete göç edenlere rahmet eylesin. Mekânları cennet, makamları âli olsun. İlim yolunun yolcularına, hocalarımıza ve talebelerine sağlık, sıhhat ve afiyet versin. Mehmet Ruhi Turhan, nam-ı diğer Sarı Hoca 1981 yılının ramazan ayında aramızdan ayrıldı. Yüzlerce talebesi, binlerce kişinin hüsni-şehadetiyle Dursunbey Mezarlığına defnedildi.

EHL-İ SÜNNET KALESİ: YUNUS KAYA

Vatanına, milletine, dinine ve devletine sevdalı bir din görevlisi. Hayatının sonuna kadar okumaktan, okutmaktan ve talebe yetiştirmekten bir an olsun geri durmayan öncü bir âlim Yunus Kaya, nam-ı diğer Müftü Efendi.

Yunus Kaya, 1927 yılında Erzurum ili Tortum ilçesi Yukarı Katıklı köyünde dünyaya gelir. Babası Molla Zülküf, annesi ise Saliha Hatun'dur. Altı yaşına geldiğinde köyünün ve bölgenin meşhur hafızlarından Gazap Hoca'dan Kur'an dersi alır. Akabinde ilkokula başlar ve oradan da üstün başarıyla mezun olduktan sonra bölgenin tanınan ve sevilen hocalarından olan Hafız Aşur Efendi'den iki yıl Kur'an eğitimi alır. Bu arada Tortum Müftüsü Ali Efendi'nin oğlu İsmail Efendi'den de Osmanlıca ve yazı dersleri alır, rika yazısını çok iyi öğrenir. Ayrıca devrin manevi büyüklerinden, ilim ve irfan ehli Alvarlı Muhammet Lütfi Efe hazretlerinin manevi feyzine mazhar olur. 1946'da askere gidinceye kadar Müderris Yunus Efendi'den Kur'an, tecvit ve fıkıh dersleri alır. 1949 yılında askerliğini tamamlar tamamlamaz yine hocası Yunus Efendi'ye gelir ve iki yıl daha akaid ve fıkıh derslerine devam eder.

1951 yılına gelindiğinde Yunus Kaya, Erzurum müftüsü Müderris Muhammet Sadık Solakzade Efendi'den medrese

usulünde tedrisata başlar. Köyünün imamı Yunus Bilici Efendi ile başladığı ilim tahsilini yedi yıl sürecek bu disiplinli eğitimle taçlandırır ve medrese sistemindeki bütün dersleri okur. Yunus Kaya, talebe okutmasındaki metodunu, hocası Müftü Solakzade Efendi'den alır. Bir defasında bu hususta hocasından övgüyle şöyle bahseder: “Ben uzun cümlelerden oluşan konuşmaları sevmem. Azizim! Dersi kısa cümle kurarak işleyeceksin. Talebeyi yormayacaksın. Tıpkı hocam Solakzade Efendi gibi. O, çok veciz konuşur, bizleri asla yormazdı. Ya delile ve gerekçeye dayalı konuşur ya da susardı. Ders sonunda sorduğu sorular ile bizi çalışmaya sevk ederdi. Ben de hocam gibi ders sonunda talebelerime bir şeyler sorar dersimi öyle bitiririm. Zira hocam, her ders sonunda sorduğu bu sorular ile sanki bir düğüm atar ve bizim bu düğümü çözmemizi isterdi.”

1957 yılına gelindiğinde Yunus Kaya için artık yepyeni bir ilim yolculuğu başlamıştır. Bu yolculuğun adı Mısır'da bulunan el-Ezher Üniversitesi'dir. Hocamız el-Ezher Üniversitesinde beş yıl okur. İlmine ilim katar. Mezuniyetinden sonra da iki yıl süreyle kelim, tasavvuf ve felsefe alanında ihtisas yapar. Ayrıca bir yıl süreyle Bağdat Üniversitesi'nde okur; 1966 yılında başarıyla mezun olur ve Türkiye'ye döner. Yunus Kaya Hoca, Türkiye'ye döndükten sonra sırasıyla Uşak, Çanakkale ve Erzurum illerinde toplamda dokuz yıl müftülük görevini ifa eder. Bu illerde müftülük vazifesinin yanı sıra hiç aksatmadan vaaz ve irşat faaliyetlerini de sürdürür. Hocamızın şahsına münhasır bir vaaz etme tekniği vardır. O, vaazın nasıl olması gerektiğini şöyle ifade etmiştir: “Vaaz, bir ağaç gibi olmalıdır. Konusu kökü, gövdesi dalları olmalı ve sonuçta toplumun ahvaline uygun meyve vermelidir. Konuya ayet ve hadisler öyle tatbik edilmelidir ki dinleyenler ayetlerin kendilerine indiğini, hadislerin kendilerine buyrulduğunu hissetmelidir. İki çeşit vaaz vardır. Birincisi türlü yemeğine benzer; içinde her şey bulunur, her konudan birçok ayet hadis okunur ama cemaat hangi konudan bahsedildiğini bir türlü anlamaz. İkincisi ise

belli bir yemek gibidir; sade bir çeşit ürün, en iyi şekilde hazırlanarak ikram edilmiştir. Vaaz da böyle olmalıdır. Hayatın karmaşasında yorulan halk, sade bir çeşit konuyu her yönüyle dinlemeli, anlamalı ve hayatına aktarabilmelidir.”

Günün birinde manası anlaşılmadan okunan Kur'an'ın kişiye hiçbir fayda getirmeyeceği sözlerini işitince vaazında şu benzetmesiyle konuyu cemaatine izah eder: “İnsan hastalandığında doktora gider. Doktor da hastasına ‘Şu ilacı, şu kadar gün, şu kadar kullan ki iyi olasın.’ der. Yani ‘Bu ilacın kimyasal yapısını ve içeriğindeki maddeleri öğren ki şifa bulasın.’ demez. Doktor, ilacın içeriğindeki maddeyi biliyor ama hasta bilmiyor. Şayet hasta, ilacı doktorun istediği gibi kullanırsa Allah'ın izniyle şifa bulur. İşte Kur'an da böyledir. Kur'an biza-tihi şifadır. Manasını bilene de bilmeyene de şifadır. Hatta çok okuyanların kalbine ayetlerin manasının inkişaf ettiğine şahit olmuşuzdur. Tarihte bunun çok misalleri vardır. Manasını anlamak ve hüküm çıkarmak için özel eğitim öğretim gerekir ki yanlış anlamalara düşülüp de toplum ifsada uğramasın.”

1975 yılına geldiğinde ise Yunus Kaya'nın hayatında yeni bir sayfa daha açılır. Bu güzide sayfa, 18 yıl boyunca eğitim vereceği Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'dir. Kalam ve tasavvuf derslerinin yanı sıra İslam felsefesi, Arapça ve mantık dersleri okutur. Hocamız, bu görevini ise şöyle tarif etmiştir: “18 yıl hiç ara vermeden bütün gayretimle okudum. 18 yılda hiç ara vermeden üniversitede talebe okuttum, elhamdülillah!” Ders verdiği günlerin birinde, kendisine “Hocam! Bu kadar ilmî birikiminiz var, neden kariyer yapmıyorsunuz?” diye sorulunca şöyle cevap verir: “Benim maksadım talebe okutmaktır. Benim için hocalarımdan okuduklarımı talebe-lerime okutamamaktan daha büyük bir sıkıntı yoktur. Yeter ki talebelerimi en iyi şekilde yetiştireyim. Varsın kariyerim de olmasın.” Esasında Yunus Kaya'nın başarı anlayışı farklıdır. Bugün her birimizin kulağına küpe olacak bu başarı anlayışını

bir konuşmasında şöyle aktarmıştır: “Vazifede başarılı olmak, din ve devlet derdine bağlıdır. Kariyer, unvan ve makam derdi taşıyanlar kamudaki vazifelerinde ve idari görevlerinde başarılı olmadıkları gibi Allah’ın rızasına da nail olamazlar.”

Yunus Kaya, ilahiyat fakültesindeki görevini tamamladıktan sonra emekliye ayrılır. Ancak onun için emeklilik bir köşeye çekilmek değil yeni bir hizmetin başlangıcıdır. O, hocasının adını taşıyan Solakzade Camii Medresesinde ve evinde özel olarak kelim, mantık, münazara ve fıkıh dersleri okutmuştur. 2000 yılında ise Başkanlığımıza bağlı Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezinde ders vermiştir. Yine bu süreçte yaz tatillerinde ise Azerbaycan ve Nahcivan’a giderek Başkanlığımızın açmış olduğu Kur’an kurslarındaki talebelere ve ilahiyat lisesi öğrencilerine dersler okutmuş, onlara kitaplar, elbiseler ve nakdi yardımlarda bulunmuş, gönül coğrafyamızda inşaatı devam eden camilerin tamamlanması noktasında maddi ve manevi büyük katkılar sunmuştur. Ayrıca şehrin muhtelif camilerinde vaazlar vermeye devam etmiş, çeşitli konferanslara iştirak etmiştir.

Yunus Kaya, hayatı boyunca ehl- i sünnet ve’l-cemaatin itikat ve ameli üzerinde bir hayat sürdürdü ve bu itikat ve amel üzerinde olunması tavsiyesini yaptı. Dinde reform gibi sözleri de asla tasvip etmedi. Nitekim bir programda, katılımcılardan birisi dinde değişim ve reform gerektiğine dair sözler sarf eder. Yunus Kaya, söz sırası kendisine geldiğinde şu benzetmeyle bu hususun ne kadar yanlış olduğunu dinleyenlerine aktarır: “Kemale ziyade noksanlık olur. Mesela kara kovan balına daha fazla tatlı olsun diye şeker eklerseniz balı zayı etmiş olursunuz. İşte dinimiz İslam da böyledir. Rabbimiz Maide suresinin 3. ayetinde ‘Dininizi kemale erdirdim.’ buyurur. Siz kemale ermiş bir dinde değişim ve reform gerektiğini söylüyorsanız bu kemale ziyade etmek anlamına gelir ki bu durum İslam’a

yapacağınız bir hizmet değildir. Olsa olsa ancak balda olduğu gibi dini berbat etmeye çalışmak demektir.”

Yunus Kaya Hoca, nam-ı diğer Müftü Efendi 27 Şubat 2015 tarihinde cuma günü sabah namazından sonra rahmet-i rahmana kavuştu. Lalapaşa Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından kendi köyünde yaptırdığı ve kendi adıyla anılan caminin girişine defnedildi. Bu vesileyle başta Yunus Kaya Hoca'mız olmak üzere ilim ve irfan ehli âlim ve arifleri, saygı, rahmet ve minnetle yâd ediyoruz.

İLİM ÂŞIĞI MÜFTÜ: YUSUF KARALI

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş dönemine şahit olmuş, her iki dönemin de zorluklarına katlanmış, imkânlarından da müstefit olmuş öncü bir âlim. Öğrendiklerini öğretme ve mesleğini icra etme imkânları elinden alındığı yıllarda dahi kimseye küsmeyen, devletine sırt dönmeyen bir dava adamı. Kendisini iyi bir şekilde yetiştirmekle kalmayıp ilmiyle amil nice insanların yetişmesi için var gücüyle gayret gösteren bir din görevlisi, Müftü Yusuf Karali.

Yusuf Karali, 1886 yılında Rize'nin Güneysu ilçesinde Yeşilköy, eski adıyla Pilihoz köyünde dünyaya gelir. Babası, devrin önemli âlimleri arasında yer alan Erzurumlu Şaşı Hoca'dan ders görmüş, köyünün demircisi aynı zamanda gönül insanı olan Karaalizade Molla Bilal Efendi, annesi ise Rabia Hanım'dır. Babası küçük Yusuf'unun öncü bir âlim olmasını arzular. Bunun için de ilk durak hafızlıktır. Yusuf Karali, babasının arzusunu gerçekleştirir ve on ay gibi kısa bir sürede hafızlığını ikmal eder. Hafızlıktan sonraki durak ise medrese tahsilidir. Yusuf Karali, köyünün eski adıyla meşhur olan Pilihoz Medresesi'ne kaydolur ve 1902-1909 yılları arası bu medresede yedi yıl boyunca hiç ara vermeden ulum-i İslamiyeyi öğrenmeye gayret eder.

Yusuf Karali için ilim yolculuğunun bir sonraki durağı İstanbul'dur. 1909 yılında İstanbul'a gelen Yusuf Karali, kendi ifadesiyle Fatih Bahri Siyah Çift Kurşunlu Medresesi'nde tahsiline devam eder. Bu arada Ömer Efendi'den Arap ve Fars edebiyatı okur. Arapçayı ve Farsçayı öylesine derinlemesine öğrenir ki bu hususta kendisi şu ifadeyi kullanacaktır: "Lisan-ı Arabi'yi kâffe-i belagatle beraber tekellüm ve kitabet eder olduğum gibi hususi tahsil eylediğim lisan-ı Farisi'de dahi aynı derecede tekellüm ve kitabet ederim." Yusuf Karali, başarılı bir eğitimden sonra dönemin önemli âlimleri arasında gösterilen Rizeli Muharrem Efendi'den icazet alır. Bu yıllarda hocaları, talebe ve arkadaşları arasında metinlere vukufiyeti dolayısıyla "İbareci Hoca", ilmینی belli etmediği için de "Gizli Hoca" diye anılmıştır.

Yusuf Karali, medrese tahsilinden sonra girdiği imtihanı üstün başarı ile kazanır ve Fatih Medresesi'ne müderris olarak atanır. Yusuf Karali'nin bu sınavda önüne bir metin konulur. Metni okumaya başlayınca metinde yanlış veya eksik bir ibarenin olduğunu fark eder. Hemen orada bulunan komisyona bu durumu aktarır. Komisyon üyeleriyle arasında bu hususta bir münazara ve münakaşa yaşanır. Komisyon başkanı okunan metnin el yazmasının getirilmesini ister. El yazma nüsha tetkik edilip Yusuf Karali'nin dediğinin doğru olduğu ortaya çıkınca hocası sedef kakmalı bir müderris rahlesini ona hediye eder. Yusuf Hoca'nın müderris olarak atandığı yıllar ülkemizin varlık mücadelesi verdiği yıllardır. Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na girmiş ve eli tutan herkes silahaltına alınmaya başlanmıştır. Bu hengâmeden Yusuf Karali de nasibini alır. Fatih Medresesi'ndeki hocalık hayatı kısa sürer. 1915 yılında subay olarak yetiştirilmek üzere açılan Erzincan İhtiyat Zabıt Mektebine sevk edilir. Bir yıl sonra da tebdilihava için geldiği Rize'de askerî silah atölyesine alınır ve top yapımında çalışır.

1924 yılına gelindiğinde bütün medreseler kapatılır. Müderris ve dersiamlar kaydıhayat şartıyla maaşa bağlanarak emekliye sevk edilir. Yusuf Karali de bu karardan etkilenir ve Beyazıt Camii Dersiamı iken genç yaşında emekli olmak zorunda kalır. Müderrislik hayatı son bulan Yusuf Karali, İstanbul'dan ayrılır ve Rize'ye geri döner.

1951 yılına gelindiğinde Yusuf Karali Hoca için yepyeni bir dönem başlar ve Rize Müftüsü olarak atanır. Müftü olarak görev yaptığı yıllarda iki büyük ders halkası başlatır. Bunlardan birincisi 1954-1957 yıllarının kış aylarında okuttuğu fıkıh, tefsir, hadis, akaid, kelim dersleridir. İkinci ders halkası ise 1963-1966 yıllarında okuttuğu Harîrî'nin Makamât'ına yönelik derslerdir. Bu dersi, kendisinin de cuma vaazı vermek için tercih ettiği Kazdal Camii'nde icra etmiştir. Haftada bir gün (pazartesi) yapılan bu ders programı üst düzey Arapça şeklinde olmuştur. Yusuf Hoca, bu kitabı baştan sona kadar talebelerine okutmuş, dersini bitirdiği gün bu kitabın arkasına şu notu düşmüştür: "16 Mayıs 1966 Pazartesi günü bu kitabın Rize'de Kazdal Camii şerifinde imamlardan bir cemaate ve tedrisi hitam bulmuştur. Allahu Teâlâ, fazl-u keremiyle ve bütün peygamberlerin yüzü suyu hürmetine bu emsal kitapları okutmaya bize nasip etsin. Şüphe yok ki Allah her şeye kadirdir ve duaları kabul etmek onun şanına yaraşır. Tevekkülüm, kulu Yusuf Ziya'yı yaratan Halık Teâlâ'yadır."

Yusuf Karali Hoca, her bir ortamı ilim meclisine dönüştüren örnek bir âlimdir. Nitekim ramazan ve kurban bayramlarının ikinci günlerinde evi talebeler ve hocalarla dolup taşardı. Hocamızın hayatını kitaba aktaran Prof. Dr. İsmail Kara, bu güzide günlerden birinde şahit olduklarını şöyle kaleme almıştır: "Hocamın evine girdiğimde iki tarafı raflarla çevrili bir salon karşıladı bizi. Cilt cilt kitaplar gözüme ilişti. Ziyarete gelenler uzun zamandır çözemedikleri Arapça ibareleri, cevaplarını bulamadıkları dinî soruları Hoca'ya sorarlardı. Muğlak ve

çok yönlü fetvalara önce kısa cevaplar verir, sonra da meseleyi derinlemesine açarak zihinlerde soru işareti bırakmazdı. Soru soranlara Arapça fıkıh kitaplarındaki ilgili bölümü açıp okuturur böylelikle onların da ilimden nasiplenmelerini sağlardı.”

Yusuf Karali, Rize’de müftülük vazifesini yapmakta iken hem kendisi hem de Rize için başka bir önemli gelişme daha yaşanacaktır. Bu önemli gelişme, Rize İmam Hatip Okulu’nun açılmasıdır. 1967 yılının bir sonbahar gününde bereketli bir kalabalık okulun bahçesinde toplanmış ve bu güzide okulun açılışını heyecanla beklemektedir. Vali’nin arabası gözükür. Arabadan Vali ile beraber Yusuf Karali Hoca da iner. Mülki erkân arabadan inen Vali’ye ve Müftü Yusuf Karali Hoca’ya hürmet ve tazimde bulunurlar. Protokol konuşmalarının ardından kürsüye Yusuf Hoca davet edilir. Konuşmasında ilmin faziletinden, dinî ilimlerin ehemmiyetinden, imam hatip okullarının ülkemiz için ne kadar değerli ve gerekli olduğundan katılımcılara bahseder. Yaptığı duanın ardından da okulun açılışı gerçekleşir. Yusuf Karali, imam hatip okulunun açılmasından sonra bu okulla özel olarak ilgilenir. Yaşı müsait olanları hutbe okumak üzere minbere, vaaz vermek için kürsüye çıkarmış, namaz kıldırarak için mihraba geçirmiş, Rize semalarında onların dilinden ezan-ı Muhammedi’nin yankılanması için onlara fahri görevler vermiştir. Bununla da yetinmeyen Hoca, şehrin muhtelif camilerinde talebelere mukabele okumuş, hem onları halkla buluşturup okula olan teveccühün artmasını sağlamış hem de talebelerin hafızlıklarını kuvvetlendirip heyecanlarını yatıştırarak onları yarınlara din görevlileri, hademe-i hayratı olarak hazırlamıştır.

Yusuf Karali, 1951 yılından 1969 yılına kadar Rize Müftüsü olarak görev yaptı. O, belki bizlere yayımlanmış bir eser bırakmadı ancak bir kısmı günümüze intikal etmiş tercüme ve telif çalışmaları yaptı. Başkanlığımız tarafından bir vefa örneği olarak adı Rize Müftü Yusuf Karali Dini Yüksek İhtisas

Merkezi'nde yaşatılan Yusuf Karali, nam-ı diğer Rize Müftüsü 3 Şubat 1969 günü sabah namazı vakti son nefesini vererek emanetini Rabbine teslim etti. Bir gün sonra binlerce seveninin ve talebelerinin iştiraki ile Rize Orta Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından köyüne götürölerek evinin yakınındaki aile mezarlığına defnedildi.

ÖRNEK BİR DİN GÖREVLİSİ: HANECİZÂDE HAFIZ YUSUF ZİYA BİLGİN

İslam'ın evrensel değerlerini aziz milletimize aktarmak için var gücüyle gayret gösteren bir gönül insanı. Hangi şartta olursa olsun İslam'ın hakikatlerini öğretmekten geri durmayan öncü bir âlim. İslam'a ve insanlığa hizmet etmek isteyenlere rol model olan örnek bir din görevlisi. Hanecizâde Hacı Hafız Yusuf Ziya Bilgin.

Yusuf Ziya Bilgin, 1922 yılında Of'un Yukarı Hopşera köyünde dünyaya gelir. Babası devrin önde gelen âlimlerinden Hacı Hafız Ahmet Hamdi Efendi, annesi ise ezberlerini dinleyerek evladının sağlam bir şekilde hafız olmasına vesile olan Fındıka Hanım'dır.

Yusuf Ziya Bilgin, anne ve babasından hafızlığını ikmal eder. Sonra da doğduğu köyde Hacı Alizade Ahmet Efendi'nin yanında medrese eğitimini almaya başlar. Sarf ve nahiv gibi Arap dilinin temel ders kitaplarından bir kısmını okur. Ancak bu derslerini bitirmek üzereyken hocası, rahmet-i Rahman'a kavuşur. Bunun üzerine Of Çufaruksa, yeni adıyla Uğurlu beldesine gider. Devrin önemli âlimlerinden olan ve hâlihazırda yetiştirdiği talebeleri ile günümüze de ışık tutan meşhur

âlim, hususiyle kıraat ilimlerinde son derece mahir Aşıkutlu Efendi'nin ders ve kıraat halkasına katılır. Onun yanında dinî tedrisatın temel bilimlerini, feraiz ilmini, Kur'an talimi, aşere ve takrib gibi özel yetenek isteyen kıraat ilimlerini tahsil ederek tamamlar.

Yusuf Ziya Bilgin, 1945 yılında Haranikas'ta hafız yetiştirmeğe başlar. O, bir taraftan talebe yetiştirirken diğere taraftan kendisi de talebelik yapar. Onlarca talebesiyle ilgilenip onların hafızlıklarını ikmal etmeleri ve İslami ilimleri öğrenmeleri için gayret gösterirken kendisi de Glifirzade Osman Efendi, Sulazade Cafer Efendi ve Hacı Hasan Rami Efendi'de medrese tahsilini tamamlar.

1952 yılında Yusuf Ziya Bilgin, Merkez Kur'an Kursu hocalığı ile birlikte Merkez Camii imam hatipliğine de tayin olması sebebiyle talebeleriyle birlikte köyünden Çaykara'ya gelir. Caminin mahfilini yüzlerce talebesini okuttuğu eğitim ve öğretim merkezi hâline getirir.

Yusuf Ziya Bilgin'in hayatında 1960 yılında bir gelişme yaşanır. Çaykara ilçe müftüsü Ahmet Kumkumoğlu'nun vefatı sebebiyle boşalan ilçe müftülüğü kadrosuna müftü olarak atanır. Bu yıllarda ülkemiz zor zamanlardan geçer. Sıkıyönetim ilan edilir. Ancak Yusuf Hoca talebe okutmaktan bir an olsun geri durmaz. İşte bu günlerin birinde camide yine talebe okuturken bölge sıkıyönetim komutanı yanına gelir. Hoca'nın ders okuttuğunu görünce "Herkes, ders okutmayı bıraktı. Hatta bu sebepten dolayı yaylalara çıkanlar bile oldu. Sen bunu hangi cesaretle sürdürürsün?" diye sorar. Bunun üzerine Yusuf Bilgin Hoca, "Ben yıllardan beri talebe okutuyorum. Şayet bu bir suç ise kaçarak bu suçtan kurtulamam. Ben biliyorum ki benim yaptığım bu vazifeyi devletimiz asla suç olarak görmez. Zira biz vatanımıza ve milletimize hizmet edecek nesiller yetiştiriyoruz. Ve siz de iyi bilirsiniz ki İslam ahlakıyla yetişen bir Müslüman'dan vatanımıza, devletimize ve milletimize asla

zarar gelmez.” diye cevap verir. Bu sözler komutan üzerinde büyük tesir bırakır ve Yusuf Hoca’ya dönerek şöyle karşılık verir: “Hocam! Büyük bir cesaret göstererek doğru ve hakikat olan bir geçeği ifade ettiniz. Bundan önce ders okuttuğunuz gibi bundan sonra da ders okutmaya, talebe yetiştirmeye devam edebilirsiniz.”

Yusuf Ziya Hoca, eğitim alanında da önemli hizmetlere öncülük etmiştir. Çaykara’da müftülük görevini yürütürken imam hatip lisesinin açılması için çok ciddi gayret göstermiş, herkesten önce o maddi ve manevi destekte bulunmuştur. Nitekim bir gün öğle namazından sonra Çaykara’nın önde gelen âlimlerinden Kargarzade Müslim Efendi, Paçanlı Hacı İlyas Efendi, Şurlu Mahnidazâde Müslim Efendi ve diğer arkadaşları ziyaretine giderler. Yusuf Bilgin Hoca, ziyaretine gelenlerden bir aşr-ı şerif okumalarını ister. Okunan aşr-ı şerifi dinledikçe duygulanır ve gözleri dolar. Daha sonra ziyaretine gelen hocalara “Sizlere ikindi vakti öleceğiniz bildirilse bu aradaki zamanınızı hangi ibadetle geçirmeyi düşünürdünüz?” diye sorar. Kimisi “Derhâl abdest alır namaza dururum.”, kimisi “Abdest alır Kur’an okurum.” der, nihayetinde herkes farklı farklı cevaplar verir. Hâlimden, verilen cevapları beğenmediği anlaşılan Yusuf Bilgin Hoca’ya Kargarzade Müslim Efendi “Ya siz ne yapardınız?” diye sorar. Bunun üzerine Yusuf Hoca’mız şöyle cevap verir: “Derhâl kendime ya bir hoca veya bir talebe bulur; ya okurken ya da okuturken can vermeyi tercih ederdim. Zira ilim Allah’ın en önemli sıfatlarından biridir. O sıfatla süslenir hâlde ölmek, en gıpta edilecek şeydir.”

Yusuf Ziya Bilgin Hoca, 1983 yılında emekli olur. Bursa’ya taşınır. Burada da evini bir medreseye dönüştürür. Hayatının sonuna kadar talebe yetiştirir. Bu kutlu evin nice müdâvimleri olmuştur. Hocamızın rahle-i tedrisinde bulunanlar bugün milletimizin manevi hayatına rehberlik etmektedirler. Onlardan birisi de Prof. Dr. Enbiya Yıldırım’dır. O, bu güzel

günleri şöyle ifade etmiştir: “Bursa ilahiyatta öğrenciyken Çaykara eski müftülerinden, kalbinin güzelliği yüzüne yansımış merhum hocamız Yusuf Bilgin’in evine ders okumaya girdik. Cumartesi pazarları devam ettiğimiz bu dersleri aksatmaya gayret ederdik. Nice Arapça kitabı bu vesileyle, Hoca efendinin önünde diz çöküp okuduk. Geceleri kaim ve zâkir olduğundan zaman zaman ders esnasında kestirdiği olurdu. Buna rağmen okumayı sürdürür ve hafiften gülerdik. Bazen gülüşümüzle uyanır, “Bana gülüyorsunuz değil mi?” diyerek tatlı bir mukabelede bulunurdu. Ders esnasında okuduğumuz metinden veya anlattığı ilmî meselelerden etkilenerek iç geçirip ağladığı da çok olurdu. Öğle namazlarını ardında kılarken aldığımız manevi hazzı ise bugünkü gibi hatırlıyorum ve özlemimi çekiyorum. Çünkü ibadet yaptığımızı hissederdik. Bizim onun en çok sevdiğimiz yönü de sanırım buydu, yani samimiyetiydi. Ders arasında bizlere mutlaka çay, yanında da pasta çörek ikram ederdi. Yemek yediğimiz de çok olmuştur. Bununla yetinmez, evinden ayrılırken ceplerimizi kuru ye-mişle ve meyveyle doldururdu. Bizimle birlikte olmayı ibadet olarak görür, bundan ne kadar zevk aldığını her vesile ile ifade eder, Rabbinden mükâfatını beklediğini, ilmin zekâtının bu olduğunu, unutmamak için okutmak gerektiğini ifade ederdi.”

Yusuf Ziya Bilgin Hoca, ihlaslı, samimi, içten, güven veren, yüzünden tebessüm eksik olmayan, misafirperver, cömert, ikram etmeyi seven, mert, sıcakkanlı, nezih, zarif ve nezaket sahibi, öncü bir âlim, örnek ve rol model şahsiyettir. Talebeleri, hâlen Diyanet İşleri Başkanlığımızda, ilahiyat fakültelerinde, Milli Eğitim Bakanlığında ve daha farklı mevki ve konumda açtığı ilim yolunda yürümektedir.

Hanecizâde Hafız Yusuf Ziya Bilgin Hoca, 22 Ekim 2001 tarihinde Bursa’da vefat etti ve Mudanya’da aile kabristanlığına defnedildi. Bu vesileyle başta Yusuf Ziya Bilgin Hoca’mız olmak üzere gönüllerde hoş bir seda bırakarak Hakk’a yürüyen

tüm öncü âlimlerimizi hayırla yâd ediyoruz. Cenâb-ı Hak, aç-
tıkları kutlu yoldan yürüyebilmeyi bizlere de nasip eylesin.

İNANDIĞI GİBİ YAŞAYAN DAVA ADAMI: ZAVENDİKLİ MUSTAFA YILDIZ HOCA

Öğrendiklerini hayatına aktaran, talebelerinin ve muhatplarının dünya ve ahirette mutlu olmaları için var gücüyle gayret gösteren mümtaz bir din görevlisi. Karşılaştığı tüm zorluklara göğüs geren, yılmadan, yıkılmadan ve usanmadan mücadele edip başarıya ulaşan bir dava adamı: Zavendikli Mustafa Yıldız Hoca.

Mustafa Yıldız, 1 Ocak 1932 tarihinde Rize'nin Güneysu ilçesine bağlı Adacami köyünde dünyaya gelir. Babası Sofuoğullarından Kadir Efendi, annesi ise Hatice Hanım'dır. Mustafa Yıldız, genç yaşta hafızlığını ikmal etmiş ve Arapça eğitimi almaya başlamıştır. Keskin zekâsı ve üstün anlayışıyla kısa sürede sarf ve nahiv ilmini okumuştur. Hocası Mehmet Efendi köyden ayrılınca köylüler hafızlığını tamamlamış, ilim yolunda belirli mesafeler kat etmiş genç Mustafa'ya fahri imam hatiplik teklif ederler. O da bu teklifi kabul eder. Zavendik Camii'nde fahri olarak ilk görevine başlayan Mustafa Yıldız artık Zavendikli Mustafa Efendi olarak tanınacak ve öyle anılacaktır.

Mustafa Hoca üç arkadaşı ile birlikte Adacami köyü imam hatibi Maksut Efendi'den Arapça okumaya başlamış ve Arapça

icazetini 1952'de ondan almıştır. 1953 yılına gelindiğinde ise Mustafa Yıldız Hoca vatani görevini yapmak üzere Erzurum'a gider. Erzurum onun sadece askerlik yaptığı bir yer değildir, onun ilim ve irfan yolculuğundaki önemli duraklarından biridir. Nitekim usta birliğin başladığı ilk günlerde bölük komutanı Mustafa Hoca'ya, "Sivil hayatta ne iş yaparsın?" diye sorar. O da "Hocayım, komutanım!" diye cevap verir. Bunun üzerine komutan tekrar, "Sadece hoca mısın yoksa hafız mısın?" diye sorunca "Hem hafızım hem de hocayım, komutanım!" diye karşılık verir. Kendisine güvenen bu askerî komutan çok sever, tekrar ona dönerek "Hadi o zaman, hem hafız hem hocaysan Mülk suresinin 14. ayetinin bir tefsirini yap da dinleyelim." der. Bunun üzerine Mustafa Hoca başlar bu ayet-i kerimeyi bütün yönleriyle tefsir etmeye. Komutan, genç yaşta böyle bir ilme sahip olan bu delikanlıyı yanına alır. Erzurum'un ilmî hayatını iyi bilen komutanın gönlü, yanına aldığı bu değerli genç âlimin ilim yolculuğunun sekteye uğramasına razı olmaz. Bir taraftan askerlik vazifesini sürdürmesi diğer taraftan da ilmî birikimini artırması noktasında kendisine destek olur. Ayrıca Mustafa Yıldız Hoca, asker ocağında tasavvuf ilmine merak salmış ve yörenin meşhur mutasavvıflarından Alvarlı Muhammed Lütî Efendi'den ders almış, sohbetinde bulunmuş ve zikir halkasına katılmıştır. Zavendikli, o güzide günleri daha sonra etrafına şöyle anlatacaktır: "Rabbim o komutanımdan razı olsun! Erzurum merkezde 25 medrese hizmet vermektedir. Biz o medreselerden nasibimiz olan Zeynel Medresesini, Şeyhler Medresesini tercih ettik. Bu medreselerde dönemin büyük âlim ve mutasavvıfları vardı. Erzurum müftüleri Hacı Sakıp Efendi ve Solakzade Hacı Sadık Efendilerden istifade etmek nasip oldu. Ramazan ayında beş iftarı taburda diğerlerini medresede yaptım. Komutanımın izniyle kışın ortasında 190 kişiye teravih namazı kıldırđım. Gurbette olduğum hâlde ömür boyu tadını unutamayacağım bayram namazını Lala Paşa Camii'nde kıldım." 1955'te askerliğini bitiren Mustafa Hoca,

dinî hizmetlerine kaldığı yerden devam etmek üzere Zavedik Camii imam hatipliği görevine geri döner. Ancak mevcut eski ahşap cami ilmî faaliyetler için küçüktür. Mustafa Hoca yeni bir cami yapılması gerektiğini köylülere anlatır. Köylüler, hemen harekete geçerek imece usulüyle ve çevre köylerden gelen yardımsever insanlarla birlikte kısa zamanda köye yeni bir cami inşa edip 1956'da ibadete açarlar. Mustafa Yıldız Hoca, köyedeki caminin yanında bir de Kur'an kursu yaptırır. Zavedikli, girdiği vaizlik imtihanını kazanarak 1965 yılında Erzincan İliç'e vaiz olarak atanır, böylelikle ilk resmî görevine başlar. Üç ay sonra da hayatının sonuna kadar hizmet edeceği Rize'ye tayin olur. Vaizlik, Mustafa Hoca'nın en belirgin özelliklerinden biridir. O vaizliği, toplumla iç içe ve insanlarla iletişim içinde olmayı sağlayan önemli görevlerden birisi olarak görmüştür. Her vaazını titizlikle hazırlanarak vermiştir.

Mustafa Yıldız Hoca, sadece âlim kimliği ile temayüz etmemiştir. Aynı zamanda toplum hayatında yaşanan problemlerde de kendisine danışılan bir kanaat önderiydi. Ailevi, bireysel ve toplumsal problemleri çözüme kavuştururdu. Zaten, din görevlilerimizin toplumdaki etkinliklerinin önemli sebeplerinden biri de budur. Nitekim geçmişten günümüze din görevlilerimiz, ellerinden gelen her konuda toplumun derdine çare olmaya çalışmışlardır.

Zavedikli Mustafa Yıldız Hoca, 1997 yılında emekli olur. Ancak o da tüm öncü âlimler gibi emekliliği bir köşeye çekilmek olarak görmemiştir. Emekli olduktan sonra 2009 yılına kadar her cuma günü, ramazan ayında ise teravih öncesi Rize Taşçıoğlu Camii'nde gönüllü vaaz ve irşatta bulunmuştur. O, kadınların da yüce dinimiz İslam'ı en iyi şekilde öğrenmeleri için gayret göstermiştir. Altmış dört yıl boyunca adı geçen camide her pazartesi sabah onda halka açık olarak kadınlara yönelik vaaz ve irşatta bulunmuştur. Bu öylesine büyük bir hizmettir ki hocamızın vefatından sonra da günümüzde Rize

Müftülüğümüzce aynı gün ve saatte kadınlara yönelik vaaz irşat hizmeti devam etmektedir.

Merhum Mustafa Hoca'mız, sabah namazından sonra başladığı derslerini gece on ikide ancak bitirmiştir. Rahle-i tedrisinden geçen talebelerine her zaman şu tavsiyede bulunmuştur: "Mutlaka imam hatip lisesi, ilahiyat fakültesi okuyacaksınız. İmkân bulduğunuzda ise Haseki olarak tanınan Dinî Yüksek İhtisas Merkezlerinde dersler alıp ilim yolculuğundan asla geri kalmayacaksınız. Diyanet İşleri Başkanlığımızda imam hatip, müezzin kayyım, Kur'an kursu öğreticisi, vaiz ve müftü olacaksınız. Kurumumuzla iç içe olun, ümmet-i Muhammed'e hizmet edin." Yanında kalmak isteyen talebelerine müsaade etmemiş ve onlara, "Başkanlığımıza müracaat edeceksiniz; görev alacaksınız; mihrapta, minberde, kürsüde, müezzin mahfilinde, müftülüklerde olacaksınız; İslam'a hizmet edeceksiniz." diyerek rehberlik etmiştir.

Ömrünün sonuna doğru akciğer yetmezliği sebebiyle hastaneye kaldırılan Zavendikli Mustafa Efendi, kendisine hastalığı süresince hizmet eden öğrencisine şöyle nasihat etmiştir: "Herkes selam söyleyin. Hakkımı herkese helal ediyorum. Herkes de bana hakkımı helal etsin. Eserlerime, talebelerime ve hizmetlerime sahip çıkın." Sonra da şu beyti okumuştur:

"Hak tecellî eyleyince her işi âsân eder,

Halk eder esbâbını bir lahzada ihsân eder."

Zavendikli, 19 Ekim 2009 günü sabah namazına doğru son nefesini vererek ruhunu Rabbine teslim etti. Cenaze namazını çok sevdiği dostu Taşcıoğlu Camii imam hatibi Mehmet Köseoğlu Hoca kıldırdı. Binlerce seveni ve talebelerinin iştiraki ile Şeyh Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Güneysu Birlik Mahallesi'ne götürülerek evinin yakınındaki aile mezarlığında toprağa verildi.

Bu vesileyle başta Zavendikli Mustafa Yıldız Hoca'mız olmak üzere insanlığın hizmetine koşan müftü, vaiz, imam hatip, müezzin kayyım, Kur'an kursu öğreticilerinden Hakk'a yürüyenlere Cenâb-ı Hak'tan rahmet diliyor, onları hayırla yâd ediyor, hayatta olan hademe-i hayrata sıhhat ve afiyet diliyoruz. Rabbimiz bizlere de hocamız gibi İslam'a, ilme ve insanlığa hizmet edebilmeyi nasip eylesin.

KORE'DE BİR DİN GÖNÜLLÜSÜ: ZÜBEYİR KOÇ

Yaşadığı tüm zorluklara rağmen İslami ilimleri öğrenmekten geri durmayan öncü bir âlim. Kore Savaşı'na katılan kahraman ordumuza din hizmeti sunmak ve manevi destek vermek için Kore'ye giden gayretli bir din görevlisi, kısa sürede yüzlerce insanın Müslüman olmasına vesile olan, sözü tatlı, özü güzel bir dava adamı; Zübeyir Koç.

Zübeyir Koç, 1934'te Giresun'un Görele ilçesine bağlı Şahinyuva köyünde dünyaya gelir. İlkokulu Çanakçı nahiyesinde, ortaokulu ise Görele'de okur. Sonra da 15 yaşındayken İstanbul'a gider. Ancak bu yolculuk neticesinde, kendisi için çileli ve zor günler başlar. Nitekim kendisi o günlerini şöyle anlatacaktır: "70 kuruşa aldığım çiğ kestaneyi 100 kuruşa pişirerek satıyordum. Ancak bu durum beni her geçen gün ilimden uzaklaştırmaya başladı. Kendi kendime 'Ben İstanbul'a okumak için geldim, pazarcılık yapmak için değil!' dedim. Aklıma İstanbul Müftülüğüne gitmek geldi. O zamanlar müftü Ömer Nasuhi Bilmen Efendi idi. Yanına gittim, sağ olsun beni makamına aldı ve 'Buyur evladım! Ne istersin?' dedi. Ben de 'Efendim! Ben, İslami ilimleri öğrenmek için Giresun'dan geldim. Şu an pazarcılık yapmaktayım. İlim elde etmek gayesiyle çıktığım bu yoldan geriye doğru gitmekteyim. Geçimimi

sağlamak için pazarcılık yapıyorum. Eğer böyle devam edersem çok sevdiğim ilmi elde edemeyeceğim, lütfen bana yardım edin.’ dedim.” Ömer Nasuhi Bilmen, henüz 15 yaşında olan bu gencin elinden tutar ve ona şöyle der: “Evladım! Seni bir arkadaşına göndereceğim. O, ilim taliplerine evini ve gönül dünyasını açan öncü bir âlimdir. Şimdi sen imam hatip kursunun müdürü Celalettin Ökten Bey’in yanına git, selamımı ilet. İnşallah sana yardımcı olacaktır.” Ve öyle de olur. Celalettin Ökten bu azimli genci bağrına basmış, onu öğrencisi olarak kabul etmiştir.

1951 yılına gelindiğinde necip milletimizin talebi, Başvekil Adnan Menderes’in izni, Maarif Vekili Tevfik İleri’nin cesareti ve Celalettin Ökten Hoca’nın gayretiyle imam hatip okulları açılır. İstanbul’da açılan ve ülkemizin büyük umutlarından biri olan bu güzide okulun ilk öğrencilerinden birisi de Zübeyir Koç’tur. 1955 yılına gelindiğinde ise Zübeyir Koç, Bakırköy Osmaniye Hamidiye Camii imam hatipliği için açılan imtihanı kazanır ve Diyanet İşleri Başkanlığında ilk görevine başlar. 1956 yılında onun için yepyeni bir dönem başlayacaktır. Bu yeni dönemi kendisi şöyle anlatır: “Diyanet İşleri Başkanlığından Kore’ye gidecek 7. Türk Tugayı tabur imamlığına girmek üzere Ankara’ya çağıldım. Konuyu Celal Hoca’mıza açınca ‘Durma git evladım!’ dedi. Ben de Ankara’ya gittim, imtihanı birincilikle kazandım. 1956 yılının Haziran ayında 7. Türk kafilesi imamı olarak İzmir Limanı’ndan Kore’ye hareket ettik. 28 gün süren ağır ve meşakkatli yolculuğun sonunda Güney Kore’nin batısındaki bir limana ulaştık. Bir önceki 6. Türk kafilesi limana gelmiş, dönüş yapacaklardı. Devir teslim limanda yapılıyordu. Her birimin yetkilisi görevi halefine teslim etmekteydi. Ben de görevi eski Tokat müftüsü Çaykaralı Abdulfafur Karaismailoğlu’ndan teslim aldım.” 16 Temmuz 1956’da Kore’ye ayak basan Zübeyir Koç, Abdulfafur Efendi’den bayrağı teslim alır almaz araştırmalar yapar. İlk iş olarak onun başlattığı konferansları devam ettirir. Bu hususta kendisine en büyük

yardımcı ise sonraları İslam ile şereflenen ve adını Hüseyin olarak değiştiren Koreli Hyon'dur. Zübeyir Koç, onun aracılığıyla Seul'de neşredilen gazetelere İslam ile ilgili küçük ilanlar verir. Bunun üzerine Koreli iki genç Müslüman olur, Abdullah ve Ömer isimlerini alır. Zübeyir Hoca, bu iki azimli gençle beraber Kore Müslümanları Derneği'ni kurar. Böylece daha rahat bir çalışma ortamına kavuşur, konferanslar vermeye başlar.

Hocamızın yaptığı çalışmalar, Budizm, Konfüçyanizm ve Şintoizm dinine mensup olanlardan ziyade Hristiyan misyonerlerden tepki alır. Bir seferinde Hoca'mız, konferans sonunda bir papazla tartışır. Sorulan sorulara öyle güzel cevaplar verir ki münakaşaya şahit olan 39 kişi Müslüman olmak üzere Koreli Müslümanlar Derneği'ne başvurur ve Hocamızın da katıldığı ihtida merasimiyle Müslüman olurlar. Ayrıca Zübeyir Koç, "İslam Nedir?" isimli bir metin kaleme alır. Bu metni Kore diline tercüme ettirir. Yazmış oldukları öyle ilgi görür ki 200'den fazla Koreli bu vesileyle Müslüman olur. Kore'ye ilk geldiğinde tugayda ezan okuyarak uygun olan bir yerde namaz kıldırın Zübeyir Hoca, Kore'den ayrılmaya sayılı günler kala komutanının desteğiyle tugayda bir cami ve büyük varilleri üst üste koyarak caminin yanı başına bir minare inşa eder. Naif sesiyle de dışarıda ezan okur. İşte bu cami Kore'de yapılan ilk cami; okunan ezan da ilk dış ezandır.

Zübeyir Hoca, Kore dönüşü imam hatip okulunu tamamlar. 1960'ta İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne talebe olur. Buradan mezun olunca sırasıyla Alanya, İskenderun, Turhal ve Uşak'ta müftü olarak görev yapar. 1971 yılında ise yedi yıl görev yapacağı Samsun'a atanır. Sonra Uşak müftülüğüne, oradan da Sinop il müftülüğüne atanır. 1982 yılına gelindiğinde ise bir karar alır ve emekliye ayrılır. Zübeyir Hoca'mız için emeklilik, İslam'a ve insanlığa hizmet için daha fazla koşturmaya başladığı zaman dilimidir. Yapılan bir teklifi kabul ederek Almanya'ya gider ve uzun yıllar burada Müslümanların

hizmetinde bulunur. Sonra da Samsun'a dönüp ömrünün sonuna kadar burada hizmet etmeye devam eder. Zübeyir Koç Hoca'mızın hayatında yurt dışında görev yapacak her bir kardeşimize rehberlik edecek nice ibret ve hikmetler vardır. O, Kore'de bir buçuk yıl kalmıştır ancak insanlarla birebir görüşmüş, evlere ziyarete gitmiş, İslam dinini kırmadan ve incitmeden güzel bir üslupla anlatmış, insanların gönlüne girmiş, günümüzde sayıları on binleri bulan Koreli Müslümanların bugünlere gelmesine vesile olmuştur. Nitekim 1986'da hacca gittiğinde Kâbe'de Koreli gençleri görür ve onlara nasıl Müslüman olduklarını sorar. Gençlerden biri şöyle cevap verir: "Zübeyir Koç diye bir imam varmış, Kore Savaşı'nda bizim ülkemize gelmiş İslam'ı öğretmiş, nice insanın Müslüman olmasına vesile olmuş. Allah ondan razı olsun. Bugün Kore'de elli binden fazla Müslüman varsa hep onun gayretleri neticesindedir." Bu cevabın ardından gençler tanımadıkları bu adama ismini sorarlar, "Benim adım Zübeyir Koç." deyince gençler hep birlikte ayağa kalkarak boynuna sarılırlar.

Zübeyir Koç Hoca, 2009 yılında her fâni gibi aramızdan ayrılarak baki âleme göç eyledi. Samsun halkı, müftüsünü son yolculuğunda yalnız bırakmadı. Binlerce seveninin hüsn-ü şahitliğinde kılınan cenaze namazının ardından asri mezarlığa defnedildi. Bu vesileyle ülkemizden binlerce kilometre ötede bulunan Koreli Müslümanlara selam olsun. Kore'ye İslam'ı götüren Zübeyir Koç Hoca'mıza, onun şahsında hademe-i hayrata Cenâb-ı Hak'tan rahmet diliyoruz.

İLİM VE İRFAN KANDİLİ: TİLLOLU HAFIZ TAHA

İslam nurunun ve Hz. Muhammed'in (sas) aşkının hayatına ve sesine yansıdığı, ilim ve zühdü hayatında birleştiren öncü bir âlim. Güzel sohbeti ve tatlı diliyle İslam'ın yüce hakikatlerini her ortamda anlatan bir din görevlisi. Hayatının sonuna kadar öğrenmekten ve öğretmekten geri durmayan bir müderris, Muhammed Taha Gültekin, nam-ı diğer Tillolu Hafız Taha.

Muhammed Taha Gültekin, 1938 yılında Tillo'da dünyaya gelir. Babası İsmail Fakirullah hazretlerinin torunlarından ve soyu Hz. Abbas'a dayanan Molla Muhammed, annesi ise Fadila Hanım'dır. Muhammed Taha, küçük yaşından itibaren eğitim hayatına başlar. Önce bölgenin önemli hocaları arasında yer alan kurra hafız Muhammed Efendi'nin yanında Kur'an-ı Kerim'i okumayı öğrenir. 11-12 yaşlarında Cenâb-ı Allah'ın inayeti, Molla Halil Toprak Hoca'nın vesilesiyle hafızlığını ikmal eder. Akabinde Molla Muhammed Hoca'nın yanında Arapça eğitimine başlayarak sarf ve nahiv ilimlerini tahsil eder. Bu süreçte bir yandan İslami ilimleri öğrenirken diğer yandan Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek isteyenlere dersler verir. Ramazan aylarında imamlık yapmak için ağabeyi ile birlikte civar illere seyahatler eder. Yaşı küçük olmasına rağmen Kur'an-ı Kerim

okumadaki mahareti ve sesinin güzelliği sayesinde bölge halkı tarafından takdir edilir ve rağbet görür. Hafız Taha Hoca'mızın önemli özelliklerinden biri de ilimle beraber irfan dünyasını da kemale ulaştırmak için gayret göstermesidir. İslam geleneğinde ilim ve irfan sahibi âlim ve ariflere "zü'l-cenaheyn" yani çift kanatlı denilmiştir. Esasen Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizdeki medreselerde her bir talebenin zü'l-cenaheyn olmaları için bir yandan Arapça, akaid, tefsir, fıkıh, hadis gibi ulum-i İslamiye öğretilirken diğer yandan da tasavvuf ile kalbin perdelerini aralamalarına, böylelikle zühd ve takvaya ulaşmalarına destek olunmaktadır.

Muhammed Taha Gültekin, 1959 yılında Müzeyyen Hanım'la evlenir. Bu evlilikten 4 oğlu, 3 kızı dünyaya gelir. 1961 yılında askerlik vazifesini yerine getirmek için Tillo'dan ayrılan Hafız Taha iki sene vatan borcunu ödedikten sonra tekrar Tillo'ya döner. Tillo Ulu Camii imamı ve bölgenin önde gelen âlimlerinden olan Molla Bedreddin Sancar'ın yanında ilim tahsiline kaldığı yerden devam eder. 1964 yılına gelindiğinde Tillo Ulu Camii'ne müezzin kayyım olarak ataması yapılan Hafız Taha, böylece Diyanet İşleri Başkanlığımızda ilk resmî görevine başlamıştır. Hafız Taha, başta Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri olmak üzere İsmail Fakirullah, Sultan Memduh, Hafız-ı Şirazi, Molla Cezeri ve Fuzuli gibi pek çok âlim ve ediplerin divanlarını, şiirlerini ilgiyle okumuş, sesinin de güzel olmasıyla bunlardan yaptığı seçkiler ile pek çok kasideyi seslendirmiştir.

1971 yılında Hoca'mız, Gaziantep'te Çınarlı Camii'nde imamlık görevine başlamıştır. Burada da Kur'an-ı Kerim ve ulum-i İslamiye'yi öğretme aşkından geri kalmamış, cami ve bitişiğindeki odayı bir ilim meclisine çevirerek çevrede bulunan talebelere dersler vermeye devam etmiştir. Gaziantep'te vazife yaptığı süre zarfında ilahiyat ve diyanet alanında hayırlı hizmetlere vesile olan nice talebelerin yetişmesine öncülük etmiştir. Hafız Taha, Gaziantep'teki görevinin akabinde Siirt el-Fahr Camii müezzinliğine naklen geçmiştir. Hoca'mız, bu camide

bir yandan vazifesini icra etmiş diğer yandan da ilim ile iştigal ederek talebe okutmuştur. 1981 yılında girdiği imam hatiplik imtihanını kazanmış, akabinde Tillo'ya dönerek Sultan Memduh Hazretleri Camii'nde imam hatip olarak görevine devam etmiş, 1998 yılında emekliye ayrılıncaya kadar bu camiyi bir ilim yuvasına dönüştürmüştür. Hoca'mız, emekliliğe ayrıldıktan sonra da gününün büyük bir kısmını camide geçirmiştir. Ziyaret amacıyla Tillo'ya gelenlerle camide sohbet halkaları düzenlemiş, vaaz ve nasihatlerde bulunmuş ve bunu İslam dinini anlatmak için bir vesile görmüştür. Özellikle Kur'an ve sünnet yolunda bir hayat benimsemeye dair sürekli telkinleri olmuştur. Zaman içerisinde sabah namazını kılmak ve sonrasında Hafız Taha'nın sohbetinde bulunmak maksadıyla farklı illerden yoğun bir ilgi olmuştur. Güler yüzü, vaaz ve nasihatıyla insanların kalbine dokunmuş, binlerce insanın dinî hayatına rehberlik etmiştir.

Hafız Taha, bir insanın güzel bir isme sahip olmasını önemsemiş ve güzel isimler üzerinde çokça durmuştur. Ziyarete gelen şahısların isimlerini teker teker sorar içlerinde yanlış çağrışım bulunan isimleri değiştirip ekseriyetle de Muhammed veya Ahmet isimlerini koymuştur. Hafız Taha, ümmet-i Muhammed'in derdiyle dertli idi. Müslümanların tefrikadan kurtulup izzete kavuşmaları için iman ve salih amel düsturuyla çok çalışmaları gerektiğini söylemiş, birlik ve beraberlikten asla ayrılmamalarını tavsiye etmiştir. Millî ve manevî değerlerle kuşanmış sağlam bir aile yuvası için evde Kur'an okunmasının, başta sabah namazı olmak üzere beş vakit namazın kılınması gerekliliği üzerinde çokça durmuştur. Yanına gelenlere mutlaka dinî eserler hediye etmiş, okumalarını tembihlemiş, gençlere ve özellikle talebelerine şu tavsiyelerde bulunmuştur: "Hayatınız boyunca namazlarınızı tadil-i erkâna uygun olarak kılın. Hayatınıza fayda verecek dinî eserleri çokça okuyun. Salih arkadaşlar edinin. Farzları yerine getirin. Büyük günahlardan kaçının. Bunun yolu ise güzel ortamlarda ve Allah'ın sadık kullarıyla beraber olmaktan geçmektedir."

Hafız Taha, 2019 yılında bir hac seferinden döndükten sonra hastaneye kaldırılır ve uzun bir süre tedavi görür. Hastalığının çok şiddetli olduğu anlarda bile en ufak bir şikâyetle bulunmaz. Kendisini kontrole gelen doktorlara “Allah’tan gelen hiçbir şeyden şikâyetçi değilim, ölümden korkmuyorum ve de hazırım.” diyerek ağrılarından söz etmez. Tillo’da medfun İsmail Fakirullah’a bir defasında “Hocam! Bu kadar ilmî birikime sahipsiniz. Neden hiç kitap yazmadınız ve ilmî birikiminizi bir metne aktarmadınız?” diye soranlara o, “Biz Erzurumlu İbrahim Hakkı’yı yazdık ya!” diye cevap vermiştir. Evet, öncü âlimler sadece geride bir kitap bırakmayı sadaka-i cariyeye olarak görmemişler, yetiştirdikleri her bir talebeyi de kendilerinden sonraya bıraktıkları sadaka-i cariyeye olarak bilmişlerdir. Tillolu Hafız Taha Hoca’mız da belki kendisinden sonraya okunacak bir kitap bırakmadı. Ancak o, arkasından amel defteri kıyamete kadar kesilmeyecek faydalı ilim, güzel talebeler ve hayırlı evlatlar bıraktı.

Muhammed Taha Gültekin nam-ı diğer Tillolu Hafız Taha, tedavi gördüğü Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nde 30 Ekim 2019’da fâni âlemde baki âleme göç etti. Ertesi gün, kendisinin de ilk müezzinliğe başladığı cami olan Tillo Ulu Camii’nde Hocası Molla Bedreddin Sancar’ın kıldıracağı cenaze namazının ardından on binlerce seveninin dualarıyla Tillo Mezarlığı’na defnedildi.

Bu vesileyle hocamız gibi sadaka-i cariyeye kabilinden olacak hayır ve hasenatlar bırakmayı, salih evlatlar ve başarılı talebeler yetiştirmeyi bizlere de nasip etmesini Cenâb-ı Hak’tan niyaz ediyoruz. Başta hocamız Hafız Taha olmak üzere hak ve hakikat yolundan bir an olsun ayrılmayan, ilmiyle amel din görevlilerimiz ve hademe-i hayrattan ahirete göç edenlere Rabbimizden rahmet; hayatta olanlara sağlık, sıhhat ve afiyet diliyoruz.

SORUMLULUK SAHİBİ BİR ÂLİM: ALİ YAKUP CENKÇİLER

Balkan topraklarında tohum olarak ekilen, Anadolu topraklarına kök salıp meyveye duran, nadide ve örnek kişiliğiyle müstesna bir din görevlisi. Milletine, tarihine, kültürüne, millî ve manevi değerlerine sıkı sıkıya bağlı, sorumluluk duygusu yüksek, iyi bir düşünür, münevver bir aydın, öncü bir âlim, Ali Yakup Cenkçiler.

Ali Yakup Cenkçiler, 1913'te Kosova eyaletinin Priştine sancağına bağlı Gilan kasabasında dünyaya gelir. Babası Hafız Hüseyin Efendi, annesi ise Hurişah Hanım'dır. Ali Yakup Cenkçiler'in sülalesi Arnavut asıllı İşkodra katoliklerindedir. Bu yüzdendir ki ailesi "İşkodralılar" adıyla anılagelmiştir. Ataları, Osmanlılar Balkanlara geldikten sonra Müslüman olan Ali Yakup Hoca'mız bu hususa şöyle işaret etmiştir: "Bugün eğer biz Müslüman olarak kültürümüze bağlı bireyler olduysak bu Osmanlı'nın sayesinde. Rabbim Osmanlı'dan razı olsun. Topraklarımıza geldiler, bize kendimizi hatırlattılar, Müslüman olmamıza, böylelikle dünyamızı iyiliğe ve ahiretimizi cennete çevirmemize vesile oldular. Şayet Osmanlı gelmemiş ve İslam'ı bizimle tanıştırmamış olsaydı bizlerin hâli nice olurdu? Unutmayın ki bu sadece benim sözüm değil, bütün Balkanların görüşüdür. Osmanlı'yı çok sevdiğimden ve savunduğumdan

dolayı bana hayret edenler var. Ben de onlara diyorum ki ‘Azizim! Osmanlı nasıl sevilmmez! Onların sadece Balkanlara değil bütün İslam âlemine, hatta tüm dünyaya büyük hizmetleri olmuştur. Bu aziz millet, hak ve hakikat yolunda nice şehitler verdi, tertemiz kanlarını akıttılar, çok büyük fedakârlıklara katlandılar. Bu sebeptendir ki kim bu yüce millete ihanet ederse asla iflah olmaz! Tarih boyunca iflah olmamıştır, iflah da olmayacaktır.’”

Dindar bir ailede büyümeye başlayan Ali Yakup, kendisinden büyük iki ablasının hafızlık yaptıklarına şahit olur. Kendisi de tıpkı babası ve ablaları gibi hafız olmayı çok arzular. Ancak buna muvafık olmaz. Hafız olamamanın üzüntüsünü ise hayatı boyunca içinde taşıyacaktır. Nitekim gün gelecek, Mısır’a gittiğinde orada merhum Ali Ulvi Kurucu ile tanışacaktır. Ali Ulvi Kurucu, kendisinin yedi dil bildiğini öğrenince takdir edecek, bunun üzerine Ali Yakup Hoca hafızlığın ilim yolculuğunda ne kadar değerli bir hazine olduğunu ifade eden şu cevabı verecektir: “Azizim! Keşke yedi dil bilmeseydim de sizin gibi bir hafız olsaydım.”

Ali Yakup, ilkokulu bitirir bitirmez Gilan Medresesi’ne gider. Üç yıl sonra eğitimini tamamlayarak genç yaşta icazet alır. Ali Yakup Hoca, ilim yolunu seçtikten sonra medrese eğitimini daha ileri seviyeye götürme yollarını arar. Bu arayış, onu 1927’de Üsküp Meddah Medresesi’ne götürür. Bu medresede Ataullah Efendi’den İslami ilimleri öğrenirken Seyfeddin Efendi’den de belagat ve Türk edebiyatı dersleri alır.

Ali Yakup Hoca için ilim yolunda durmak yoktur. Araştırmaları ve yaptığı istişareleri neticesinde düşüncelerini gerçekleştirmenin yolunu Mısır’a, Ezher Üniversitesi’ne gitmekte bulur. 1936 yılında Mısır’a gider ve zorlu bir süreçten sonra Ezher Üniversitesi’ne kayıt yaptırır. Sonra da Mısır’a gelip yerleşen son Osmanlı ulemasını aramaya başlar. Nihayetinde Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ile tanışır. İki arasında daha

ilk görüşmede sıkı bir dostluk başlar ve bu dostluk 1954 yılında Mustafa Sabri Efendi'nin vefatına kadar artarak devam eder.

Yirmi yıldan fazla kaldığı Mısır'da eğitimini tamamladıktan sonra önünde pek çok seçenek beliren Ali Yakup Hoca'nın küçük yaşlardan beri hayali Türkiye'ye gitmektir. Kahire Üniversitesi kütüphanesinde görevli iken Mısır'ın Ankara Büyükelçiliğine bir tercüman arandığı haberini alır. Aradığı fırsat kapısına gelmiştir. Sınava girer ve üstün bir başarıyla kazanır. 1957 yılında canından aziz bildiği Anadolu'ya doğru yola çıkar. Ali Yakup Hoca, Ankara'ya gelir gelmez bir yandan büyükelçilikteki görevini sürdürüp diğer yandan da hizmet edebileceği eğitim kurumları, ihlaslı ve kabiliyetli talebeleri aramaya başlar. Ancak ne böyle bir eğitim yuvası ne de talebe bulabilir. Bu sebeptendir ki görevinden istifa eder ve nasibini İstanbul'da aramaya karar verir. Ali Yakup Hoca İstanbul'a geldiğinde başını sokabileceği bir yeri yoktur. İstişare yapmak üzere yıllar önce Mısır'da tanıştığı, kendisiyle hacca gittiği ve çok sevdiği arkadaşı Beyazıt Camii başımamı merhum Abdurrahman Gürses'in yanına gider. Gürses Hoca, onu evinde kalmaya zorla ikna eder ve bir yıl bu ilim yuvası evde misafir olarak kalır. Bir yıl sonra bir fabrikada muhasebecilik işi bulan Ali Yakup Hoca, Abdurrahman Gürses ve eşinin delaletiyle 1961 yılında cefakâr, vefakâr, dindar ve tam bir Osmanlı hanımefendisi olan Muammer Hanım ile evlenir. Ali Yakup Hoca, İstanbul'da çalışmaya başladığı bu iş yerinden emekli oluncaya kadar bir yandan işini hakkıyla yapmış diğer yandan da ilim yolunda önüne çıkan en küçük fırsatları değerlendirerek ilim taliplerine İslami ilimleri öğretmeye gayret etmiştir.

Ali Yakup Hoca emekli olduktan sonra tüm öncü âlimlerin yaptığı gibi ilim öğrenmek ve öğretmekten bir an olsun geri durmaz. Öncelikle medreseye çevirdiği evinde orta ve yükseköğrenim gençliğinden isteyenlere özel dersler vererek birçok talebe yetiştirir. Nihayet yıllardır hayalini kurduğu ve

hasretiyle yanıp tutuştuğu bir ilim ortamına kavuşur. İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde 1976-1980 yılları arasında tefsir, kelim ve belagat dersleri verir. Aynı zamanda Tuğba Kız Kur'an Kursu öğrencilerine Arapça okutur. Emir Buhari, Mihrimah Sultan, Mesih Paşa ve Atikali Paşa camilerinde programlı bir şekilde İhya-u Ulumi'd-din, Edebü'd-dünya ve'd-din, Medarikü't-tenzil ve Divanü'l-mütenebbi gibi eserleri takip ederek vaaz / irşat faaliyetlerinde bulunur.

Ali Yakup Cenkçiler Hoca Mayıs 1983'te felç olur, beş yıl bu hastalığa sabreder. 22 Mayıs 1988'de İstanbul'da vefat eder. Başta yetiştirdiği talebeleri olmak üzere binlerce seveninin duaları ile Fatih Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Edirnekapı Sakızağacı Mezarlığı'na defnedilir. Sözlerimizi Ali Yakup Cenkçiler'in, hayatını iki cilt hâlinde kaleme alan Mustafa Atalar Bey'in şu sözleriyle sonlandıralım: "Ali Yakup Hoca'nın hayatta en çok sevdiği, en çok değer ve önem verdiği şey ilim ve irfan yolunda olmak, okumak, okutmak ve adam yetiştirmektir. O, hiçbir karşılık beklemeden, seve seve ilim öğretmeye ve insan yetiştirmeye kendisini adanmış gönüllü bir hizmet eriydi. Kendisine gelen hiçbir insanı geri çevirdiği vaki değildir."

Bu vesileyle ömrünü ilme, talebe yetiştirmeye adanmış Ali Yakup Cenkçiler Hoca'mız olmak üzere, hak ve hakikati insanlığa ulaştıran tüm öncü âlimlere Yüce Rabbimizden rahmet diliyoruz. Cenâb-ı Hak, bizlere de hocamızın yolundan gidebilmeyi, onun gibi canla başla tüm insanlığa hizmet edebilmeyi nasip eylesin.

KÜRSÜLERDE BİR ÖMÜR: TİMURTAŞ UÇAR HOCA

Hayatının her döneminde İslam'ın yüce hakikatlerini dile getirmekten geri durmayan bir dava adamı. Coşkulu vaazlarıyla Müslümanları bilinçlendirmeye çalışan bir din görevlisi. Yaşadığı tüm zorluklara rağmen devletine küsmeyen, milletine sırtını dönmeyen, hak bildiği yoldan ayrılmayan öncü bir âlim; Timurtaş Uçar Hoca.

Timurtaş Uçar, 1944'te Elazığ'ın Sivrice ilçesinin Uslu köyünde dünyaya gelir. Babası Bekir Efendi, annesi ise Zeynep Hanım'dır. Köyünde başladığı ilköğretimini İstanbul Kadıköy'de tamamlar. Ardından Kuleli Askeri Lisesi'nin sınavlarına hazırlanır ve bu sınavı birincilikle kazanır. Bekir Efendi, oğlunun bu başarısı karşısında onu taltif eder ve yaz tatilini geçirmesi için memleketine gönderir. İşlerinin yoğunluğundan dolayı da Kuleli Askeri Lisesi'nin kayıt tarihini unutturur. Hatırına geldiğinde ise hemen minik Timurtaş'ı da yanına alıp kayıt yaptırmak için okula giderler ancak buna muvaffak olamazlar. Böylece Bekir Efendi'ye ve biricik oğluna yepyeni bir kapı açılır. Bu nadide kapı İstanbul İmam Hatip Okulu'dur. Timurtaş'ın yıllar sonra Timurtaş Hoca olarak anılacağı eğitim öğretim günleri böylelikle başlamış olur. İmam hatip okulundan mezun olan Timurtaş Uçar'ın Yüksek İslam Enstitüsü

macerası başlar. Orada ilmî kapasitesi yüksek, Osmanlı son dönem ulemasından olan hocalarla tanışma ve onlardan ders alma fırsatı bulur.

Timurtaş Uçar için Yüksek İslam Enstitüsü'nden sonraki durak vatan görevidir. Askerliğini Van Erciş'te yedek subay olarak yapar. 1967 yılına gelindiğinde Timurtaş Uçar, Balıkesir Ayvalık'ta vaiz olarak memuriyete başlar. Göreve başladığı ramazana yakın günlerde müftülüğe şöyle bir teklifte bulunur: “İnsanlara ramazan ayı boyunca merkez camiinde irşat faaliyetlerinde, özellikle de yatsı namazı öncesinde vaaz ve nasihatte bulunacağımızı, müsait olanların da bu sohbete katılmalarını duyurmak istiyorum. Bunun için aklıma yolda yürürken kulağıma çalınan ve çeşitli duyuruların da yapıldığı belediyenin anons sistemi geldi. Bu anons sisteminden ramazanla ilgili programlarımızı duyursak nasıl olur?” Müftülük personeli, “Hocam, belediyenin buna izin vereceğini zannetmiyoruz.” derler. Bunun üzerine Timurtaş Hoca, “Yahu bu insanlar bu memleketin evladı değil mi? Fikirlerinin farklı olması niçin onlara gitmekten bizi alıkoysun?” der ve belediyenin yolunu tutar. Belediye başkanı, Timurtaş Hoca'yı hürmetle karşılar. Hoca'mız, belediye başkanına ramazan ayında camilerde vaaz ve irşat programları yapacağını, müsaade edilirse bu programları belediyenin anonsundan duyurmak istediğini söyler. Bunun üzerine dönemin belediye başkanı, Hoca'mızı ziyadesiyle memnun edecek şu sözleri söyler: “Aman hocam! Bu dediğiniz ne ki. Buraya kadar gelip bizleri teşrif ettiniz. Ben sizin bu tavrınızdan yapacağınız faaliyetin de çokça faydalı olacağına kanaat ettim. Sizce de uygunsa dilediğiniz saatteki konuşmalarınızın tamamını anons sisteminden, yani buradan gerçekleştirin.” Bu teklifi sevinçle karşılayan Timurtaş Hoca ramazan ayı boyunca insanlara belediyenin anons sisteminden irşat faaliyetini yürütür.

1970 yılı, Timurtaş Hoca'nın hayatında iki farklı sayfanın açıldığı yıldır. Bu güzide sayfanın ilki, ömrünün sonuna

kadar kendisine en büyük desteği sunacak olan eği Mevlüde Hanım'la dünya evine girmesi, diğer i se Malatya'ya vaiz olarak tayin olmasıdır. Timurtaş Hoca, Malatya'ya atandıktan sonra bir yandan halkı irşat ederken diğer yandan da eği Mevlüde Hanım, Anadolu'nun gönlü güzel kadınlarına birçok cami-de vaaz vermeye gayret göstermiştir. Hoca'nın Malatya görevi beş yıl sürer. Diyanet İşleri Başkanlığının isteği doğrultusunda Muş'a atanır. Muş'a geldiğinde birlik ve beraberliğimize kastedenlerin Müslümanların arasına fitne sokmak istediğine şahit olur. Eği Mevlüde Hanım'la birlikte hemen vaaz ve irşat programlarına başlar. Sadece Muş'ta değil, Bitlis, Van, Ağrı, Batman illerinde de vaaz ve irşatta bulunur. Gittiği her il ve ilçede Müslümanların arasına tefrika sokmak isteyenlere karşı hak ve hakikati dile getirir. Vaazlarında halka şöyle seslenir: "Bizler Osmanlı bakiyesiyiz, devletimiz var, diyanetimiz var. Aynlık ateşini yakmak isteyenlere fırsat vermeyin. Zira onlar, birliğimize ve beraberliğimize kastetmektedirler. Biz müminiz, müminler ise ancak kardeştir."

1977 yılına gelindiğinde Timurtaş Uçar'ın tayini İstanbul'a çıkar. İstanbul'da bir yandan müftü yardımcılığı görevini sürdürürken diğer yandan da merkez vaizi olarak her zaman büyük bir şerefle devam ettiği vaaz ve irşat görevini yerine getirir. Timurtaş Hoca, İstanbul'da her gün iki ayrı camide vaaz ve nasihatte bulunur. Beşiktaş'taki Sinan Paşa Camii'nden Üsküdar'da bulunan Fıstıkağacı Camii'ne, Yeşilköy Camii'nden Kasımpaşa'daki Camii Kebir'e, Fatih Camii'nden Yenicami'ye, İstiklal Caddesi'ndeki Ağa Camii'nden Şehzadebaşı'na kadar her yere koşar.

Timurtaş Hoca'mızın nevi şahsına münhasır bir hitap tarzı, olaylara bakışı, toplumsal vakaları yorumlayışı ve durmak bilmeyen koşusunda temel bir hedefi vardır: "Her sahadaki yozlaşmanın önüne geçmek, insanları bu hususta uyarmak ve uyandırmak." 1980 yılında ülkemiz yeniden bir darbeyle

karşı karşıya kalır. Memleketimiz yine zor zamanlardan geçer. Vaazları nedeniyle darbenin hemen ardından gözaltına alınan ve kendisinden aylarca haber alınamayan Timurtaş Hoca, yargılandığı mahkemelerde hep şunu dile getirmiştir: “Her zaman ve her yerde Diyanet İşleri Başkanlığının kanuni vazifesi olan irşat görevini ihlal edecek hiçbir söz söylemedim. Kur’an ve sahih hadislerle dayalı anlatımlar gerçekleştirdim. Gayr-ilmî hiçbir şeyi ifade etmedim. Eğer bu kapsam dışında kalan bir suç unsuru varsa Başkanlığımıza sorun. Oradan gelecek görüş çerçevesinde verilecek her cezaya razıyım.” Timurtaş Hoca, vefatına kadar 55 ayrı davadan yargılanmış ve hepsinden beraat etmişti. 56. soruşturması da vefatından sonra kapatılmıştır. Zira Timurtaş Hoca’mızın en belirgin özelliği, bu toprakların has evladı, yerli ve millî oluşudur. Onun ikinci bir ajandası asla olmamıştır. O, takdir edilmek, bir yerlere yaranmak ve menfaat elde etmek için değil yalnızca Allah’ın rızasını kazanmak için konuşmuştur. Ömrünün sonuna yaklaştığını bilmeden faaliyetlerini hızlandıran Timurtaş Hoca, 28 Şubat postmodern darbesinden de çok zarar görür. Takibatlar ve tahkikatlar neticesinde vaaz veremeyecek hâle gelir. Artık vazifeye devam edemeyecek duruma geldiğini hissettiğinde erken yaşta emekli olur. Ne var ki emekliliğinin dokuzuncu ayında rahmet-i rahmana kavuşur.

Yazımızı 31 yıllık hayat arkadaşı Mevlüde Hanım’ın şu sözleriyle sonlandıralım: “Timurtaş Hoca, koşar adımlarla dünyaya geldi, koşar adımlarla gitti.” Timurtaş Uçar Hoca, 2000 yılında fâni âlemden baki âleme göç eyledi. On binlerce seveninin hüsn-ü şehadetiyle Fatih Camii’nde Mahmut Ustaosmanoğlu Hoca’nın kıldıracağı cenaze namazının ardından ebedî istirahatgâhına uğurlandı. Bu vesileyle başta Timurtaş Hoca’mız olmak üzere, hak ve hakikatin yılmaz savunucuları öncü âlimlerimizi saygı, minnet ve hürmetle yâd ediyoruz. Yüce Rabbim her birisine rahmet eylesin! Onların gayretleriyle gayretlenmeyi bizlere de lütfeylesin!

HAK BİLDİĞİ YOLDAN AYRILMAYAN BİR ÂLİM: AHMET VANLIOĞLU

Kürsülerin hatibi, mihrapların imamı, imam hatip lisele-
rinin öğretmeni, davranış ve konuşmasıyla gönülleri fethe-
den kâmil bir insan. Ardından sadaka-i cariye olarak Kur'an
kursları ve camiler bırakan, ilim ve irfan ehli nice insanın ye-
tişmesine vesile olan hademe-i hayrat, öncü bir âlim: Ahmet
Vanlıoğlu Hoca. 1943 yılında ailesinin her yaz yayla için gittik-
leri Bayburt'un Armutlu köyünde dünyaya gelen Ahmet Hoca
aslen Oflu'dur. Babası İsmail Efendi, annesi ise Hatice Ha-
nım'dır. Ahmet Vanlıoğlu, ilk dinî eğitimini ailesinin yanında
alır, kısmen de hafızlığa başlar. Konya'da imam hatip olan abisi
İlyas Vanlıoğlu'nun yanında hafızlığını tamamlayan küçük Ah-
met, ilmin ilk durağı olan hafızlığını ikmal etmenin gururuyla
memleketi Of'a geri döner. Ancak eğitim yolu uzundur ve o bu
yolda yılmadan yürümeye devam etmekte kararlıdır.

Ahmet Vanlıoğlu, Of'un Çalek köyünde bölgede Çalekli
Dursun Efendi diye bilinen Dursun Feyzi Güven Hoca'nın
yanında on iki yaşına kadar eğitimine devam eder. Eniştesi
Mahmut Ustaosmanoğlu Hoca, İstanbul'da bulunan İsmailağa
Camii ve Medresesi'ne görevlendirilmesi üzerine, yanına aile-
sini ve kayınbiraderi olan Hafız Ahmet'i de alarak İstanbul'a

gider. Ahmet Vanlıoğlu için İstanbul günleri böylelikle başlamış olur. Onun için eğitimin yeri ve zamanı yoktur. Nitekim İstanbul'a gelir gelmez Kesikbacak İsmail Efendi ve Gönenli Mehmet Efendi gibi hocalardan ders almıştır. Ayrıca ilkokulu ve ortaokulu bitirmiş, lise eğitimini tamamlamak için İstanbul İmam Hatip Lisesi'ne dışarıdan kayıt olmuş, gece gündüz çalışarak mezun olmuştur. Sonra da Yüksek İslam Enstitüsü'ne kaydolmuş ve 1966 yılında bu okulu birincilikle bitirmiştir. Onun Diyanet İşleri Başkanlığındaki ilk resmî görevi ise 1963 yılında başladığı İstanbul Üsküdar Arakiyeci Hacı Cafer Camii imam hatipliğidir.

Ahmet Hoca, Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Sakarya İmam Hatip Okulu'nda öğretmenliğe başlar. Okuldaki görevinin yanı sıra her gün sabah namazından sonra farklı camilerde vaaz vermeye gayret gösteren Hoca, kısa zamanda hem öğrencilerin hem de bölge halkının gönlünde taht kurar. Öğretmenlik görevini sürdürürken vatani görevini ifa etmek üzere askere gider. Balıkesir'de askerliğinin ilk bölümünü tamamlayan Hoca'mız, ikinci vatanım dediği Elazığ'a yedek subay olarak gittiği günlerde vaaz vermek için müftülüğe müracaatta bulunur. Bu talebi uygun görülür ve vaaz vermesine müsaade edilir. Ahmet Hoca, yaptığı hizmetlerden ötürü o kadar sevilir ki askerliğini tamamlayıp İstanbul'a dönmek için garaja gittiğinde büyük bir hareketlilik fark eder. Kalabalığın içine girince kadirşinas Elazıqlıların kendisini yolcu etmeye geldiğini anlar ve hüznü bir veda gerçekleşir.

Askerden dönen Ahmet Vanlıoğlu için farklı bir dönem daha başlar. Diyanet İşleri Başkanlığı, 1971 yılında onu İstanbul'a müftü yardımcısı olarak tayin eder. Ahmet Hoca, idari görevi dışında şeyhülislamlık arşivini, kadı sicili arşivini, Yüksek İslam Enstitüsü'nden arkadaşı Sadık Albayrak'ın gayretleriyle gözden geçirerek hizmete sunmuştur. Yine bu dönemde Hanefi mezhebinin önemli fıkıh kitaplarından olan

İmam Serahsi'nin El-Mebsud isimli kitabını arkadaşlarıyla bir ders halkası kurarak okumuştur. Aynı zamanda arkadaşlarıyla beraber kurdukları İmam Ebu Hanife ve İmam Maturidi Araştırma Vakfı vesilesiyle Bekir Topaloğlu Hoca'mızın içinde yer aldığı bir ekiple birlikte İmam Maturidi'nin el yazması tefsirini on sekiz cilt hâlinde Arapça olarak yayımlamıştır.

1970'li yılların başından itibaren ülkemizde yine birtakım olaylar sahnelenmeye başlar. Vatan evlatları iki ayrı gruba bölünüp birbirleriyle çatıştırılmak istenir. Bu olayların farkında olan Diyanet İşleri Başkanlığı, toplum tarafından tanınan ve vaaz irşatta etkili olan müftü, vaiz ve imamları çeşitli illere göndererek birlik ve beraberliğin sağlanması noktasında çalışmalar yapar. Bu önemli görevi icra edenlerden birisi de Ahmet Vanlıoğlu'dur. Hocamız bir grup arkadaşıyla beraber Diyarbakır'a gitmiştir. Onun dinî hitabetteki başarısı, konuşmalarındaki samimiyeti ve derslerine çok iyi hazırlanması kısa zamanda halkımız üzerinde tesir etmiştir. Sohbetlerinde, İslam kardeşliğiyle birbirine bağlı olan müminlerin ayrısı gayrısı olamayacağını, birlik ve beraberliğimizi muhafaza etmek için kardeşlik bilincimizin canlı tutulmasını tavsiye etmiştir.

1977 yılında Ahmet Vanlıoğlu Hoca'nın tayini Ankara'ya yapılmış ancak o, talebelerinden ayrılmamak için vaiz olarak İstanbul'da görevine devam etmiştir. "Yeter ki ülkemizin geleceği olan gençlerimize ve çocuklarımıza ilmî birikimimizi aktaralım; onlar, ilim ve irfandan asla ayrı kalmassınlar!" şiarıyla bir yandan Kur'an kursunda eğitim öğretimlerini devam ettiren talebelere ders vermiş, diğer yandan da onların iâşe ve ibatelerinin temin edilmesi hususunda büyük fedakârlıklarda bulunmuştur. Hocamız, çocukları ve gençleri aynı nehre akan yağmur damlaları olarak görmüş, onların ilim, irfan ve hikmetle buluşmaları için maddi ve manevi ne gerekiyorsa yapmaktan kaçınmamıştır. Onun amacı, ilkokulu bitiren ve kursuna aldığı her bir çocuğun iyi bir eğitim almasını, kendisinin

yaptığı gibi imam hatip lisesi okumasını ve güzide bir hoca olmasını sağlamaktır. Nitekim bir defasında durumu şöyle ifade etmiştir: “Kur’an kurslarında hafız ve âlim yetiştirelim. İmam hatip okullarına sahip çıkıp onları güçlendirelim. Halkın yardımlarını devletin kurumları olan Kur’an kurslarına ve imam hatiplere aktaralım. Her ikisini de iyileştirelim ki vatanımız ve milletimiz için hayırlı sonuçlara ulaşalım.” Onun hedefi ise çağın idrakine en güçlü bir şekilde İslam’ı söyletmektir. Her bir talebesinin din-ü devlet mülk-ü millet yolunda rızaen lillah hizmet üretmesidir.

Öncü âlimler için hizmet etmenin yeri, zamanı ve makamı yoktur. Hocamız, İstanbul’da Marpuççular Camii, Rüstem Paşa Camii, Yeşil Direk Camii, Hacı Küçük Camii, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii, Hoca Paşa Camii gibi camilerde vaaz ve irşatta bulunmuştur. Esnaf ve sanatkârların ahlak ve maneviyatını yükseltmek için aralıksız dersler yapmıştır. Ahmet Hoca, 2007 yılında emekli olmuştur. Ancak onun için emeklilik bir köşeye çekilmek değildir. Emekli olduktan sonra da gece gündüz demeden insanlara İslam’ın yüce hakikatlerini anlatmaktan bir an olsun geri durmamıştır. Yetiştirdiği on binlerce talebesi bu verimli topraklara ekmiş olduğu tohumlar gibidir. Rahle-i tedrisinden geçmiş bu talebeler hocalarının izinden gitmekte, ülkemizin hatta dünyanın çeşitli yerlerinde geleceğe umut olacak yeni tohumlar ekmekte ve talebeler yetiştirmektedirler.

Ahmet Vanlıoğlu, 28 Ocak 2020 tarihinde aramızdan ayrılarak baki âleme göç eyledi. Fatih Camii’nde başta Diyanet İşleri Başkanımız ve on binlerce seveninin katılımı ile kılınan cenaze namazının ardından Edirnekapı Mezarlığı’na defnedildi. Bu vesileyle başta hocamız olmak üzere tüm öncü âlimlerimizi saygı ve hürmetle yâd ediyoruz. Yüce Rabbimizden her birisi için rahmet diliyoruz. Cenab-ı Hak, böylesine bir hayırlı hayat yaşayarak arkamızdan sadaka-i cariyeye olacak hizmetler bırakabilmeyi bizlere de nasip eylesin!

MERHAMET ABİDESİ BİR ÂLİM: DÜZCELİ HAFIZ HASAN ŞEN

Son derece nazik, gayretli, çalışkan, vakur ve yardımsever bir öncü âlim. Talebelerini asla incitmeyen, onlara şefkat ve merhametle muamele eden, İslam'ın yüce hakikatlerini onların gönlüne nakşeden örnek ve önder, Kur'an âşığı bir din görevlisi. Hasan Şen Hoca, namıdiğer Düzceli Hafız Hasan Efendi.

Hasan Şen, 1894 yılında Çankırı'nın Kurşunlu ilçesinde dünyaya gözlerini açar. Babası Hafız Mustafa Efendi, annesi ise Fatma Hanım'dır. Hasan Şen, çok küçük yaşta abisi Ahmet ve kardeşi Hatice ile birlikte önce öksüz sonra da yetim kalır. Amcası Mustafa Efendi, üç yeğenini yanına alarak evine getirir ve eşi Çerkez Hanım'a şöyle der: "Hanım! Rabbimiz bize evlat lütfetmedi. Ama kabul edersen üç evlat bahşetti. Ben onların babası olsam sen de anneleri olur musun?" Çerkez Hanım'ın mutluluğuna diyecek yoktur. Rabbinin emaneti olarak gördüğü bu üç çocuğu bağrına basar, onlara anne hasretini bir an olsun yaşatmaz ve her birinin yetişmesi için elinden gelen tüm gayreti gösterir.

Hasan Şen, abisi ile birlikte amcası ve yengesinin desteğiyle hafızlığını ikmal eder. Böylelikle hayatı boyunca hatta vefat ettikten sonra da anılacağı hafız sıfatını alır. Artık o Hafız Hasan'dır. Hafız Hasan, amcasının ve yengesinin

yönlendirmesiyle aynı köyde bulunan Ayşe Hanım'la evlenir. Sonra da Avlayan köyüne imam hatip olur. Bir yandan cami hizmetlerini yürütürken diğer yandan da Kur'an-ı Kerim ve İslami ilimler öğrenmek isteyenleri okutur. Hafız Hasan, Osmanlı'nın yedi düvele karşı Anadolu'muzu korumak için mücadeleye ettiği günlerde, "Bu zamanda bize düşen, ordumuzun bir neferi olmaktır. Anadolu'ya düşmanı yaklaştırmamaktır." diyerek askere gider. Vatan nöbeti sekiz yıl sürer. Önce Yemen'de yıllarca düşmana karşı mücadele verir, sonra da askerliğinin geri kalanını Diyarbakır Silvan'da tamamlar. Hafız Hasan, asker dönüşü abisinin isteğiyle bir manifaturacıda işe başlar. Ancak onun gönlü ticaretle değil ilim yolunda ilerlemektedir. Günün birinde Hendekli Reisülkurra Abdurrahman Gürses Hoca'nın babası Hafız Sait Efendi ile tanışır. Kendisine, kıraat ilmi öğrenmek istediğini söyler. Bunun üzerine Sait Efendi, "Evladım! Afyon'a git. Orada Kesikbacak İsmail Efendi adıyla meşhur bir kıraat âlimi var. Benim de selamımı söyle. İnşallah aradığın bu ilmi orada elde edeceksin." der. Abisinden ve kendisine analık babalık yapan yengesinden ve amcasından helallik alarak Afyon'a gider. Yaşça kendisinden küçük olan Kesikbacak İsmail Efendi'den kıraat dersleri ve talebe yetiştirmedeki usul ve esasları öğrenir. Ayrıca hocamız, Afyon'da imam hatip olarak görev yapar. İlim yolculuğu böyle devam ederken Kesikbacak İsmail Efendi'nin tayini İstanbul'a çıkar. Hafız Hasan için durmak yoktur. O da hocasının peşinden İstanbul'a gider. Kıraat-i aşere ve takrib derslerini bitirir; 1943'te Mısır ve İstanbul tarikleri üzerine icazetname alır.

1945 yılına gelindiğinde Hafız Hasan'ın hayatında yepyeni bir sayfa açılır; Düzce Merkez Camii'nde imam hatip olarak göreve başlar. O, âdeti olduğu üzere bir yandan imam hatiplik görevini icra eder, diğer yandan da Düzce Merkez Kur'an Kursu'nda fahri olarak öğreticilik yapar. Bu kutlu görevi hastalığa düşürüleceği 1978 yılına kadar aşkla ve şevkle sürdürür. Düzce'de otuz üç yıl devam eden Kur'an kursu öğreticiliği

sırasında dört binden fazla öğrenciyeye hafızlık yaptırır, beş yüze varan talebesine ise tashih-i huruf eğitimi verir.

Hafız Hasan Efendi, talebelerine örnek olmuş öncü bir âlimdir. Talebelerinin toplum içinde örnek birer insan olmaları için gayret göstermiştir. Bunun için de sık sık talebelerine şöyle nasihat etmiştir: “Evlatlarım! Siz hafızsınız! Siz bu toplumun manevi mimarlarıdır. Yaşınızın küçük olmasına bakmayın. Herkes sizi izlemekte ve sizi örnek almaktadır. Bu örnekliliğiniz, yarın din görevlisi olduğunuzda daha da fazla olacaktır. Sizi tanıyanlar sizin gibi olmak isteyeceklerdir. Bu sebeptendir ki toplum içinde en düzenli siz olmalısınız. En güzel ve en temiz siz giyinmelisiniz. En düzgün siz konuşmalısınız. En adaletli ve hakkaniyetli, en doğru sözlü siz olmalısınız. Görevine en sadık siz olmalısınız. Siz örneksiniz, rehbersiniz, önder-siniz! Bembeyaz bir sarığın üzerinde kara bir leke nasıl dikkat çekerse toplum içinde sizlerin ayıpları da o kadar dikkat çeker. Sakın ha günaha dalmayın, edebinizden asla taviz vermeyin!”

Yardımsöver kişiliğiyle de tanınan Hafız Hasan Efendi, İstiklâl Harbi madalyası sahibidir. O, gazilik maaşını Kur’an kursunda okuyan öğrencilere harcamış, onların ihtiyaçlarını temin etmiştir. Sadece Düzce’de değil farklı şehirlerde de sınıktı içinde olanlara yardım etmeyi kendine şiar edinmiştir. Hafız Hasan Efendi, camide namazını kıldıktan sonra mutlaka esnafın ziyaretine gider, onlarla sohbet ederdi. O günlerden birinde yine sevdiği bir esnafın yanına varır. Cebinden üç ayda bir aldığı emekli maaşını çıkarır ve “Evladım Mehmet! Bu para üç aylık emekli maaşım. Sen şimdi bunları say. Üç eşit parçaya böl. Her birisini bir zarfa koy. Bunlardan birisi bana, ikincisi Kur’an kursundaki talebelerime aittir. Üçüncüsünü ise sana vereceğim isim ve adresi yaz ve postaya ver.” der. Dükân sahibi, istenilen şekilde paraları ayırır, zarflara koyar. Son zarfa adresi yazar. Ancak adresin gönderileceği yer dikkatini çeker. Zira mektup Diyarbakır Silvan’a gönderilecektir.

Merakını gidermek üzere, “Hocam! Düzce nere Diyarbakır nere. Bu parayı neden gönderirsiniz?” diye sorunca hocamız o zamana kadar kimseyle paylaşmadığı bu iyiliği şöyle anlatır: “Evladım! Ben askerliğimi Silvan’da yaptım. Edebine, ahlakına düşkün bir ağayla tanıştım. Hem bana hem aileme askerliğim bitene kadar çok büyük destek oldu. Gurbette idim ancak onların sayesinde hiç gurbet hayatı yaşamadım desem yeridir. Askerden döndükten sonra bu ağanın fakirleşip yoksul olduğunu duydum. Şimdi sıra bende oğul! O günden bugüne kadar maaşımın üçte birini gönderirim ve inşallah o kardeşlerimiz hâlini düzeltinceye kadar da göndereceğim.”

Hafız Hasan Şen, Düzce’de ihlas ve samimiyetle bir Kur’an ağacı dikti. Bu ağaçta yetişmek isteyen binlerce Kur’an sevdalısı da oraya koştu. O, her bir talebesini çocuğu olarak görürdü. Talebelerine tebessümle bakar, her biriyle arasında mutlaka bir sevgi köprüsü kurardı. Ona gelenler ondan asla ayrılmak istemezdi. Hafızlığını bitiren her talebesinin yanına ayrı ayrı varmış, kendilerine Kur’an-ı Kerim hediye etmiş ve onlara şöyle nasihatte bulunmuştur: “Evladım! Ezberleyip zihnine yazdığın yüce kitabımız Kur’an-ı Kerim’i hayatına nakşet. Bu mukaddes kitaba sonuna kadar güven. Kur’an’a sahip çık ki o da sana sahip çıksın. Eğer böyle yapmazsan Cenab-ı Hak zaten Kur’an’ı koruyacaktır ancak hüsrana uğrayan sen olursun.”

Hafız Hasan Şen, namıdiğer Düzceli Hafız Hasan Efendi 1982 yılının Kurban Bayramı sabahında vefat etti. Düzce Merkez Büyük Camii’nde binlerce hafızının, uzaktan yakından gelen on binlerce Kur’an sevdalısının kıldığı cenaze namazının ardından hüsnü şahadetleriyle şehir mezarlığına defnedildi. Bu vesileyle başta hocamız olmak üzere Kur’an hadimlerinden, hafızlarından ve ilim yolcularından Hakk’a yürüyenlere Yüce Rabbimizden rahmet diliyoruz. Hayatta olanların, sağlık ve afiyetle hizmetlerini sürdürmelerini niyaz ediyoruz.

İLİM İRFAN KALESİ: DARENDELİ OSMAN HULUSİ EFENDİ

İlimle irfanı birlikte yoğuran, divan şiirinin en müstesna örnekleriyle gönüller inşa eden kâmil bir insan. Kırk iki yıl boyunca Somuncu Baba Camii mihrabında imam, minberinde hatip, kürsüsünde vaiz. Toplumla manevi rehber ve ahlaki örnek olan bir din görevlisi, Osman Hulusi Ateş, namıdiğer Darendeli Osman Hulusi Efendi. Osman Hulusi Ateş, 1914'te Malatya'nın Darendede ilçesinde dünyaya gelir. Babası Seyyid Hasan Feyzi Efendi, annesi Seyyide Fatma Hanım'dır. Kendisi ehl-i beytten olup nesebi her iki koldan da Hz. Hüseyin vasıtasıyla Sevgili Peygamberimize (sas) dayanır. Osman Hulusi, babası Hatip Hasan Efendi'den Kur'an-ı Kerim'i öğrenmekle tahsil hayatına başlamış, yedi yaşında Kur'an'ı hatmetmiştir. Sonra da babasından ve devrin önemli âlimlerinden dinî ilimler tahsil etmiştir.

Osman Hulusi, küçük yaşına rağmen özünü Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i seniyyenin ruhundan alan sufi bir hayatı tercih eder. Bu güzide hayatı en güzel şekilde yaşayabilmek için de Sivash İhramcızade İsmail Hakkı Toprak Efendi'ye daha gençlik yıllarında intisap eder. İslam'ı bütün safvet ve hassasiyeti ile Resûlullah'ın (sas) örnek ahlakına uygun bir biçimde yaşamayı kendine düstur edinen Osman Hulusi Efendi'ye göre tasavvuf;

imandan İslam'a, İslam'dan ihsana doğru yapılan bir yolculuktur ve kaynağını Kur'an ve sünnetin ruhundan almaktadır. Osman Hulusi Efendi, içinde bulunduğu devrin şartları gereği resmî bir öğrenim görme imkânı bulamamış ise de zekâsı, mantığı ve babasının gayretiyle kendisini sürekli yenilemeyi bilmiş; Arapça, Farsça ve edebiyat bilgisini ilerletmiş, bunları da şiirlerinde usta ve kıvrak bir üslup ile kullanmıştır. Osman Hulusi Efendi'nin ilim öğrenmeye ve kitaplara olan merakı o kadar büyüktür ki bir kitabın sayfalarının ilim dışında kullanılmasına, yerlere atılmasına, atıl hâlde bırakılmasına asla gönlü razı gelmez. Nitekim bu kitap sevgisi o kadar büyüyecek ki ahırdaki hayvanını ve marangozhanedeki aletlerini satıp elde ettiği kitaplardan Şeyhzadeoğlu Özel Kitaplığı'nı kuracaktır.

Yüzyıllardır Şeyh Hamid-i Veli Camii'nin imam hatiplik görevini Somuncu Baba ahfadından olanlar yürütmektedir. Babası hatip Hasan Feyzi Efendi tifo salgını yüzünden 1945 yılında hayatını kaybedince ağabeyi Ahmet Nuri Efendi bu kutsal görevi ancak bir hafta yürütebilmiştir. Kırk beş yaşında o da tifo salgını sebebiyle Hakk'ın rahmetine kavuşur. Ağabeyinin vefatından sonra aynı yıl içinde imam hatiplik görevi Osman Hulusi Efendi'ye verilir. Osman Hulusi Efendi, 1945 yılında fahri olarak göreve başladığı Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde, 1953 yılında kadroya geçerek resmî görevini alır ve 1987 yılında emekli oluncaya kadar peygamber mesleğini en güzel şekilde sürdürür. Osman Hulusi Efendi, hayatı boyunca yalnızca imamlık yapmakla kalmaz. O, cami cemaatinin, yöre halkının ve sevenlerinin her türlü derdi ile ilgilenmeyi, onları çözmeyi de kendisine bir görev addeder. Bu maksatla köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir dolaşarak insanlarla sohbet edip onları irşat etmeye, dertlerine çare olmaya, ihtilaflarına hakem olmaya çalışır. Bununla birlikte bulduğu her fırsatta insanlara vaaz ve nasihatte bulunur.

Osman Hulusi Efendi, hutbelerine hazırlanmaya ve onları irad etmeye ayrı bir özen gösterirdi. Nitekim onun “Şeyh Hamid-i Veli Camii Minberinden Hutbeler” adlı bir eseri vardır. Bu eserde, babasının vefatından sonra başlayıp emekli oluncaya kadar süren kırk iki yıllık görevi çerçevesinde irad etmiş olduğu hutbeleri kaleme almıştır. Osman Hulusi Efendi, imamlık mesleğini sadece mihrapta namaz kıldırmak olarak görmez. Bununla birlikte Darende'nin imar ve ihyası için gece gündüz demeden her hayırlı faaliyetin içinde yer alır. Aksatmadan yaptığı hizmetlerden biri de esnaf ziyaretleridir. Daima yanlarına gitmiş, onlara hem hayır duada bulunmuş hem de Anadolu'muzun bağrından çıkan Ahilik ilkelerini onlara hatırlatmıştır. Ticarete atılmak için kendisine danışmaya gelenleri ise cesaretlendirmiş, onlara ilk sermaye olarak cebinde ne kadar para varsa vermekten geri durmamıştır. İl dışına ticaret yapmaya çıkanları duyduğunda ise otogara giderek mutlaka onları yolcu etmiş ve bereket olsun diye onlara da sifatah parası vermiştir. Bugün ülkemizin birçok yerinde özellikle de İstanbul'da ticaretini sürdüren Darendeliler, Osman Hoca'mızın kendilerine verdikleri parayı harcamadıklarını, teberrük olsun diye yanlarında taşıdıklarını dile getirmişlerdir.

Osman Hulusi Efendi'nin bir diğer özelliği ise güreşe olan merakıdır. Civarda yapılan güreş müsabakalarına gitmiş, orada dua etmiş ve insanları güreş yapmaya teşvik etmiştir. Bir defasında, Elbistan'da tertip edilen güreşlere şeref konuğu olarak davet edilir. Günün hatırasına binaen kendisine bir kupa ve madalya hediye edilir. Bu kupa ve madalyayı özel kütüphanesine koyar. Kütüphaneyi ziyaret eden bir şahsın kupayı göstererek; “Hocam siz pehlivan mısınız?” sualine cevaben; “Biz de nefsimizin pehlivanıyız.” dedikten sonra kupanın hatırasını anlatır. Osman Hulusi Efendi'nin imar ve ihya faaliyetlerinden biri de Darende İmam Hatip Lisesi için olmuştur. Onun gayretleriyle 1974 yılında Darende İmam Hatip Lisesi eğitim

öğretime açılmış ve günümüze kadar bu okuldan memleketimize hizmet eden çok sayıda vatan evladı yetişmiştir.

Osman Hulusi Efendi'nin aruz vezniyle yazılmış ilahi, gazel, kaside, naat ve koşmalardan ibaret şiirlerinin derlendiği Divan-ı Hulusi-i Darende adlı eseri son devrin divan edebiyatı neşriyatı içerisinde mühim bir yer tutmaktadır. Türk edebiyatı içinde Osman Hulusi Efendi'yi farklı kılan en önemli husus, divan ve tekke şiirinin bitti denildiği bir dönemde kendisinin bu alanda şiirler yazması olmuştur. O, duygu ve düşüncelerini şiirle dile getirmiştir. Şiirle sohbet edip şiirle nasihat etmiş ve şiirle cevap vermiştir. Şiiri, bir irşat ve tebliğ aracı olarak kullanmıştır. Bugün birçoğumuzun aşına olduğu besteler ve dinlediğimiz bu güzel kasidelerden biri şöyledir:

“Cûşa gelir dağ ile taş, feryâd eder vakt-i seher
Her nesneyi kaplar telâş, feryâd eder vakt-i seher
Ol demde gül handân olur, bülbül görüp nâlân olur
Her ehl-i dil şâdân olur, feryâd eder vakt-i seher
Hulûsî âşiksân eğer dur yatma gel vakt-i seher
Bak gör ki âlem ser-te-ser feryâd eder vakt-i seher”

Ömrü boyunca ilim tahsil edip irşat hizmetini kendisine yol olarak seçen Osman Hulusi Efendi'nin ebeveynine, evlatlarına ve arkadaşlarına yazmış olduğu çeşitli edebî yazılar, öğütler, tasavvufi hakikatler ve kitabeleri içeren mektuplarının toplandığı Mektubat-ı Hulus-i Darende adlı bir eseri de yayımlanmıştır. Osman Hulusi Efendi, genelde tüm insanların özelde ise din görevlilerimizin örnek alacağı güzide bir hayat yaşadı. Kimseyi incitmedi, kimse de kendisinden incinmedi. Arkasından hayır dua edecek binlerce ilim ve irfan ehli bırakarak 14 Haziran 1990 tarihinde baki âleme göç eyledi. Darende İmam Hatip Lisesinin avlusunda oğlu ve hizmetlerinin takipçisi olan Hamid Hamideddin Ateş Efendi'nin kıldırıldığı cenaze

namazının ardından Şeyh Hamid-i Veli Camii haziresine defnedildi. Cenab-ı Hak, başta Osman Hulusi Efendi olmak üzere tüm gönül erenlerine, ilim ehline ve hademe-i hayrata rahmet eylesin. Bizleri de onların yolunda gidenlerden kılsın. Âmin!

KAYNAKÇA

Akakuş, Recep, Gönenli Mehmed Efendi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 14/149,150, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.

Akakuş, Recep, Hasan Akkuş, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2/275, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989.

Akakuş, Recep, İslam'da Hamele-i Kur'an, Kurra Hafızlar ve Tarihi Süreç İçinde Gelişen Kiraatlar, Kurtuba Kitap, İstanbul, 2018.

Akakuş, Recep, Kesikbacak İsmail Efendi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 23/96, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001.

Akakuş, Recep, Vakıf İnsan-Reisü'l-Kurra Gönenli Mehmet Efendi Hayatı, Gönül Dostları ve Hizmetleri, Kurtuba Kitap, İstanbul, 2017.

Akın, İlhan, Bir Devrin Efendisi, Hafız Hasan Şen, Metamorfoz Yayınları, İstanbul, 2015.

Aşikkutlu, Emin, Mehmet Rüştü Aşikkutlu, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 4/6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

Aşkar, Mustafa, Rıza Çöllüoğlu Hocaefendi, Hayatı ve Hatıraları, Muradiye Kültür Vakfı Yayınları, Ankara, 2014.

- Aşkar, Mustafa, Vakfedilmiş Bir Ömür, Rıza Çöllüoğlu, Muradiye Kültür Vakfı Yayınları, Ankara, 2021.
- Atalar, Mustafa, Hocamla Yıllarım, Ali Yakup Cenkçiler'in İlim ve Fikir Dünyası I-II, İnkılab Yayınları, İstanbul, 2020.
- Bitemir, Kamil Uğur, Hasan Şen, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 38/534,535, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.
- Bolay, Süleyman Hayri, Ahmet Hamdi Akseki, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2/293-295, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989.
- Büyükçınar, Ahmet Muhtar, Hayatım İbret Aynası, Bilge Yayınları, İstanbul, 2002.
- Büyükkörükçü, Muhammed Tahir, Tahir Büyükkörükçü, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ek-1/231, 232, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2020.
- Coşan, Mahmud Esad, Mehmet Zahit Kotku, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 26/227,228, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.
- Çetin, Mahmut, Bir Neslin Öncüleri İlk İmam Hatip Kuşağından Portreler, Biyografi Net Yayınları, Ankara, 2017.
- Çollak, Fatih, Reisü'l-Kurra Hendekli Hafız Abdurrahman Gürses Hocaefendi, Erkam Yayınları, İstanbul, 2002.
- Demirci, Naci, Abdurrahman Gürses, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ek-1/493,494, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2020.
- DİA, Osman Hulûsi Efendi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 18/345, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Erkaya, Metin, Anılarla Mehmed Zâhid Kotku, Seha Neşriyat, İstanbul, 1996.
- Gürdoğan, Ersin, Görünmeyen Üniversite, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Işık, Emin, Celal Hoca, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 7/241,242, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.

- İhsanoğlu, Ekmeleddin, Ali Yakup Cenkçiler, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 7/370,371, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.
- Kara, İsmail, Rize Müftülerinden Yusuf Karali Hoca, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2009.
- Kara, İsmail, Yusuf Karali, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ek-2/680,681, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2019.
- Kara, İsmail; Gündoğdu, Rabia K., Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki, Hayatı Eserleri Mücadelesi I-II, Diyanet Yayınları, Ankara, 2019.
- Kaya, Remzi, Doğumunun Yüzüncü Yılında Sarı Hoca (Mehmet Ruhi Turan), Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 8, Cilt 8, Bursa, 1999.
- Keleş, İdris; Doğanay, İsmail, Ekrem Doğanay, Hayatı ve Eserleri, Tahlil Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kılıç, Kamil, İspir'in Son Zamanda Yetiştirdiği Manevi Şahsiyetlerden Bazıları, İspir - Pazaryolu Tarih, Kültür ve Ekonomi Sempozyumu, İspir, Erzurum, 2008.
- Koç, Zübeyr, Kore'de Bir İslam Misyoneri, İslam Dergisi, Sayı 7, Sayfa 22,23, Ekim Kasım, 1956, İnternet Erişim; <https://katalog.idp.org.tr/pdf/4870/8969>.
- Koç, Zübeyr, Japonya'da İslam, Tokyo'da Bir Cuma Namazı, İslam Dergisi, Sayı 10, Sayfa 16,17, Mart Nisan, 1957, İnternet Erişim; <https://katalog.idp.org.tr/pdf/4873/8972>.
- Koç, Zübeyr, Kore'de İslamiyet'in İstikbali, İslam Dergisi, Sayı 15,16, Sayfa 26,27, Mart Nisan, 1958, İnternet Erişim; <https://katalog.idp.org.tr/pdf/8977/4878>.
- Koçak, Zeki, Erzurum'un Yüzleri, Müftü Muhammed Halis Emek, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2016.
- Koçak, Zeki, Erzurum'un Yüzleri, Yunus Kaya, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2016.

- Koçkuzu, Ali Osman, Fahri Kulu ve Haciveyiszâde Hoca Efendiler, Konya Paşa Dairesi Medresesinin İlim-İrfan Ehli Müderris v Mürebbileri, Kitaparası Yayınları, İstanbul, 2019.
- Koçkuzu, Ali Osman, Haciveyiszâde Mustafa, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 14/506, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
- Küçükdağ, Yusuf, Konyalı Üç Müderris, Hacı Veyis ile Oğulları Mustafa ve İbrahim Efendiler, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 2018.
- Lee, Hee Soo (Cemil), Kore Cumhuriyeti, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 29/199-201, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.
- Okur, Mustafa, Rize İlimizin Kanaat Önderlerinden Zavendikli Mustafa Yıldız Hocaefendi, İrşad Vakfı, İstanbul, 2021.
- Özdamar, Mustafa, Mehmed Zahit Kotku, Kırk Kandil, İstanbul, 2017.
- Öztürk, Şükrü, Trabzonlu Kur'an Hadimleri Cumhuriyet Döneminde Kur'an'a Hizmet Eden Bazı Simalar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2018.
- Sarıkoçuncu, Ali, Milli Mücadelede Din Adamları I-II, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2012.
- Şahin, Kamil, Abdurrahman Kâmil Yetkin, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 43/504,505, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Yorulmaz, Hüseyin, Bir Neslin Öncüsü Celâl Hoca, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021.
- Uz, Mehmet Ali, Konya'nın Manevi Mimarlarından, Hacı Veyiszade Mustafa Efendi ve Ailesi, Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2009.
- Uzun, Mustafa İzzet, Ahmet Muhtar Büyükçınar, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ek 1/230,231, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2020.